

ОДБРАНА

www.odbrana.mod.gov.rs

Година XV
342

Децембар 2020.
цена 100 динара
(1.20 евра)

Министар одбране др Небојша Стефановић

ВОЈСКА СРБИЈЕ
БЕДЕМ ПРЕД СВИМ
БЕЗБЕДНОСНИМ
ПРЕТЊАМА

Јединице Копнене војске опремљене су са 11 нових
тенкова Т-72МС, који су добијени од Руске Федерације:
приказ у нишкој касарни „Мија Станимировић”

Пилот капетан Ана Перишић извела је први самостални контролни лет на авиону „орао“, чиме је појачала ешелон јуришних пилота ловаца Војске Србије. Био је то истовремено и први лет жене пилота на јуришном ваздухоплову у историји наше војске.

Магазин Министарства одбране и Војске Србије „Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Биљана Пашић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

Драгана Марковић

Извршни уредник

Мира Шведић

Уредник

Душан Глишић

Новинар

Владимир Вјештић

Сарадници у броју

пуковник др доц. Бобан Бонцулић,
поручник фрегате Драган Спасојевић,
мајор Вујица Стевановић, др Зоран Миладиновић,
Катарина Симонић, Горан Шљивић,
Лола Ђорђевић, Игор Салингер

Дизајнер

Оливера Синадиновић

Фотографи

Даримир Банда, Јово Мамула,
заставник Андрија Гавриловић

Језички редактори

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски,
Ања Глишовић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Телефони

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3349-489;
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Графичка припрема 3240-019; 23-583
Маркетинг 3201-728; 23-728; 3349-536
Продаја 3201-810; 3241-254; 23-810
Телефакс 3241-258

Адреса

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs, redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

Анжелика Стојанов
pretplata@odbrana.mod.gov.rs
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ
месечно 80 динара. За претплатнике преко
Банка Поштанска штедионица
месечно 90 динара.

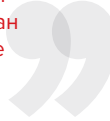
Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд
ISSN 1452-2160, COBISS.SR-ID 125540364

Магазин излази месечно

4 | У фокусу

СНАЖНА ВОЈСКА – ПОТПОРА ВОЈНЕ НЕУТРАЛНОСТИ

Сматрамо да је најбоље да сами чувамо своје небо, земљу и реке, и да увек будемо оспособљени за то да наша снага буде снажан превентивни фактор – рекао је председник Вучић на приказу нових тенкова у Нишу

Разговор с поводом

10 | Министар одбране
др Небојша Стефановић
Војска Србије – бедем пред свим безбедносним претњама

Стајна тачка

14 | Војно здравство у борби против вируса корона
Рат без фронта и позадине

Систем

22 | Обука у центрима Команде за обуку
Настајање војника
28 | Обука у Другој бригади Копнене војске
Дрон над Столовима
32 | Уз Дан Центра за мировне операције
Чувари мира
36 | У 98. ваздухопловној бригади
Висок ниво опремљености и обучености

Техника

42 | Модернизована ракетна артиљерија
Нови „огањ“ – систем континуитета
46 | Нови модел италијанског хеликоптера
„Агустин“ адут

Глобално

50 | Рат дроновима око Нагорно-Карабаха
Даљински управљане убице
56 | Морнаричка пешадија Оружаних снага
Руске Федерације
Нови живот „црне смрти“

Насловна страна
ВОЈСКА СРБИЈЕ
– БЕДЕМ
ПРЕД СВИМ
БЕЗБЕДНОСНИМ
ПРЕТЊАМА

Фото: Јово Мамула

Погледи

60 | Модерна друштва и војна етика
Етичко образовање у Војсци Србије

Култура

63 | Поводом Дана „Застава филма“
Сведок и хроничар историје

Историја

66 | Две приче са Паштрика
– децембар 1998.
Увод у 1999.
69 | Сећања ратног војног ветерана
– професор др Милан Рунић
Руским тенком у слободу
отаџбине

Традиција

73 | Знаменити наставници Војне академије
– проф. др Милорад Обрадовић
Године испуњене животом

Поводи, људи, догађаји

76 | Узвишени дан капетана
Николића
Бронзана медаља за
Ању Обрадовић

Огласи

77 | Сервисне информације, конкурси

„Одбрана“ је члан Европског удружења војних новинара

Пишу за „Одбрану“

Пуковник
др Славиша Влацић
Војна академија

Професор
др Александар Животић
Филозофски факултет
у Београду

Професор
др Драган Станар,
ФМПБ, „Унион“
– Никола Тесла

Стојан Коњиковац,
бригадни генерал
у пензији

Први децембар 1915.

Драгана
Марковић

Тешке су, велике и значајне битке које је српски народ водио током своје историје. Увек против надмоћнијег непријатеља и увек на правој страни скале добра и зла. Ретко који народ има ту привилегију да сваки корак вредносном лествицом свог трајања може да назове јунаштвом, епопејом, херојством. И сваки се тај корак с разлогом урезује у морал бића народа, у његово трајање.

Припремајући децембарски број одбране за штампу, не можемо да се отмено утиску да поново живимо неко блијско време – борбе и страдања. Неко чудно „чистилиште” изазвано вирусом због кога пребројавамо мртве и болесне, као некад у ратовима погинуле и рањене. И исто се тако боримо за сваки живот, за сваки дах. У таквим тренуцима трагом сопствене генетике подсећамо на једну другу борбу, која се у ово децембарско време догодила пре 105 година – надајући се да је лековита.

Тог 1. децембра 1915, била је по старом календару среда, 18. новембар. У Метохију су се претходних дана под борбама са вишеструко надмоћнијим непријатељем повукли готово сва српска војска и руководство државе. Врховна команда је пар дана раније, процењујући безизлазност ситуације, наредила напуштање земље и одступање ка Јадранском приморју. Тог леденог 1. децембра у Пећи одржано је саветовање команданата највећих српских јединица – војводе Степе Степановића, војводе Живојина Мишића, генерала Михајила Живковића и генерала Павла Јуришића Штурма. Никакве везе са Врховном командом није било већ неколико дана. Она је из Призрена кренула за Скадар, преко снегом завејаних албанских планина. Тог дана се налазила на маршу по беспућу између албанских планинских села Сакат (данас Блерим) и Флети (Фљет). Функционисала је једино жичана телеграфска веза са Цетињем, јер су се Пећ и део Метохије од 1912. године налазили у саставу Краљевине Црне Горе. Управо том везом је 29. новембра и примљен пресретнут немачки радиограм, према коме је немачка војска одлучила да прекида даље операције против Србије, сматрајући да је српска војска уништена.

У радиограму из Лиона, добијеним истим путем, писало је да је немачка војска већ почела пребацивање својих трупа из Србије „у средњи Дунав”. Војвода

Мишић је одмах хтео да искористи пружену прилику предложивши контранапад са Косова: „Да се кренемо напред у офанзиву, те да видимо од кога бежимо, па успемо ли, добро, не успемо ли, онда да пошаљемо парламентарне непријатељу и ступимо у преговоре с њим, у циљу обустављања непријатељства”. Предлагао је и да војвода Степа, као најстарији од њих, преузме врховну команду над „све четири армије у Пећи” (три армије и Трупe одбране Београда), али је војвода Степа то одбио уз образложење да Врховна команда постоји и да он остаје оно што јесте „од њих четворице – најстарији међу равнима” и да треба извршити наређење Врховне команде о повлачењу на Јадран.

Уништивши готово сву своју артиљерију, главнина српске војске се из Пећи првих дана децембра 1915. године повлачила према Јадрану у више колона и праваца преко Чакора, Рожаја, Андријевице, Плава, Комова и Подгорице до Скадра. Прве изнурене српске трупе стигле су у Скадар тек кроз две недеље, 15. децембра, док је Врховној команди требало из Призрена, уместо планираних пет дана пута, читавих једанаест дана марша по снегом завејаном албанском беспућу.

Нажалост, агонија српске војске није престала у Скадру.

Тако је у ово време, пре 105 година започела једна од највећих српских епопеја – прелазак преко Албаније. На албанску обалу стигло је свега око 150.000 војника и 4.626 официра, а претпоставља се да је приликом повлачења живот изгубило око 72.000 људи. Гинули смо, смрзавали се, патили и преживели. Када се као притиском на хармонику преслижи време, па се додирну 1915. и 2020, јаснија је једноставна реченица коју смо могли да чујемо од наших старих: „Увек је било некако...”

Некако смо налазили начин да трајемо. Биће да је то један од битних талената српског народа.!

Активности Министарства одбране и Војске Србије током новембра

ИЗ СВЕ СНАГЕ

Месец за нама, када је реч о ангажману институције с највећим поверењем међу грађанима Србије, могао би се најједноставније описати реченицом: Све своје људе, средства и снаге ставити у функцију очувања државе и народа. Новембар ће бити упамћен по интензивним радовима на завршетку изградње нове ковид болнице у Војном комплексу „Земун економија” у Београду, бризи за људе, по динамичним активностима новоименованог министра одбране др Небојше Стефановића на свим пољима, али и због тужног сећања на „одлазак” српског патријарха Иринеја, кога је на вечни починак испратила Гарда Војске Србије

Година чијем крају смо све ближи донела нам је читаво бремене изазова чије решавање до крајњих граница напреже готово све ресурсе земље. У својеврсној расподели одговорности Војска Србије је, као што је то увек чинила, преузела „лавовски” део, па је уз своје редовне активности чинила (и чини) све да помогне држави и грађанима у суочавању с искушењима које је донела пандемија Ковида-19. Све своје људе, средства и снаге ставила је на располагање свом народу, а трагови те решености видљиви су на сваком кораку.

У Војном комплексу „Земун економија” у Београду у рекордном року завршена је изградња нове ковид болнице. Председник Републике и врховни командант Војске Србије Александар Вучић с потпредседником Владе и министром одбране др Небојшом Стефановићем редовно је обилазио радове, те више пута поновио да је поносан што је велелепна болница изграђена за само четири месеца.

– Честитам свим људима који су радили на овом пројекту, радницима, компанији „Термомонт” која је ово

извела, држави која је смогла снаге да ово плати у најтежим могућим условима коронавируса, када је цео свет у финансијској и економској кризи. Прво отварамо ковид део са 200 лежајева интензивне неге, а касније још 500 лежајева полуинтензивне. Када прође време коронавируса, онда ћемо ову болницу користити за друге болеснике којима је потребна интензивна нега – истакао је председник Вучић током обиласка крајем новембра, када је потврдио да ће само у изградњу нових ковид болница у Београду и Крушевцу држава уложити шест до седам

Председник Вучић, министар Стефановић и генерал Мојсиловић на приказу нових тенкова у Нишу

СНАЖНА ВОЈСКА – ПОТПОРА ВОЈНЕ НЕУТРАЛНОСТИ

Председник Републике и врховни командант Војске Србије Александар Вучић са потпредседником Владе и министром одбране др Небојшом Стефановићем, начелником Генералштаба Војске Србије генералом Миланом Мојсиловићем и амбасадором Руске Федерације у Србији Александром Боцан-Харченком присуствовао је крајем новембра, у нишкој Касарни „Мија Станимировић“, приказу нових тенкова Т-72МС, добијених од Руске Федерације, којима ће бити опремљене јединице Копнене војске.

Након што је захвалио председнику Руске Федерације Владимиру Путину на донацији, председник Вучић истакао је да је данас нових тенкова има снажнију балистичку заштиту и изразио уверење да је, уз претходно добијених десет оклопно-извиђачких возила БРДМ-2МС, учињен значајан помак за нашу Копнену војску.

– Очекујемо испоруку још оклопно-извиђачких возила БРДМ и тенкова, што ће допринети да додатно оснажимо, учврстимо нашу идеју о војној неутралности, која је постала део наше стратегије одбране и безбедности и наших политичких уверења, јер сматрамо да је најбоље да сами чувамо своје небо, земљу и реке, и да увек будемо оспособљени за то да наша снага буде снажан превентивни фактор – рекао је председник Републике и додао да је заиста много тога доброг урађено последњих неколико година.

– Много тога очекујем и од министра Стефановића у наредном периоду. Гледаћемо да направимо и ванредно повећање плата, посебно за војнике, односно разводнике, десетаре, као

и подофицире, да видимо како да њихову жељу и њихову мотивацију за останком у војсци оснажимо, ојачамо – нагласио је председник Вучић, додајући да ће се пажња посветити и решавању стамбених питања под најповољнијим условима, изражавајући посебну захвалност припадницима Војске „што се труде и боре да сачувају углед српске војске и који су у тешким условима остајали и опстајали на бранику своје отаџбине”.

– Очекујемо да ћемо већ у току 2021. године, осим пет процената које ће добити сви у јавном сектору, за војнике обезбедити већа примања – нагласио је председник Вучић и изразио наду да ћемо то успети упркос борби са корона вирусом и тешкој економској ситуацији у целом свету.

Вучић је поновио да је лично веома поносан на Војску Србије, а министра Небојшу Стефановића, начелника Генералштаба Војске Србије генерала Милана Мојсиловића и команданта Копнене војске генерал-потпуковника Милосава Симиновића позвао је да наставе да вредно раде и боре се за напредак наше војске.

Амбасадор Руске Федерације Александар Боцан-Харченко истакао је задовољство због видљивих плодова сарадње између две земље.

– Ово није крај наше сарадње, већ почетак нове фазе у војној и војнотехничкој сфери. Русија ће радо наставити испоруке оклопних возила и друге врсте наоружања, како би Србија учврстила свој суверенитет, неутрални статус и независност, што ми поштујемо – рекао је амбасадор Боцан-Харченко.

ОДЛАЗАК ПАТРИЈАРХА ИРИНЕЈА

Његова Светост патријарх српски Иринеј, 45. поглавар Српске православне цркве, сахрањен је 22. новембра у крипти Храма Светог Саве у Београду.

Сахрани су присуствовали председник Републике и врховни командант Војске Србије Александар Вучић, председник Народне скупштине Србије Ивица Дачић, председница Владе Србије Ана Брнабић, потпредседник Владе и министар одбране др Небојша Стефановић, председавајући Председништва Босне и Херцеговине Милорад Додик, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Милан Мојсиловић, министри у Влади Србије, председник Одељења за спољне црквене везе Московске патријаршије митрополит волоколамски Иларион, представници Републике Српске, Црне Горе, Министарства одбране и Војске Србије,

дипломатског кора, верских заједница у Србији и из иностранства и грађани.

Ковчег са земним остацима патријарха Иринеја до крипте Храма Светог Саве пренели су гардисти Војске Србије.

– Цркви и народу биће потребно много мудрости да сачувамо оно што нам је оставио, али ће Србија остати на таквом путу, окупљена око циљева патријарха Иринеја – нагласио је председник Вучић. Уз име и дело патријарха Иринеја, уз бројне заслуге за државу Србију и Српску православну цркву, остаће забележено и да је снажно подржао иницијативу за враћање верске службе у Војску Србије 2011. године. Често и радо био је са припадницима Војске Србије, нарочито поводом значајних празника и освештавања богослужбених простора у командама, јединицама и установама Војске Србије.

милијарди динара, а затим и полови-
ну те суме у опремање.

Помоћ војном здравству

У месецу за нама војно здравство повећало је бројно стање за 136 меди-
нара, којима је потпредседник Владе и министар одбране др Небојша Стефановић у Војномедицинској академији уручио решења о пријему у службу на неодређено и одређено време. Подсетио је да, осим актуелне борбе против вируса корона, војномедицинске

установе свакодневно пружају меди-
цинску заштиту грађанима Србије у свим ситуацијама када им је та врста помоћи потребна.

– Следећи поруку коју је упутио и председник Вучић, ова важна институција добија потребно појачање и јача у својим људским ресурсима, како бисмо могли да пружимо пуну бригу, пажњу и медицинску заштиту свим грађанима Србије – рекао је министар Стефановић, који је током новембра обишао и војне ковид бол-

нице у Новом Саду и Београду, разговарао с лекарима и медицинским особљем и захвалио свим људима који даноноћно раде на отклањању последица Ковида-19.

Крајем месеца министар Стефановић обишао је и привремену ковид болницу у Арени, у којој су стручњаци војног здравства већ месецима ангажовани на изузетно важном задатку за Србију и њене грађане. Том приликом изразио је захвалност људима који ту раде и који у „перфектној са-

НАЈВАЖНИЈИ СУ ЉУДИ

Следећи трајно опредељење да су у суочавању са свим изазовима и искушењима најважнији људи, поводом Дана примирја у Првом светском рату председник Републике Србије Александар Вучић је за изузетне заслуге и допринос у спровођењу активности на спречавању ширења заразне болести Ковид-19 одликовао заслужне појединце и институције који су се истакли током борбе на сузбијању ове болести. Међу одликованима је 18 припадника Министарства одбране и Војске Србије. Најзначајније признање, Златну медаљу за заслуге, добили су начелник Управе за војно здравство Министарства одбране генерал-мајор др Угљеша Јовичић и командант ковид болнице Војно-медицинског центра „Карабурма“ пуковник др Иво Удовичић.

Неколико дана касније на свечаности којој су присуствовали потпредседник Владе и министар одбране др Небојша Стефановић, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Милан Мојсиловић и командант Копнене војске генерал-потпуковник Милосав Симоновић, председник Вучић је уручио златне медаље за заслуге и златне медаље за ревносну службу за службеним официрима и подофицирима Војске Србије. Обрађајући се добитницима одликовања, председник је нагласио да је сваки дан за њих важан, јер „ви морате да будете увек на

бранику отаџбине, увек, у сваком тренутку, не бирајући време, тренутак и прилике”.

– Ви који сте данас награђени за верност и службу отаџбини достојни сте потомци наших славних војсковођа. У исто време на вама је одговорност да будућа поколења српских војника успоставе моралну вертикалу са херојима Цера, Колубаре, Мораве и Кајмакчалана – истакао је председник Вучић и додао да када на Сретење и на Дан Копнене војске додељујемо ордење и одликовања, важно је да увек спремно чекамо прави тренутак за контранапад и против пандемије вируса Ковид-19.

За изузетне заслуге и постигнуте резултате у области одбране и безбедности Републике Србије Златном медаљом за заслуге одликовани су генерал-мајор Младен Вуруна, генерал-мајор Бојан Зрнић, пуковник Жељко Обрадовић и потпуковник Синиша Маринковић.

За заслуге и изузетне резултате показане у обављању дужности и задатака у области одбране и безбедности Републике Србије Златном медаљом за ревносну службу одликовани су пуковник Ненад Бачкоња, пуковник Драган Станковић, пуковник Мићо Сувајац, потпуковник Радослав Арсенијевић, капетан фрегате Душко Жујовић и заставник прве класе Предраг Чеперковић.

радњи војног и цивилног здравства показују да воле ову земљу и часно обављају своју професију”.

– Наш посао је да учинимо све да им додатно помогнемо. Велико хвала и лекарима, медицинским сестрама, техничарима, али и свим људима који овде даноноћно раде да би оболели од ковида смештени у новобеоградској Арени имали најбољи могући третман. Ово је сада већ и највећа ковид болница коју имамо, у којој око петсто пацијената свакога дана доби-

ја храну, потребну медицинску негу, кисеоничку потпору и где им се пружа сва могућа пажња – истакао је министар Стефановић.

Наставак инвестиција у модернизацију Војске

Први човек Министарства одбране је током новембра интензивно обилазио јединице и саставе, установе и организацијске целине Министарства одбране и Војске Србије, где су га најодговорније старешине упознале с ак-

туелним тренутком и предстојећим плановима.

Министар Стефановић започео је месец обиласком Команде Копнене војске у Нишу са замеником начелника Генералштаба Војске Србије генерал-мајором Петром Цветковићем, где је истакао да је Копнена војска најбројнији и најзначајнији вид наше Војске. Обилазак је био прилика за информисање о тежишним задацима у наредном периоду, пре свега у погледу очувања безбедности др- ➤

Министар одбране током посете Војномедицинској академији где је уручио решења о пријему у службу на неодређено и одређено време за 136 медицинара

Министар Стефановић на Војном аеродрому „Морава“ у Лађевцима

јаве, заштити становништва, али и о плановима за развој, модернизацију и наставак обуке, о чему је министар информисао командант Копнене војске генерал-потпуковник Милосав Симовић.

Током обиласка Команде 63. падобранске бригаде на нишком војном аеродрому „Наредник-пилот Михајло Петровић“ министар Стефановић подсетио је да је та јединица у претходном периоду добила нову опрему, али да „има још много тога што можемо заједнички да урадимо, и један од задатака је да у наредном периоду

покушамо да је опремимо још савременије и боље”.

Крајем месеца министар је са начелником Генералштаба Војске Србије генералом Миланом Мојсиловићем обишао припаднике 72. бригаде за специјалне операције у Касарни „Растко Немањић“ у Панчеву. Том приликом поручио им је да нема већег поноса и части за једног војника него да служи у тако елитној јединици.

– Пут развоја ове јединице показује да је увек била тамо где је било најтеже, али и увек тамо где је било потребно нашем народу и где је Ср-

бија то тражила од њих. Видим да су и данас остали посвећени том путу, остали спремни да бране своју земљу у сваком тренутку – поручио је министар одбране.

Стефановић је почетком новембра обишао с начелником Генералштаба Команду РВ и ПВО и поручио да ће у наредном периоду бити настављено с инвестицијама у модернизацију овог вида, који је веома поштован у региону и шире захваљујући набавци најновијих средстава противваздухопловне одбране и наших ваздухоплова, пре свега *мигова 29*.

Приоритет – даље јачање Војске Србије

У наставку обиласка система којим руководи, потпредседник Владе и министар одбране др Небојша Стефановић обишао је Команду Команде за обуку, где је истакао да је за развој сваке војске веома важна непрекидна обука, стално оспособљавање, обучавање и улагање у младе људе који постају кичма одбране земље.

Честитајући припадницима Војнобезбедносне агенције 12. новембар, Дан агенције, министар одбране је истакао да је уверен да ће и убудуће одговорно и професионално извршавати своје задатке и бити гаранција сигурности Републике Србије.

Министар Стефановић је два пута током новембра посетио и Дом Војске Србије „Београд”. Први пут када је обишао изложбу „Ратна слика Србије у Другом светском рату, 1941–1945”, а након тога да би се у некадашњем Ратничком дому сусрео са потпредседником Владе и министарком културе и информисања Мајом Гојковић, када су разговарали о могућностима сарадње два министарства у области културе и неговања војничке традиције, а на састанку је разматран пројекат рестаурације фасаде зграде Дома Војске. Средином месеца министар Стефановић имао је састанак и са члановима скупштинског Одбора за одбрану и унутрашње послове у Дому Гарде на Топчидеру, када их је упознао са плановима развоја Министарства одбране и Војске Србије у наредном

СЕЋАЊЕ НА ХРАБРОСТ ПРЕДАКА

Током новембра највиши представници Министарства одбране и Војске Србије обележили су низом манифестација важне историјске датуме, међу којима је најзначајнији Дан примирја у Првом светском рату, поводом кога је, у својству изасланика председника Републике Србије Александра Вучића, потпредседник Владе и министар одбране др Небојша Стефановић положио венац на споменик Незнаком јунаку на Авали, када је у спомен-књигу, између осталог, записао:

– Стојећи пред криптом јунака историје још једном потврђујемо да сећање на њихову храброст и жртву у Првом светском рату превазилази простор и време. Он је с начелником Генералштаба Војске Србије генералом Миланом Мојсиловићем и командантом Гарде генерал-мајором Миломиром Тодоровићем уочи празника, на Калемегдану, присуствовао и почасној артиљеријској паљби.

периоду и нагласио да је стратешко опредељење наставак јачања Војске Србије, као и побољшање стандарда и радних услова припадника Војске Србије.

Крајем новембра на Војном аеродрому „Морава“ у Лађевцима министар Стефановић је присуствовао и првом самосталном лету на авиону *орао* капетана Ане Перишић, прве жене pilota у историји наше војске на јуришном ваздухоплову, истичући да је веома поносан што је једна дама постала први пилот јуришног борбеног авиона и која у сваком тренутку може да буде једнако успешна или успешнија од било ког мушкарца у обављању ових послова.

Србија и њена војска – поуздан партнер пријатељским земљама

Током првог месеца на месту министра одбране др Небојша Стефановић сусрео се са амбасадорима многих пријатељских земаља, које је упознао с трајним опредељењима наше државе и упутио им недвосмислену поруку да су Република Србија и њена војска поуздани партнери, а од својих саговорника добио неподељену подршку.

Сећање на храброст и жртву хероја у Првом светском рату – министар је на Дан примирја положио венац на споменик Незнаком јунаку

Министар одбране посетио је Команду Копнене војске

Динамичне активности на међународном плану започео је састанцима с амбасадорима Сједињених Америчких Држава и Руске Федерације, а затим су уследили састанци са амбасадорима Савезне Републике Немачке, Републике Француске, Републике Пољске, Републике Италије, Мађарске, Исламске Републике Иран, Републике Казахстан, амбасадорком Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске.

Потпредседник Владе и министар одбране др Небојша Стефановић током месеца за нама сусрео се и

са амбасадором Краљевине Холандије, а састанку је присуствовао и шеф НАТО војне канцеларије за везу бригадни генерал Томазо Витале, јер је Краљевина Холандија НАТО Амбасада за контакт с Републиком Србијом.

Читав низ активности међународне војне сарадње министар одбране наставио је састанцима с амбасадором Краљевине Шпаније, Републике Бугарске, Републике Турске, амбасадорком Народне Републике Кине, као и с новоименованим амбасадором Државе Израел.¹

Фото: Јово Мамула и Даримир Банда

Министар одбране
др Небојша Стефановић

Само снажна војска и снажна држава могу бити војно неутралне. Наш посао и јесте да кроз свој рад и ангажман подржимо стратешко опредељење Србије да буде војно неутрална, да се ослони на себе, да буде суверена и самостална држава која доноси своје одлуке, а њена војска довољно способна да буде гарант безбедности грађана. Да се зна да Војска Србије може да испуни сваки задатак који се пред њу постави и да буде бедем пред свим безбедносним претњама, од оних, да кажем, класичних војних, до савремених сајбер претњи.

Драгана МАРКОВИЋ

ВОЈСКА СРБИЈЕ БЕДЕМ ПРЕД СВИМ БЕЗБЕДНОСНИМ ПРЕТЊАМА

Већ по првим корацима које је од доласка на нову дужност 29. октобра предузео министар одбране др Небојша Стефановић, јасно је да се креће путем даљег унапређења стања у Војсци Србије. Разговарамо о кључним деоницама тог пута.

Господине министре, који су најзначајнији циљеви које сте себи поставили?
– Наставак опремања, инвестиције и побољшање стандарда наших припадника. Изнео сам своје планове и визију развоја у наредном периоду председнику Републике и врховном команданту Војске Србије Александру Вучићу и оно што мислим да мора тежишно да се ради да бисмо били ефикаснији у спровођењу модернизације, ремонта и унапређења свеукупне борбене готовости, како се некада говорило, наше војске.

Стандард припадника система одбране увек је битно питање за министра.
– Поред модернизације средстава, једна од најважнијих ствари које свакако

желимо да урадимо у наредном периоду јесте унапређење стандарда војника. Разговарао сам с председником да, осим повећања од пет одсто које је држава већ предвидела, имамо и једно значајније повећање, које ће с обзиром на распон плата више допринети стандарду војника и подофицира а нешто мање и официра. Морамо радити на побољшању стандарда како би стимулисали људе да дођу у војску, али и како бисмо их задржали у нашем саставу. Значајан сегмент су и набавке нових униформи, чизама и опреме, свега онога што је важно за сваког војника и, наравно, опремање наших специјалних и свих других јединица.

Разговарао сам с председником да, осим повећања од пет одсто које је држава већ предвидела, имамо и једно значајније повећање, које ће с обзиром на распон плата више допринети стандарду војника и подофицира, а нешто мање и официра. Морамо радити на побољшању стандарда како би стимулисали људе да дођу у војску, али и како бисмо их задржали у нашем саставу.

Да ли ћемо се у опремању и даље ослањати на домаће производне капацитете, односно сопствене снаге, комбинујући то с набавкама из иностранства?

– Видео сам да је у претходном периоду доста инвестирано. Потребно је још снажније кренути у те циклусе. Опређени смо да домаћа индустрија, домаћа памет, буде у највећој мери та која ће испунити стратешку визију Генералштаба и Министарства одбране у погледу опремања. С тим што је потребно убрзати процесе. Мислим да морамо брже да производимо оруђа која су потребна за војску и да се не може догодити да се годишње произведе тек неколико. Важно нам је да домаћа индустрија буде способна да развија средства и да можемо да набављамо све што је војсци потребно у нашој земљи, да не зависимо од иностранства, већ да повећавамо своје капацитете.

Колико је све то значајно и да би се истрајало на концепту војне неутралности и у будућности?

Имам само лејџе усјомене на војничке дане. И данас сам у контакту са неким од другова из војске. Вероватно као и сви другови, научио сам ствари везане за војску које пре тога нисам знао и стекао неке нове пријатеље. Верујем да је то корисно искуство за младе људе, у смислу јачања дисциплине и осећаја заједничтва.

– Изузетно. Само снажна војска и снажна држава могу бити војно неутралне. Наш посао и јесте да кроз свој рад и ангажман подржимо стратешко опредељење Србије да буде војно неутрална, да се ослони на себе, да буде суверена и самостална држава која доноси своје одлуке, а њена војска довољно способна да буде гарант безбедности грађана. Да се зна да Војска Србије може да испуни сваки задатак који се пред њу постави и да буде бедем пред свим безбедносним претњама, од оних, да кажем, класичних војних, до савремених сајбер претњи.

Видна је и интензивна међународна сарадња, коју сте започели бројним сусретима с амбасадорима Шпаније, Холандије, Уједињеног Краљевства, Казахстана, Руске Федерације, Исламске Републике Иран, Мађарске, Италије, Пољске, Француске, Немачке, САД... Који је заједнички именитељ тих сусрета?

– Уобичајено је да на почетку мандата амбасадори долазе да упознају новог министра, премда неке позна-

јем из претходног периода, али ово је нов ресурс. Они желе да се упознају са стратешком визијом Републике Србије везаном за одбрану, а ја да чујем од њих како као представници својих држава виде међународну сарадњу. Суштина тих разговора је у томе шта можемо урадити у наредном периоду и како они могу помоћи Републици Србији у њеним циљевима, а то је да буде војно неутрална, а да истовремено модернизује своју опрему. Заједничко учешће у мировним мисијама чини, наравно, један од најзначајнијих сегмената тих разговора, као и унапређење билатералне сарадње у погледу војног здравства, војног школства и заједничких вежби.

Колики и какав значај за Војску Србије, али и за Републику Србију, има наше учешће у мировним операцијама Европске уније? Каква је перспектива нашег учешћа у мировним операцијама?

– Оно што је за нас значајно јесте прилика да војници у тим мисијама у реалним ситуацијама добију интензив-

ну обуку и стекну искуство. Наравно, оне имају и одређен политички значај, зато што и углед Војске и Републике Србије расте због посвећеног ангажовања у тим мисијама и добрих резултата које наши војници постижу. Морам да се захвалим људима из Генералштаба, јер су наши војници који иду у ове мисије веома спремни, посвећени и свуда где поносно представљају Републику Србију остављају одличан утисак. У ових тридесетак дана управо на поменутих састанцима и са страним амбасадорима и са војним аташеима чуо сам само најбоље о нашем учешћу у овим мисијама, а тиме свакако и доприносу и већем угледу Републике Србије свуда у свету.

Војска Србије је значајно ангажована и у својој трећој мисији – помоћи становништву. Недавно смо имали пријем у војно здравство 136 медицинара. Шта се још може учинити како би војно здравство ојачало?

– Наставићемо и у наредном периоду са пријемом нових лекара и медицинског особља. Као што сам већ ре-

Ойредељени смо да домаћа индустрија, домаћа њамеи, буде у највећој мери та која ће исуниити сѣраиешку визију Генералиштаба и Министарсѣва одбране у њојлегу ойремања.

Важно нам је да домаћа индустрија буде сѣособна да развија средсѣва и да можемо да набављамо све шѣио је војсци њојредно у нашој земљи, да не зависимо од иносѣрансѣва, већ да њовећавамо своје кайацѣиѣе.

као, један од циљева су и инвестиције, укључујући и улагања у подизање капацитета војног здравства, чији се значај показао и сада током епидемије Ковида. Размишљамо о унапређењу инфраструктуре, почев од реновирања ВМА које планирамо, али и радова на другим објектима који су у саставу Министарства одбране и Војске Србије, укључујући и касарне.

Ваша посета изложби „Ратна слика Србије у Другом светском рату” у Дому Војске резултирала је врло брзо састанком са министарком културе. Најављена је заједничка акција на реновирању фасаде зграде Дома ратника...

– Захвалио бих још једном министарки Маји Гојковић која је препознала и потребу да се инвестира у објекте Војске који нису директно везани за извршење војничких задатака, али јесу важни за очување војне традиције, за нашу историју, за културу. Само заједничким радом и уједињеним напорима можемо учинити да наши градови и наша земља буду бољи. Један од

циљева које сам себи задао јесте и да наредне године сагледамо шта је то што можемо да урадимо за Војни музеј у Београду. Мислим да је наш Војни музеј благо које је недовољно искоришћено и да у наредном периоду за њега морамо учинити много више.

Обишли сте и Касарну „Народни херој Јанко Чмелик” у Новом Саду, где сте служили војни рок у тадашњем 12. батаљону везе. Како памтите војничке дане?

– Имам само лепе успомене на војничке дане. И данас сам у контакту са неким од другова из војске. Вероватно као и сви други, научио сам ствари везане за војску које пре тога нисам знао и стекао неке нове пријатеље. Веру-

јем да је то корисно искуство за младе људе, у смислу јачања дисциплине и осећаја заједништва.

Физиономија рата, а самим тим и одбране, битно је измењена у савременом свету. Најновији сукоб Јерменије и Азербејџана око Нагорно-Карабаха показао је право лице новог рата. На основу тога, шта мислите каква је војска данас потребна Србији, какве обуке, технике, опреме?

– Сви су сукоби у савременом свету показали да су земљама потребне ефикасне, брзе и модерно опремљене војске. Јасно се показало да оне доносе предност у свакој ситуацији, и у заштити државне територије и, наравно, у свим акцијама које пред њих стави њихова земља. Када је реч о нашој земљи, Србија има јасну визију своје војске и одбране, која је дефинисана у планским стратешким документима, а након тога, наравно, и у свему оном што Генералштаб предвиђа за опремање војске и унапређење њених потенцијала. |

Фото: Јово Мамула и Даримир Банда

Војно здравство у борби против вируса корона

РАТ БЕЗ ФРОНТА И ПОЗАДИНЕ

Ова, за војни санитет 181. година постојања, биће записна црвеним словима јер је изнедрила много вредних, самопрегорних стручњака који месецима пожртвовно раде у нековид и привременим ковид војним болницама како би се још једном у својој историји, помажући Војсци и народу, борили против непријатеља, овога пута подмуклог и невидљивог – у рату без фронта и позадине

Пише Мира ШВЕДИЋ

Када су на Ђурђевдан, 6. маја, у Скупштини Србије посланици усвојили предлог за укидање ванредног стања уведеног 15. марта 2020. на основу актуелне епидемиолошке ситуације изазване пандемијом вируса корона, становништво Србије помислило је да може да одахне од епидемије те инфективне болести Ковида-19. Очекивало се да ће доласком лета, топлог времена и повећаног УВ зрачења престаи оболевања. Укинута су ковид болнице и привремене ковид болнице, а остала је да ради војна ковид болница на ВМЦ „Карабурма”. И медицинари су могли да одахну. Али живот носи изненађења. Разорна болест која се увукла међу становништво, само се подмукло притајила. И догодило се да корона не само да није у великом проценту прокужила становништво и тако изгубила на вирулентности и патогености него је изазвала још јачи, други, јулски епидемијски талас, а онда и трећи, новембарски.

Статистика показује да је до сада (према подацима ББЦ-а од 30. новембра) у свету заражено више од 62 милиона људи, а преминуло је више од 1,4 милиона. У нашој земљи је од почетка епидемије до 30. новембра (према „Батуту”) заражено 175.438 особа, а 1.604 је преминуло. Дошли смо до црне бројке: за 24 сата (од 28. до 29. новембра) преминуло је 65 особа и потврђено 6.179 новозаражених. На респираторима је 253 особа. О алармантности ситуације говори податак да су болнице пуне и да у све већем броју оболевају и они који лече, јер је више од 2.400 инфицираних и 66 хоспитализованих медицинара.

Одговарајући на многобројне изазове у борби против епидемије Ковида-19 и капацитети наше војске стављени су на располагање држави, а припадници војног здравства су се, као и њихове цивилне колеге, од првог дана ухватиле у коштац с невидљивим непријатељем широм земље. Спремно су дочекали и други и трећи епидемијски талас и неседично и храбро пружају помоћ становништву

у сада већ вишемесечној, непрекидној борбу у сузбијању пандемије.

Подсећање на први епидемијски талас

Организованост и спремност да реагује брзо и ефикасно посебно је дошла до изражаја током ванредног стања, када су припадници Војске Србије и војног здравства дали значајан допринос у борби на спречавању ширења болести Ковида-19. Тада су припремљене привремене болнице у девет објеката у пет градова, постављено је 5.122 кревета. Привремене болнице формиране су на четири локације у Београду, на три локације у Нишу, Новом Саду, Крушевцу и Новом Пазару. Подносећи први удар, припадници Војске Србије и војномедицинско особље били су ангажовани на обезбеђењу објеката за здравствени надзор од 18. марта, када је формиран први објекат у ВУ „Моровић”. Од проглашења ванредног стања Војска је била ангажована на формирању 18 таквих објеката за здравствени надзор. Паралелно са тим велики број лекара и медицинског особља ангажован је као испомоћ у установама цивилног здравства (КБЦ Земун и Звездара, КЦ Ниш, болница Лесковац) и у другим активностима попут прегледа лица пристиглих из иностранства и рада на терену.

Стављајући све своје капацитете на располагање током ванредног стања, на државном нивоу одлучено је да се на ВМА (због система централне вентилације) и војним болницама у Нишу и Новом Саду лече они који нису оболели од ковида, јер се нису смели занемарити пацијенти који болују од других болести. С друге стра-

не, у кругу ВМЦ „Карабурма” за свега 12 дана никла је реконструисана и дограђена ковид болница. Била је то „српска брзина”, како су је називали чланови кинеског медицинског тима који су боравили у Србији.

Привремене ковид болнице

Током другог таласа епидемије, где год је било потребно, припадници Војске помагали су грађанима. Остало је забележено да су под будним оком војних лекара и медицинског особља припадници Друге бригаде Копнене војске у року од 24 часа формирали пољску војну болницу поред Опште болнице у Новом Пазару. Имала је капацитет од 110 кревета и у њој су лечени лакше и средње тешко оболели од Ковида-19. У медицинским тимовима било је 43 припадника војноздравствених установа (из Новог Сада, Ниша, Крагујевца, Београда), а командант те пољске болнице био је потпуковник др Предраг Крстић. За више од 30 дана њеног рада ту су збринута 174 пацијента, а забележено је да је у једном дану максималан број пријема био 86. Такође, војни лекари и медицински техничари формирали су у Сјеници, на улазу у ковид болницу, тријажно одељење.

У складу са упутствима Кризног штаба Војска је постављала привремене ковид болнице где год је било потребно како би се здравствени систем заштитио од преоптерећења и пуцања. Када је средином јула на подручју Крагујевца било више од 1.300 ковид позитивних пацијената и када су у Клинички центар Крагујевац почели у већем броју да пристижу пацијенти из околних болница, Војска Србије је поставила још једну привремену ковид болницу. Формирана је на простору „Шумадија сајма” као део крагујевачке инфективне клинике и била је опремљена са 150–170 места за пацијенте који излазе из Клиничког центра Крагујевац, али који нису за кућну негу. У формирању те привремене ковид болнице били су ангажовани припадници 310. самоходног ракетног дивизиона за ПВД 250. ракетне бригаде за ПВД.

УЛАГАЊЕ У КАДАР

У протекле три године у војноздравствене установе у стални радни однос примљено је 561 лице медицинског и немедицинског особља. На тај начин кадровски су ојачане војне болнице Ниш и Нови Сад, Центар војномедицинских установа Београд и ВМА. У наредном периоду биће запослено још 195 припадника војног здравства.

У кругу ВМЦ „Карабурма“ за свега 12 дана никла је реконструисана и дограђена ковид болница

Прва војна ковид болница

У жеку пандемије Војномедицински центар „Карабурма“ преуређен је и опремљен како би радио као ковид болница с капацитетом 100 лежајева за средње или тешко оболеле, а због озбиљности ситуације за 12 дана реконструисан је постојећи и дограђен део објекта за нову болницу намењену пацијентима оболелим од Ковида-19. Капацитет обе зграде је 135–140 кревета, у зависности од броја пацијената који су на интензивној нези.

Ова прва војна ковид болница од почетка је непрекидно примала оболеле, само се њихов број временом смањивао или повећавао. Крајем јула, у другом епидемијском таласу, у њој је било смештено осамдесетак пацијената, од којих 12 на интензивној нези, док се седином октобра тај број смањивао на четрдесетак пацијената, али с тешким пнеумонијама.

Затишје између два таласа је, према речима пуковника доц. др Иве Удовичића, команданта те војне ковид болнице, искоришћено за њено реновирање, побољшање услова за лечење и кратак одмор медицинског и немедицинског особља.

– Сада су, међутим, услови за трансмисију вируса много већи и очекујемо велики прилив пацијената, очекујемо тешке пнеумоније – рекао је пуковник др Удовичић среди-

Пуковник
др Драган Коруга

И у овој ситуацији даћемо максимални допринос. Наслађавамо борбу против невидљивог непријатеља свим снагама и непрекидно. Бојачији смо за искуство у односу на претходна два таласа, опремљени свом најбољом опремом, имамо довољно лекова и довољно заштитне опреме. Успели смо бар мало да одморимо лекаре и медицинско особље и спреми смо за овај талас Ковида-19.

ном октобра, додајући да се спремају за још гори нови талас.

То најгоре је дошло крајем новембра, када је нагло повећан број пацијента с тешком клиничком сликом.

– Ми никада нисмо имали 20 пацијената у интензивној нези као данас. Имамо довољно кисеоничких места, имамо и респиратора, али плашим се да ће добар део ових пације-

ната завршити на респиратору, а онда су шансе за њихово преживљавање јако мале – упозорио је др Удовичић и рекао да последњих неколико дана не могу да се пореде ни са једним од почетка епидемије, јер је притисак на болницу огроман.

Војна болница „Нови Сад“

Припадници Војне болнице „Нови Сад“ учествовали су у борби против епидемије Ковида-19 од мартовских дана. Они су код Хоргоша помагали у здравственом збрињавању становништва које се враћало из иностранства. Затим су од 30. марта до 28. априла у Хотелу „Президент“ на Палићу збрињавали оболеле припаднике Војске Србије. Током ванредног стања учествовали су у командовању привременом ковид болницом на Новосадском сајму, а у јуну и јулу били су ангажовани у привременој ковид болници у Новом Пазару.

Новосадска војна болница први пут је постала привремена ковид болница у јулском епидемијском таласу, тачније 17. јула, и у њој су до септембра лечена 202 оболела. У систем ковид болница ушла је и у овом најновијем, трећем епидемијском таласу – од 4. новембра.

– За лечење оболелих од ковид инфекције одређено је 35 кревета Одељења за унутрашње болести Војне болнице Нови Сад, опремљених са 26 прикључака за кисеоник и 10 концентратора кисеоника. На лечењу оболелих у црвеној зони ангажовано је око 60 медицинских и немедицинских радника. Ангажовани су лекари различитих специјалности – интерниста, пулмолог, хирург, уролог, гинеколог, физијатар, ортопед, невролог и лекар опште праксе. Из Клиничког центра Војводине код нас се шаљу дијагностиковани ковид пацијенти са средње тешком клиничком сликом, који су већином старости између 45 и 94 година, и њихово лечење у нашој болници траје у просеку седам до 14 дана. Ако је потребно, у случају погоршања стања, пацијенти се враћају у Клинички центар Војводине – истиче пуковник др Драган Ко-

Фото: Лола Ђорђевић

Пуковник доц. др Иво Удовичић, командант привремене ковид болнице на Карабурми

НИКАДА НИЈЕ БИЛО ТЕЖЕ

Тренутно се у војној ковид болници „Карабурма“ на хоспитализацији налази 121 пацијент. Никад нисмо имали више пацијената, и никада клиничке слике нису биле теже. Сви лакше и теже оболели пацијенти у овој епидемији, која је потпуно ван контроле, шаљу се у привремене болнице које се отварају по Србији, а тешке пнеумоније које одмах захтевају кисеоник и интензивну терапију долазе код нас. Значи сви пацијенти који се тренутно лече овде су са тешким обостраним пнеумонијама које захтевају кисеоничку терапију и у јединици интензивне неге се налази 18 пацијента који су на различитим облицима механичке вентилације. Да имамо и 30 кревета интензивне неге, све би сада било пуно. Имамо доста пацијената који су негде на ивици, који имају протоке кисеоника преко 15 литара и одржавамо их са задовољавајућом оксигенацијом. Овде на Карабурми ситуација је драматична.

Што се тиче осталих бројки, до сада је кроз Карабурму прошло више од 1.200 пацијента. Ово је мала болница, нас је око 200, укључујући медицинско и немедицинско особље. Људу улажу надљудске напоре да сви пацијенти добију терапију, адекватну негу, редовне оброке. То изискује додатне напоре средњег медицинског кадра, јер поред лечења има доста непокретних пацијената који захтевају, како ми кажемо, висок интензитет неге.

► **Да ли постоји разлика између овог новембарског и јулског епидемијског таласа?**

– У јулу смо у Србији имали највећу дневну бројку од 467 пацијената, а сада имамо више од 7.000. Тај број ће у наредним данима сигурно ићи и до 10.000 дневно заражених.

► **Има ли разлике у клиничкој слици у ова два таласа?**

– Клиничка слика тежине болести не разликује се од оне из јула. Само смо у јули имали на 20% заражених, који захтевају хоспитализацију, њих 10% у јединици интензивне неге, али је тада било неколико стотина људи дневно, а када то преведемо на садашњих неколико хиљада, јасно је да имамо десет пута више пацијената који захтевају интензивну

негу. У томе је разлика. А што се тиче клиничке слике, она је и даље тешка за оне који су у интензивној нези и нема разлике у односу на лето. Вирус се није променио и није изгубио вируленцију, патогеност и снагу, што смо очекивали.

► **Постоји ли разлика у годиштима људи који оболевају?**

– Не. То је све однос бројки које чине статистикку. Наравно да смо летос имали мањи број у популацији млађих и мањи број у популацији старијих који су захтевали болничко лечење, а сада, кад је десет пута више оболелих, наравно да имамо велики број и млађих и старијих. Ми сада у интензивној нези имамо 15 младих особа између 30 и 55 година који захтевају респираторну потпору, а који немају никакав коморбидитет. То су све тешке пнеумоније и питање је да ли ће преживети. Наравно, и статистички гледано, највећа је стопа смртности у популацији старијих особа са доста коморбидитета.

► **Колико је просечно време болничког лечења оболелих од Ковида?**

– И ту је у питању статистика. Ако вам кажем да је то десет дана, то ништа не значи. Проблем је у томе што је већина пацијената који овде дођу у имунолошкој фази болести. Наиме, гледано патофизиолошки постоје две фазе болести. Прва фаза је вирусна – од момента заражавања и 7–8 дана док је вирус активан, кад уђе у организам. У тој првој фази људи мисле да ће лако проћи болест са температурама и делује им као обичан вирусни грип. Међутим, после те вирусне фазе постоји и имунолошка фаза, кад имунски систем почне да чисти све оно што је вирус уништио и онда обично дође до претеране реакције имунског система, до системских манифестација болести и тешких компликација. Зато говоримо да ово није обична пнеумонија и ужасно греше они који тако говоре, а међу њима су чак и неке колеге. Ово је тешка системска болест јер вирус не захвата само плућа, када пацијенти осећају отежано дисање, већ и све крвне судове у организму, а пошто су сви органи прокрвљени често имамо манифестације и попуштања срца, бубрега, јетре, дигестивног система и мозга.

► **Да ли сте имали случајеве реинфицираних?**

– Ми овде нисмо имали, а у Србији их је било. Сматра се да антитела која се створе на овај вирус трају 3–4 месеца, али нису само антитела она која нас штите од повратка вируса у организам. Много су значајније меморијске ћелије, односно лимфоцити који памте вирус, а које сада не можемо да меримо јер немамо лабораторије за то. При сваком следећем уласку вируса у организам те меморијске ћелије се брзо активирају и брзо стварају антитела и брзо мобилишу цео имунски систем да одговори на вирус. И то је једна врста природне имунизације. Зато се очекује, а то постоји у литератури, да повратници углавном имају лакшу клиничку слику и код њих болест брже прође.

► **Знамо ли сада нешто више о Ковиду-19 него раније?**

– О овом обољењу и вирусу практично више нема тајни. Знамо скоро све, само је проблем што за болест не постоји лек, а једини лек за борбу против Ковида-19 јесу вакцине. Док се не направи сигурна и безбедна вакцина и не дође до ма-

совног вакцинисања у светској популацији и у Србији, неће бити решења за овај вирус.

► **Чули смо за случајеве да се код појединаца који су малтене излечени здравствено стање погоршава пред отпуст из болнице. Како се то објашњава?**

– Треба узети добру анамнезу и видети у којој је фази болести пацијент. Обично се то негде пренебрегне, па се сматра да је пацијент у другој недељи, а он је у ствари у првој. Али постоје варијације и код пацијената. Нису сви имунски системи исти, тако да се може десити да пацијент и 14, 15, па и 20. дана болести пред отпуст добије неку компликацију обољења.

► **У јавности постоји забуна око тога да Карабурма збрињава само војне осигуранике. Колико се у процентима данас лечи војних, а колико цивилних пацијената?**

– Од почетка постоји та забуна. Међутим, ми смо формирали због епидемије и потребе збрињавања пацијената оболелих од Ковида неvezано да ли су цивилни или војни осигуранци. Отворени смо као војна болница, али збрињавамо истовремено и једне и друге осигуранике. Тренутно имамо 95% цивилних осигураника, а свега 5% војних. И сви пацијенти који долазе код нас упућују се са главних пријемно-триажних места у Београду – Инфективна клиника и клинички центри Бежанијска коса и Земун, јер ми немамо своје пријемо-триажно одељење.

► **Одакле је медицински кадар и да ли имате све потребне специјалности?**

– Деведесет пет посто медицинског кадра је са ВМА, а 5% из ЦВМУ „Београд”. Од специјалности тренутно имамо анестезиологе, инфектологе, пулмологе, кардиологе, психијатре и психологе, интернисте и хирурге. Дакле, укључене су све неопходне специјалности, али нам је сада, као и другим здравственим установама, главни проблем недостатак здравственог особља, јер је добар део ван строја због разболевања. Сада је вирус толико заступљен у популацији да људи могу да се заразе и на улици, у продавници, трафици, кафићу. И колико год да се штите, сада је прилично тешко заштитити се.

► **На кога се ослањате кад је логистика у питању?**

– Што се тиче логистике, наша целокупна логистика везана је за ВМА и једним делом за ЦВМУ. Од почетка је исхрана пацијената и особља највећи посао. О томе води рачуна кухиња ВМА, која нам дневно испоручује преко 600 obroka.

► **Ви свакодневно улазите у црвену зону. Како је радити у скафандеру?**

– Врло тешко. То знају само они који су га обукли и провели у њему по 4–6 сати. Прво је концентрација снижена. Друго, физички сте ограничени, видљивост вам је ограничена, говор вам је отежан јер осећате гушење све време испод маски које вас штите од вируса, тако да не можемо да посветимо пацијентима онолико времена колико посвећујемо у нормалним условима. И разговор је врло кратак, размењујемо само неопходне информације, јер немамо времена, што због великог броја пацијената, што због малог броја особља, а не можемо ни да причамо пуно јер губимо дах.

Нажалост, пацијенти се повремено, не схватајући ситуацију, пожале да нико са њима не разговара... Срећом, ту нам помажу физиотерапеути. Схватили смо да физикална терапија значајно побољшава и подиже пацијенте из кревета и скраћује време лечења. Зато смо их од почетка епидемије укључили и имамо одличне резултате. Они проведу с пацијентима по пола сата или више ако је групна терапија, или по 15–20 минута са тежим пацијентима, уколико то болест дозвољава. Причају са пацијентима и значајно им поправљају расположење.

► **Да ли можете да истакнете нечији рад?**

– Кад смо овде дошли са ВМА, нико од нас није био сигуран да ли ћемо преживети. Имали смо податке из Кине, Италије, Шпаније и видели смо да велики број здравствених радника оболева и, нажалост, умире, тако да нико није био сигуран ко ће оболети, али смо знали да овај посао нема ко други да ради осим нас, тако да није било дилеме да ли хоћемо или нећемо да радимо. Пристао сам да водим ову болницу, уз услов да одаберем тим људи са којима ћу радити. То је оно најздравије језгро које је и данас овде, 60–70 људи. Зато одликовање које сам добио од председника Републике припада ВМЦ „Карабурма”.

► **Каква је ваша прогноза, хоће ли донете мере дати резултате?**

– Ми сада чекамо заравњење овог таласа, чекамо да донете мере дају резултате. Мада, мислим да се комплетан медицински део наше државе слаже да су мере закаснеле што се тиче затварања кафића, теретана, тржних центара, ресторана... Међутим, није то проблем, ми смо имали мере и раније, али очигледно један део становништва не схвата ову ситуацију озбиљно, понаша се неодговорно и не поштује мере. Дошли смо у ситуацију да мањина угрожава већину својим понашањем. Да смо наставили да се понашамо одговорно после другог таласа, када смо имали одличне резултате, сада не бисмо имали овај талас. Ово су све изнуђене мере.

► **Шта нас чека у наредним данима?**

– Ми здравствени радници свесни смо да нема никог другог сем нас да ради овај посао. Ми стојимо на првој линији одбране, мада у овом тренутку не видим границу између прве и друге линије, фронта и позадине, тако да нас очекује тежак период, посебно у наредне три недеље. Имаћемо увек где да сместимо пацијенте, кревета ће увек бити, па чак и кисеоничких места, али се плашим да неће имати ко адекватно да лечи те људе, да их негује. Плашим се јер нам све већи број здравствених радника испада из строја због умора, пада имунитета и разболевања, не само од ковида. А сада, када смо на измаку снаге, у наредне три недеље очекује нас најжешћа борба, најтежи период у нашем раду. Ја сам анестезиолог, интензивиста, радим више од 20 година у интензивној терапији, радио сам са најтежим пацијентима у хируршкој шок соби на ВМА, али овакве пацијенте још нисмо имали, и овако напоран, исцрпљујући и физички и ментално тежак посао још нисам имао у својој каријери. Ми се сви надамо, ишчекујући вакцину, да ће се овај ружан сан завршити.

руга, управник Војне болнице „Нови Сад“, и додаје да ће и у овој ситуацији дати максимални допринос.

– Настављамо борбу против невидљивог непријатеља свим снагама и непрекидно. Богатији смо за искуство у односу на претходна два таласа, опремљени свом потребном техником, имамо довољно лекова и довољно заштитне опреме. Успели смо бар мало да одморимо лекаре и медицинско особље и спремни смо за овај талас Ковида-19 – нагласио је пуковник др Коруга.

Београдска Штарк арена

Користећи драгоцену искуства која су имали у привременој болници на Београдском сајму, Војска Србије је са представницима Министарства здравља почетком другог таласа пандемије формирала привремену болницу у београдској Штарк арени. На формирању и припреми те болнице, која је под командом Управе за војно здравство, били су ангажовани припадници Команде за обуку и војници на добровољном служењу војног рока јунске класе из Другог центра за обуку у Ваљеву.

Београдска Штарк арена почела је са радом 6. јула, а привремено је затворила своја врата за пацијенте 4. септембра. За то време примљено је на болничко лечење 434 пацијента, од којих је 378 опорављених послато на кућно лечење и самоизолацију у трајању од 14 дана, а 56 је због погоршања здравственог стања премештено у друге ковид болнице вишег ранга лечења. У том периоду у Штарк арени лечени су пацијенти лакше и средње тешке клиничке слике. Највише их је било из Златиборског округа.

– Тада је у привремену болницу уведен централни развод кисеоника и струје у болесничким собама. Инсталирано је 216 кисеоничних места, тако да је тај број пацијената могао у сваком тренутку да прима кисеоник, а прикључци су постављени у монтажни зид изнад главе оболелог. Капацитет болнице био је 360 болесничких постеља – 40 болесничких соба са по девет постеља. У једном тренутку

Министар одбране Небојша Стефановић обишао је привремену ковид болницу у Штарк арени

максимална попуњеност била је око 250 пацијената. Они су углавном припадали млађој и средњој популацији – од 30 до 50 година, а мали број је био старијих од 80 година. Најмлађи пацијент је имао 18 година, а најстарији 86. Просек лечења у болници износио је од 14 до 21 дан – подсетио је потпуковник др Предраг Богдановић, кардиолог, који је главни медицински координатор болнице.

За трећи пик пандемије корона вируса привремена болница Штарк арена почела је са припремама 19. октобра, а већ 25. октобра примила је прве пацијенте.

– Овога пута код нас су на наставак лечења упућивани пацијенти након специјалистичког прегледа у пријемно-триажним амбулантама постојећих ковид болница који су имали средњу и средње тешку ка тешкој клиничкој слици, тј. били су теже и озбиљније оболели од оних у претходном летњем периоду. Сви примљени пацијенти имали су компликације у виду обостране упале плућа са мање или више оштећеном дисајном функцијом, код којих и иначе у току развоја болести у 10–15% случајева долази до клиничког погоршања које захтева озбиљније лечење у јединицама интензивне неге – истиче др Богдановић.

Капацитети ове привремене болнице проширени су за додатних 150 места, тако да је сада на располагању укупно 510 болесничких постеља.

– У болници су формиране јединице полуинтензивне неге с кисеоничном терапијом из централног довода кисеоника, где се добија максимални проток кисеоника од 15 литара у минути, укупно 216 кисеоничних места, а такође се користи кисеоник преко концентратора кисеоника. То је апарат који из атмосферског ваздуха обогађује кисеоник и омогућује проток од максимално осам литара кисеоника у минути. Имамо око 100 таквих апарата, тако да кисеоник може да добије у сваком тренутку око 320 болесника – објашњава главни медицински координатор те болнице.

За месец дана рада ове привремене болнице (до 25. новембра) на болничко лечење примљено је 1.120 болесника, а болницу је напустило 670 болесника, од којих је 100 премештено у болнице које имају јединице интензивне неге.

– Сви капацитети су сада попуњени и болница је морала привремено да се одјављује и обуставља пријем нових болесника. Просечан број болесника који је дневно хоспитализован био је 30–50, а на пример 22. новембра је за 24 сата примљено чак 80 болесника. Просечно се дневно из болнице отпусти 30–50 болесника, што значи да радимо жестоким темпом. Осим тога овога пута болесници већином припадају старијој популацији, 60 до 90 година, са бројним и тежим придруженим болестима, а

млађи болесници од 20 до 30 година и средња популација од 30 до 50 година има озбиљнију клиничку слику. Најмлађи болесник имао је 17, а најстарији 90 година. Просек лечења у болници сада је 21–28 дана – додаје др Богдановић.

Према његовим речима, болесници се лече исто као и у другим ковид болницама или јединицама полуинтензивне неге. Примењује се оксигенотерапија, антикоагулантна, антивирусна, антибиотска, противзапаљенска, кортикостероидна, поливитаминска и остала симптоматска терапија, а велики помак у лечењу је употреба најсавременије специфичне терапије моноклонским антителом код најтежих болесника, што је истовремено и најскупља терапија.

С пацијентима непрекидно у току 24 сата ради вредно и стручно медицинско особље из око 20 цивилних здравствених установа Београда.

Сви капацитети су сада попуњени и болница је морала привремено да се одјављује и одуставља пријем нових болесника. Просечан број болесника који је дневно хоспитализован био је 30–50, а на пример 22. новембра је за 24 сата примљено чак 80 болесника. Просечно се дневно из болнице отпустило 30–50 болесника, што значи да радимо жешћоким темпом – рекао је њихови уковник др Предраг Богдановић

Укупно око 100 лекара и око 200 медицинских техничара. Супервизор је инфектолог проф. др Јован Ранин са Клинике за инфективне болести КЦС, пулмологи су др Весна Радуловић и др Катарина Мијатовић, а шест лекара је из система војног здравства са ВМА – потпуковници др Предраг Богдановић, кардиолог, главни медицински координатор болнице, др Дејан Маринковић, ендокринолог, др Драган Марић и др Дејан Илић, физијатри, капетан др Милоје Пантовић, хематолог, и војни службеник др Дејан Пилчевић, нефролог, као и виши медицински техничари Хана Ожеговић Квадро (главни медицински техничар болнице) и Марина Племић. Команда болнице је такође из војног здравства. Командант болнице је пуковник др вет. мед. Радивоје Анђелковић, а заменик потпуковник др Жарко Мићовић.

– Рад у болници је организован тако да су смене по осам сати, с

тим што боравак у „црвеној зони” и директна изложеност инфекцији траје 4–6, па и више сати, често док се „започети посао с болесницима не заврши”. Остатак времена се проводи у „зеленој зони”, у обуци и едукацији, јер се већина здравствених радника први пут сусреће с оваквим инфективним болесницима и клиничким радом у јединици полуинтензивне неге. За улазак у „црвену зону” користи се лична заштитна опрема за једнократну употребу – истиче др Богдановић и каже да у сваком тренутку има довољно заштитне опреме и да је медицинско особље у потпуности заштићено од заразе.

Он додаје да се о раду у болници, осим медицинског, брине и немедицинско особље – интенданска служба, војна полиција и обезбеђење објекта, логистика, информатичари, хигијеничари, мајстори... Лекови и сав потрошни санитарски материјал и медицински апарати набављају се преко Републичког фонда за здравствено осигурање РС, а велики је број спонзора из фармацеутских кућа и других предузећа и институција који су допремали немедицинске ствари. Припрему и дотур хране врши Студенски центар „Београд”. За поделу хране пацијентима (посуђе и прибор за јело је за једнократну употребу) ангажована су лица са ВМА, која користе заштитну опрему и поштују све безбедносне мере.

– Веома сам поносан и дубоко захвалан сваком члану тима привремене Ковид-19 болнице београдска Штарк арена на ангажовању, стручности, надљудским напорима, издр-

Фото: Лола Ђорђевић

жљивости, самопрегору, ентузијазму и мотивацији у свакодневном раду на пружању медицинске помоћи нашим болесницима. За нас није било ништа немогуће, несавладиво, свако је радио све. И када је обављана реанимација тешко оболелих болесника који су изненада престајали да дишу или им је престајао рад срца, није било страха да спроведемо све што је прописано, иако знамо да је тако најлакше да се и сами заразимо и оболимо од ове тешке заразне болести, да пренесемо инфекцију својој деци, укућанима... Команда је увек била као у стара ратна времена часних српских официра „за многа брђа, а овога пута и сестре”. Срећа и наша највећа награда је када шаљемо оздравелог на кућни опоравак – истиче потпуковник др Предраг Богдановић.

Допринос Војномедицинске академије

Када је Војномедицинска академија у марту ове године постала дежурна здравствена установа за лечење и војних и цивилних нековид пацијената, одмах је испред ВМА направљено пријемно-тријажно одељење, као и тријажни центар комплетно опремљен за дијагностику свих стања и диференцијалну дијагнозу између ковид и нековид пацијената.

Додатни „фронт” који ВМА има у борби против Ковида-19 било је ангажовање њеног медицинског и немедицинског особља у првом и другом таласу у болницама у главном граду које су прешле на ковид систем, те медицинског и немедицинског особља у ковид болници Војномедицинског

центра „Карабурма” и привременој ковид болници у београдској Штарк арени.

Наиласком трећег таласа корона вируса Војномедицинска академија од 30. октобра поново свакодневно, 24 часа, ради као дежурна здравствена установа за лечење свих грађана чије здравствено стање захтева хитну медицинску помоћ. Њени хирурзи, инфектолози, кардиолози, рендгенолози, анестезиолози, пулмолози, неуролози и други специјалисти увелико премашују лекарске норме, не штедећи себе, као и средњемедицински кадар, а епидемиолози брину о спровођењу свих прописаних мера у болници.

Забележено је да је у Центар хитне помоћи ВМА 7. новембра прими-

љен 60.000. пацијент од почетка епидемије вируса корона у нашој земљи. Уз велике напоре на дневном нивоу у тој установи прегледа се између 200 и 250 нековид пацијената, иако је предвиђени капацитет за хитне пријеме око 120.

– Ако се то упореди с бројкама у истом периоду од 1. марта до 1. новембра прошле године, онда имамо за 50 посто више пацијената у Центру хитне помоћи. Практично, од 1. марта ми смо у непрекидној борби против Ковида-19 и дежурни 24 часа – објашњава пуковник проф. др Мирослав Вукосављевић, начелник ВМА, и наводи да је од почетка епидемије на стационарно лечење примињено 18.000 пацијената, уз поштовање свих мера епидемиолошке заштите и особља и пацијената.

Борба против Ковида-19 се наставља. У жељу трећег епидемијског таласа, који прети најгорим сценаријом, припадници војног здравства улажу максималне напоре помажући цивилним колегама. У овој причи на смомо заборавити ни оне који су на првој линији борбе, а чији рад се превиђа јер се подразумева – ковид амбуланту у ВМЦ „Нови Београд” и даноноћни рад припадника Војне хитне помоћи. Ова, за санитет 181. година постојања биће записна црвеним словима јер је изнедрила велики број сјајних, вредних, самопрегорних стручњака који су пожртвовно радили како би се још једном у својој историји борили против непријатеља – овога пута новог и невидљивог.!

Фото: Јово Мамула, Даримир Банда и Андрија Гавриловић

ДОНАЦИЈЕ

На адресу Управе за војно здравство стигле су током јула две донације. Британци су донирали медицинску опрему у вредности око 1.800.000 динара. Донирану опрему чини дезинфекциони тунел, 14 фрижидера за безбедно чување лекова и медицинских средстава и 130 топломера за даљинско читавање телесне температуре. Кинези су средином јула донирали медицинска средства за превенцију и контролу епидемије – 40 неинвазивних респиратора за механичку вентилацију плућа пацијената теже оболелих од вирусне инфекције, 20 монитора за праћење виталних функција пацијената, 30 инфузионих пумпи – уређаја за интравенозну терапију, пет преносивих инфрацрвених топломера и шест термо-визијских кацага за даљинско читавање телесне температуре.

Обука у центрима Команде за обуку

НАСТАЈАЊЕ ВОЈНИКА

Команда за обуку у својим центрима за основну и специјалистичку обуку професионалних војника и војника на добровољном служењу војног рока и Центру за усавршавање подофицира реализује, пре свега, општу војну обуку, али и друге садржаје различитог нивоа оспособљавања за одбрану, свих субјеката обучавања и усавршавања из Министарства одбране и Војске Србије, као и полазника из других државних установа и оружаних снага страних армија

Пише Душан ГЛИШИЋ

Фото: Лола Ђорђевић

Средином новембра свој дан свечано су обележили припадници Првог центра за обуку КЗО у Сомбору, док су сличне војне свечаности у ваљевском Другом и лесковачком Трећем центру за обуку одржане још у октобру. Тог дана млади војници на добровољном служењу војног рока имају јединствену прилику да од својих старешина чују нешто више о традицији јединице у којој стичу прве војничке кораке, али и да, у паузи напорног индивидуалног оспособљавања, међусобно размене искуства о томе шта су и колико научили током шест недеља основне обуке. Они радозналији ту драгоцену једнодневну паузу могу да искористе и за распитивање о томе шта их чека у наредном периоду обуке.

За нас је то била прилика да нешто више кажемо о планирању, организацији и реализацији обуке у Команди за обуку и њеним центрима за основну и специјалистичку обуку и усавршавање.

Пут до војног успеха

Као што је познато, а и регулисано доктринарним и системским документима, оспособљавање и обука убрајају се у најзначајније активности Војске Србије, које се реализују, поред осталог, обуком сталног, рочног и резервног састава у центрима за обуку и јединицама. Носилац тих активности је Команда за обуку у којој се, у складу с мисијама и задацима јединица Војске Србије, планирају, организују и реализују различити нивои и садржаји обуке и усавршавања. Истичући да обука у Војсци представља плански и организован процес стицања знања, вештина, навика и развијања психофизичких и интелектуалних способности и моралних својстава личности, којима се појединци и јединице обучавају за извршавање индивидуалних и колективних задатака на безбедан начин у миру, ванредном и ратном стању, пуковник Никола Дејановић, начелник Штаба Команде за обуку, наводи да је крајња сврха обуке да доведе до војног успеха, односно да омогући формирање снага, обучених и спремних за извршавање додељене мисије или постављених задатака.

– Почетак свега лежи у питању које су то мисије и задаци које појединац, јединица или Војска у целини треба да изврше. У односу на то, сагледавају се потребна знања

Пуковник
Никола Дејановић

Обуку професионалних војника за дужности и допунске специјалности родова и служби, као и војних службеника и намештеника, реализујемо организацијом посебних обука и курсева, којима се проширују њихова знања и вештине

Пуковник
Ивица Андрић

Циљ обуке је достизање постављених стандарда индивидуалне и колективне обучености појединаца, команди, јединица и установа, односно изградња способности за извршавање додељених мисија и задатака

и вештине појединаца и јединица и, у складу са тим, планира се њихово оспособљавање – каже пуковник Дејановић и додаје да је процес обуке дефинисан системским документима, посебно директивама и упутствима за управљање и реализацију обуке.

– У најширем смислу, обука се одвија у институционалној и оперативној области, као и у области самосталног усавршавања, с тим што је институционална област примарно усмерена на индивидуалну обуку за стицање општевојних и специјалистичких знања, вештина и навика неопходних за самостално обављање задатака и зато обухвата основну и специјалистичку обуку, део функционалне обуке посаде, послуге и тима, које спадају и у колективну обуку, а у функцији су индивидуалне обуке. Наравно да, поред основне и специјалистичке индивидуалне обуке, у Команди за обуку реализујемо и усавршавање припадника јединица Војске Србије, тежишно путем курсева, ради проширивања знања и успешне примене стечених вештина у пракси. Уопштено говорећи, Команда за обуку је интервидовска команда која реализује општу обуку свих субјеката обучавања и усавршавање припадника Министарства одбране и Војске Србије, али и полазника из оружаних снага страних армија. То значи да су наши центри намењени за индивидуалну обуку војника на добровољном служењу војног рока, кандидата за професионалне војнике и припадника активне резерве, обуку и усавршавање кандидата за подофицире и колективну обуку територијалних јединица – објашњава пуковник Дејановић.

У ту сврху у Команди за обуку формиране су установе за обуку тактичког нивоа, односно три центра за реализацију основне обуке, у Сомбору, Ваљеву и Лесковцу, шест центара за специјалистичку обуку, у Пожаревцу (КоВ), Батајници (РВ и ПВО), Крушевцу (АБХО и логистика), Горњем Милановцу (веза и информатика) и Нишу (обука паса) и Центар за усавршавање професионалних војника и подофицира у Панчеву. У њима се организује и изводи општа војна обука и војностручно оспособљавање припадника Војске Србије свих структура, од војника до официра. Индивидуално оспособљавање војника на добровољном служењу војног рока реализује се, најпре, кроз основну обуку у трајању од шест недеља, а затим и кроз специјалистичку обуку у ис- ➤

Фото: Вујица Стевановић

Фото: Стефан Ракочев

НАЈМЛАЂИ ВОЈНИЦИ ГАЂАЛИ ИЗ МИНОБАЦАЧА

Средином новембра војници септембарске класе на добровољном служењу војног рока реализовали су један од сложенијих облика обуке, стационарно логоровање, током којег су на полигону „Пасуљанске ливаде” имали ватрено крштење из минобацача 82 милиметра М-69. Према речима команданта батаљона за обуку пожаревачког Центра за обуку Копнене војске мајора Александра Варге, војници специјалности послужилац на минобацачу обучени су за извођење тактичких радњи у поседу положаја, одбрани и нападу и реализацију програмских гађања.

– Циљ стационарног логоровања је да се војници у реалним условима оспособе за извршавање различитих задатака. Знања стечена током обуке за ова три месеца, од њиховог доласка у војску, приказана су на прави начин у реалним условима, на полигонима Војног комплекса „Пасуљанске ливаде”. Уосталом, стационарна логоровања су најбоља прилика да се увежбане вештине провере кроз практичан рад у реалним условима, ван касарни, када војници обављају и многе друге задатке, попут стражарске службе, организације логорске просторије и томе слично. Искуство је показало да су тада мотивисанији за реализацију свих планираних садржаја и знатно одговорнији за безбедно и дисциплиновано извршавање задатака – истакао је мајор Варга и додао да су резултати постигнути на првом гађању из минобацача калибра 82 милиметра оцењени врлодобром оценом.

Међу војницима који су први пут гађали из минобацача били су Дејан Лебовић из Бајмока и Анђела Ракић из Ниша. И поред детаљне и ефикасне обуке, реализоване данима пре гађања, трема није могла да се избегне. Обоје су, упркос томе, постигли добре резултате и уверили се у снагу и прецизност моћног минобацача.

– Током обуке постизала сам добре резултате као нишанција, тако да сам и на провери у гађању из минобацача била сигурна у успех. Мада, није било свеједно јер је то заиста ефикасно и моћно оружје – рекла је Анђела Ракић, која је на добровољно служење војног рока дошла у жељи да настави очевим стопама.

том трајању за највећи број специјалности, односно десет недеља за специјалности извиђача, војног полицајца, падобранаца, нишаније на борбеним возилима и стрелца на БВП. Након тога војници се упућују на други период обучавања у јединице Војске Србије, где, настављајући колективну обуку, продубљују и усавршавају стечене вештине до аутоматизма. Поред центара за обуку, у саставу КЗО су још и команде за развој територијалних бригада, полигони за обуку и стрелишта.

– Обуку професионалних војника за дужности и допунске специјалности родова и служби, као и војних службеника и намештеника, реализујемо организацијом посебних обука и курсева, којима се проширују њихова знања и вештине – каже пуковник Дејановић, истичући да се реализацијом лидерских и основних курсева у Центру за обуку подофицира „Милунка Савић” у Панчеву, за изабране професионалне војнике, обезбеђује подофицирски кадар за систем одбране. – Након завршене обуке и основних курсева подофицири, у складу са предлозима њихових команди и извршеним селекцијама, похађају каријерне курсеве, који представљају услов за даље напредовање у служби. Поред наведених курсева, којима се од најбољих професионалних војника обезбеђује подофицирски кадар за систем одбране, припремљени смо и за реализацију курсева за подофицире, које би похађали кандидати из грађанства након завршене средње школе.

Оспособљеност за ефикасно извршавање задатака

Кад је реч о циљевима оспособљавања у центрима Команде за обуку, пуковник Ивица Андрић, начелник Одељења за обуку у КЗО, каже да се они дефинишу за сваки облик обуке и усавршавања посебно.

– Циљ обуке је достизање постављених стандарда индивидуалне и колективне обучености појединаца, команди, јединица и установа, односно изградња способности за извршавање додељених мисија и задатака. То оно што морамо да осигурамо – ефикасно извршавање мисија и задатака који стоје пред појединцима и јединицама Војске Србије. Јасно је да су то циљеви у начелу и да се они постављају и разликују зависно од субјеката обуке и усавршавања. Кад је реч о оспособљавању које реализујемо у

Фото: Стефан Ракочевић

Циљ оспособљавања је, у начелу, стварање самоувереног, мотивисаног и дисциплинованог војника, психички и физички способног да искористи савладане вештине, изврши постављени задатак и преживи на бојишту као члан посаде, или тима

нашим центрима за обуку, субјекти обучавања су, пре свега, војници на добровољном служењу војног рока и кандидати за професионалне војнике, који, у првој фази првог периода обуке, пролазе основну војничку обуку, а затим, у специјалистичким центрима и другу фазу, односно индивидуално стручно-специјалистичко оспособљавање, да би други период обуке провели у јединицама у којима настављају колективну обуку. Циљ њиховог оспособљавања је, у начелу, стварање самоувереног, мотивисаног и дисциплинованог војника, психички и физички способног да искористи савладане вештине, изврши постављени задатак и преживи на бојишту као члан посаде или тима. Поред њих, ту су професи-

ПАРТНЕРСКИ ЦЕНТАР ЗА ОБРАЗОВАЊЕ И ОБУКУ

Због истакнуте улоге у реализацији бројних међународних курсева и квалитетног оспособљавања припадника армија НАТО земаља, Центар АБХО из Крушевца стекао је статус Партнерског центра за образовање и обуку. Поред припадника земаља НАТО-а, у Крушевцу се обучавају и припадници других земаља Европе и света. Примера ради и ове године је, непосредно пред увођење ванредног стања, реализован међународни курс „Биолошко оружје и токсикологија“, који је похађало 16 полазника из осам држава (САД – четири полазника, Шпанија, Грчка, Кипар и БиХ – по два, Белорусија и Северна Македонија – по један полазник). Сам поглед на државе учеснице говори у прилог поменуте кредибилности.

Фото: Лола Ђорђевић

Фото: Лола Ђорђевић

онални војници и подофицири, а у мањем обиму реализујемо и усавршавање официра и цивилних лица. На основној обуци су и кадети Војне академије и Медицинског факултета ВМА, ученици Средње стручне војне школе и слушаоци курсева за резервне официре. Подршка њиховом школовању пружа се и реализацијом специјалистичке обуке – рекао је пуковник Андрић.

Обука резервног састава

Поред оспособљавања активног састава, у Команди за обуку реализују и обучавање и усавршавање припадника резервног састава територијалних снага и других оперативних састава. Лица из резервног састава обучавају се за дужности у својим ратним јединицама, а поред тога похађају и усавршавања која им, поред осталих услова, омогућавају унапређења у подофицирске и официрске чинове у резерви. Поседна категорија су лица из резервног састава која нису служила војни рок са оружјем. За њих се, истиче пуковник Андрић, у центрима за основну и специјалистичку обуку организује обука у трајању од по 15 радних дана, која им, уз додатна оспособљавања у ратним јединицама, омогућава извршавање задатака у одбрани земље.

Сећамо се да је током протекле две године, на основној и специјалистичкој обуци, било око хиљаду припадника резервног састава старости од 30 до 60 година, који нису одслужили војни рок са оружјем. Нема никакве потребе доказивати да то, кад је реч о

обуци резервног састава, ни издалека није довољно. Посебно ако се узме у обзир да је током последњих неколико година Војска Србије опремљена бројним савременим средствима наоружања и војне опреме и софистицираним борбеним системима. Ниво обучености и оспособљености резервног састава за њихову употребу и ефикасно коришћење озбиљно је доведен у питање.

Подаци, наиме, показују да од 2011. године, када је у Србији обустављено (не и укинато) обавезно служење војног рока, војну обуку с оружјем није прошло између 200.000 и 300.000 младих људи, рођених у последње две деценије двадесетог века, дакле у напону физичке и интелектуалне снаге. Да су и они одслужили војни рок, или бар имали организовану обуку, данас би чинили окосницу резервног састава Војске Србије, који ће, због старости, у наредних 30 година морати да се занови са приближно 60.000 млађих припадника. Ако се, међутим, наредних година, као и у последње две, реализује обука свега око 1.000 припадника резервног састава, јасно је да нова, модернизована и савремена средства и опрему, којом Војска Србије данас с правом може да се поноси, неће имати ко из резервног састава да користи. Јер, подсећају у Команди за обуку, оспособљеност људства за ефикасну борбену употребу савременог наоружања и војне опреме не може да се постигне у кратком року, тим пре што савремена обука, сем стицања теоријских знања, подразумева и прегршт практичних облика наставе и оспособљавања, попут гађања, показних и тактичких вежби и увежбавања, рада на модерним средствима и системима, с модерном и савременом опремом... Добро обучен припадник резервног састава, посебно у данашњим условима, не може да се добије без модерне и ефикасне обуке у којој су, на савремен и методичан начин, повезане теорија и пракса.

Тиме се, наравно, листа субјеката обучавања у центрима за обуку КзО не завршава, јер одређене врсте оспособљавања, у складу са потписаним уговорима, пролазе и лица из институција и организација ван Министарства одбране и Војске Србије, попут припадника Министарства унутрашњих послова, НИС „Нафтагас“, Сектора за ванредне ситуације и слично. У складу са плановима међународне и билатералне војне сарадње, у центрима за обуку уса-

Фото: Лола Ђорђевић

Фото: Лола Ђорђевић

Поред оспособљавања активног састава, у Команди за обуку реализују и обучавање и усавршавање припадника резервног састава територијалних снага и других оперативних састава. Лица из резервног састава обучавају се за дужности у својим ратним јединицама.

вршавају се и припадници оружаних снага страних армија.

– Курсеви за лица из страних армија реализују се у складу са захтевима и исказаним потребама. Посебну улогу у реализацији међународних курсева има крушевачки Центар АБХО, који је на међународном нивоу препознат као кредибилна институција за обуку лица из области АБХ службе. Због проглашења ванредног стања и примене мера заштите од вирусне инфекције COVID-19, обука припадника резервног састава и усавршавање лица из страних армија на међународним курсевима реализовани су у нешто мањем обиму – истиче пуковник Ивица Андрић.¹

Фото-репортери Медија центра „Одбрана“

Обука у Другој бригади Копнене војске

ДРОН НАД СТОЛОВИМА

На Гочу и Столовима, осим врхунске обучености извиђача, имали смо прилику да видимо и да су, маскирани у традиционалне јесење боје природе, готово „невидљиви”. Овог пута презентовали су и нову опрему, која ће, савременошћу и високом софистицираношћу, много тога променити у тактици извиђачких јединица.

Пише Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Фото: Горан Шљивић

Обука у Другој бригади Копнене војске није ни за тренутак застала, упркос чињеници да се одвија у сложеним условима због неповољне епидемиолошке ситуације у земљи. Прописане мере превентивно-медицинске заштите, које се стриктно поштују, обуку и свакодневне активности у бригади несумњиво су учинили компликованијим, али маске, рад на одстојању, избегавање груписања већег броја старешина и војника ипак нису довели до већих проблема у реализацији задатака, каже командант Друге бригаде бригадни генерал Жељком Кузмановић.

Да је тако сведочи и чињеница да су припадници те јединице ове године успешно реализовали редовне задатке – обезбеђивали су административну линију према Косову и Метохији, извели више од три стотине гађања из пешадијског наоружања, 90 облика практичне обуке (попут здружених тактичких вежби), обука на карти, тактичких увежбавања и вежби, као и тактичких вежби са бојевим гађањима, али су пружили и значајну помоћ цивилним властима у борби против епидемије. Обезбеђивали су мигрантске центре Тутин, Боговађа, Бања Ковиљача и Сјеница, осам геронтолошких центара, дванаест болница и домова здравља и знатно помогли у формирању пољске војне болнице у Новом Пазару.

Здруживање и садејство

– Током године реализовали смо интензивну обуку свих јединица бригаде, ранга чете, батерије и самосталног вода, док смо извођењем индивидуалне обуке послуга, посада, уз колективну обуку и обуке команди, створили потребне услове за реализацију и извођење здружене тактичке вежбе са бојевим гађањем „Садејство 2020” на привременом полигону „Пештер” – истиче бригадни генерал Жељко Кузмановић и додаје да су команда, јединице пешадије, оклопни и механизовани састави, артиљеријске јединице, ракеташа, извиђачи, инжењерци и логистичари показали висок ниво обучености и увежбаности у решавању тактичких и ватрених задатака.

– Били су успешни током извођења нападне операције, у условима ваздухопловне ватрене подршке и дејства специјалних снага. На вежби смо успешно извели и деведесет школских, припремних и бојевих гађања – оцењује командант Друге бригаде, уз истицање значаја вежбе кад је реч о приказу способности здруживања и садејства снага Копнене војске, РВ и ПВО и снага за специјална дејства.

Новембар је, кад је реч о извиђачкој чети 20. командног батаљона Друге бригаде Копнене војске, протекао у знаку интензивне обуке, у шта се лично уверио и генерал Кузмановић. Он је на терену обишао извиђаче, који су претходних година, захваљујући изузетној обучености и увежбаности, постигли одличне резултате на так-

мичењима извиђачких јединица Копнене војске, када су једном заузели прво и два пута друго место.

– Ове године, ради превенције ширења епидемије, није организована обједињена обука извиђачких чета Копнене војске, али су извиђачи током посебне обуке у летњим условима приказали изузетну обученост. Реализовали су сва предвиђена припремна и школска гађања из БРДМ-2 на Војном комплексу „Орешац“ и успешно наступили на вежби „Садејство 2020“, када су показали да су у стању да правовремено и сигурно обезбеде податке који су драгоцени за командовање и доношење одлука – каже генерал Кузмановић.

Успешну обуку извиђачи Друге бригаде крунисали су дводневном тактичком вежбом „Извиђачка патрола у извиђању објеката у борбеном распореду противника“, изведеној на обронцима Гоча и Столова, у региону Брезне, на надморској висини око 700 метара. Село има двадесетак, углавном напуштених кућа, а земљиште планинско, шумовито, са усецима, успонима, низбрдицама и кланцем мале реке. Рекло би се – терен погодан за вежбање, пре свега због изазовних природних и земљишних, али и временских околности.

Бригадни генерал
Жељко Кузмановић

Током године реализовали смо интензивну обуку свих јединица бригаде, ранија чете, батерије и самосталној вода, док смо извођењем индивидуалне обуке постоја, поседа, уз колективну обуку и обуку команди, створили повољне услове за реализацију и извођење здружене тактичке вежбе са дојевим гађањем „Садејство 2020“ на привременом постоју „Пешићер“

Командир извиђачке чете мајор Срђан Свилар, по добијању задатка тактичке вежбе, израдио је потребну документацију, издао наређења командирима на терену и упутио извиђаче да изврше планирани покрет и извиђање, да утврде где су објекти и доставе извештај. Рекло би се једноставан задатак и можда би било тако да сваки извиђач на вежби не треба да пређе од 12 до 15 километара по брдовитом терену, носећи петнаестак килограма наоружања и опреме.

Мултисензорска извиђачка платформа

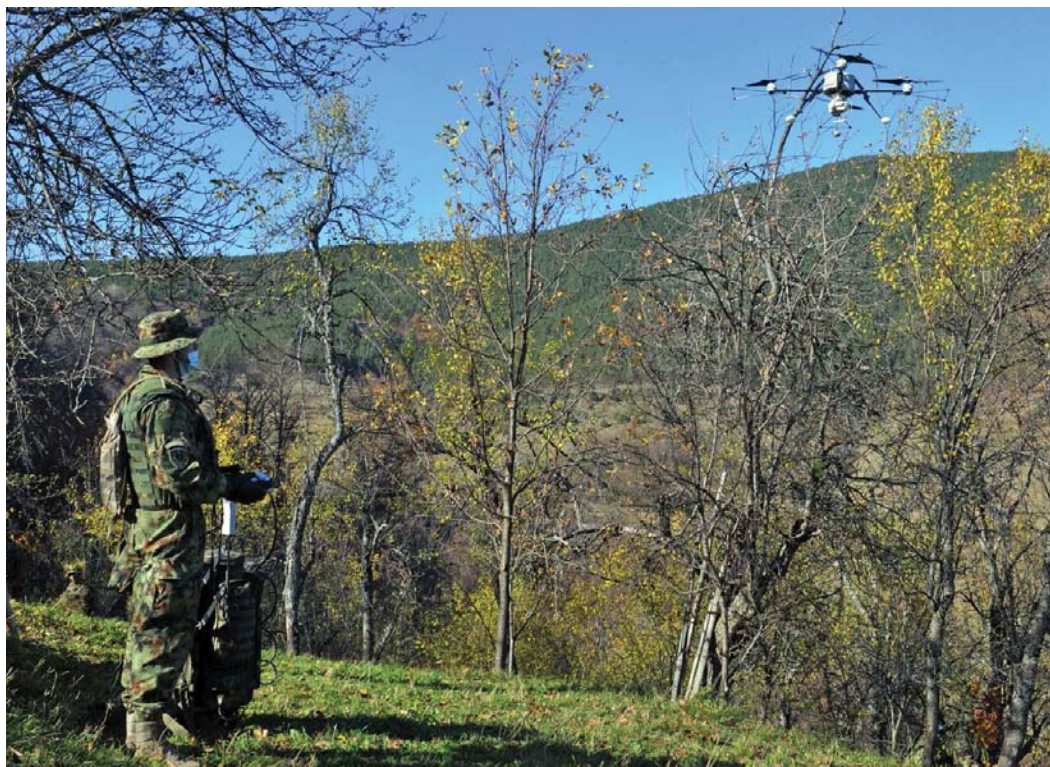
– Циљ смо остварили, извиђачи су још једном показали изузетну мотивисаност да успешно савладају динамичну и сложену обуку, у истим таквим теренским условима. Тада њихов професионализам, обученост и психофизичка спремност долази да пуног изражаја – истиче мајор Свилар. Сличне утиске дели и командир извиђачке патроле поручник Дејан Егерић, који је предводио патролу у извиђању објеката и евентуалних снага противника на правцу од села Сокољак до Брезе.

– Најважније је да будемо невидљиви, док ходамо нема приче, морамо бити тихи и неприметни, како нас противник не би

ЛЕТЕЋЕ ОЧИ

На Столовима водник Милан Ракочевић из Краљева вешто рукује дроном, тачније самостабилизирајућом летелицом AIR Robot 100C. Летелицу немачке производње добили су краљевачки извиђачи пре три месеца, а потом су водник Ракочевић и још два подофицира били на двонедељној обуци у 72. бригади за специјалне операције, након чега су сертификовани за управљање тим уређајем.

– Поступак руковања летелицом је једноставан. Потребно је пре пуштања у погон проверити пропелере, прикачити антене и батерије на базну станицу и дрон. Летелица се може удаљити од базне станице три километра у даљину и 500 метара у висину. Оперативни систем базне станице омогућава нам да видимо слику коју пружа дрон, а по потреби и сателитски снимак – истиче водник Милан Ракочевић.

уочио и могао да реагује. Ако морамо да комуницирамо, чинимо то тихим гласом или устаљеним, раније дефинисаним, сигналимa. Тактички и физички ово је тежак задатак, али сталним увежбавањем поступака, тактика и процедура, тренирањем и физичком обуком, постижемо да можемо да извршимо извиђање по сваком терену – каже Егерић.

На Гочу и Столовима, осим врхунске обучености, војних вештина и стамених вољних особина извиђача, имали смо прилику да видимо и да су, маскирани у традиционалне јесење боје природе, готово „невидљиви”. Уз оно на шта смо навикли, овог пута презентовали су и нову опрему, која ће, савременошћу и високом софистицираношћу, много тога променити и у тактици извиђачких јединица

Извиђачка чета опремљена је (у оквиру пројекта 1500 и 1500+) средствима која су драгоценa за осматрање ноћу и у лошим временским условима. Њиховом употребом наши извиђачи изједначавају се с колегама из најсавременијих армија света. Реч је о дрoновима, оптоелектронским средствима нове генерације, термовизијским камерама и другим уређајима који поступак извиђања „измештају” у досад код нас невидљиве (електронске) сфере ратовања.

Најновије средство којим је извиђачка чета опремљена је мултисензорска извиђачка платформа МИП 1, пре-

СНАЈПЕР НЕ ПРОМАШУЈЕ

Млађи водник Јован Раичевић обавља дужност снајперисте у извиђачкој чети Друге бригаде, а у патроли је имао специфичан задатак – да буде чеони извиђач.

– Врлети, тешки терени, није лако, али је леп осећај бити извиђач у Војсци Србије. Трудимо се, па нам задаци не падају тешко – каже Раичевић, који често има снајперска гађања. На последњем, на стрелишту „Жича”, испуцао је двадесет метака из своје полуаутоматске снајперске пушке 7,9 mm М-75 и сви су завршили у мети.

– Снајпер не промашује – констатује млађи водник Јован Раичевић.

носног типа, намењена осматрању и извиђању у свим временским условима, дању и ноћу, чији је задатак прикупљање обавештајних података и лоцирање циљева. Овај преносни, потпуно дигитализован, осматрачко-извиђачки уређај има више оптоелектронских сензора, па извиђачи могу са сигурног места да термовизијском камером прате евентуални упад противника, а не као досад да, ради извиђања, иду са друге стране падине. Сасвим је јасно у којој мери се новим уређајима и опремом смањује ризик и повећава безбедност људи и какву то револуцију доноси у обављању извиђачких послова.!

Уз Дан Центра за мировне операције

ЧУВАРИ МИРА

Пише Владимир ВЈЕШТИЋ

Јединствен састав Војске Србије, који 17. новембра обележава свој дан у знак сећања на догађај из 1956. године, када је претходница Југословенске народне армије ступила на тло Синаја, има много разлога да с оптимизмом гледа у будућност. Српски мировњаци годинама у свету уживају велики углед. Ниједан сличан центар у свету нема на једном месту обједињене све активности везане за другу мисију војске – од избора, селекције припадника, преко опремања и праћења ангажовања, логистичке подршке и свих финансијских припадности. Јединствени су и по питању обуке, јер поседују три вредна сертификата Уједињених нација, а организационе промене и велика подршка надлежних нивоа командовања отварају нове прилике.

Када ми јутро започне извештајем с најбољим оценама које наши припадници ангажовани у мисијама редовно добијају од надлежних или оним у коме се наводи да је наш професионални војник освојио друго место у појединачној конкуренцији у шаховској лиги мисије UNIFIL, знам да је према мном успешна радна недеља. Шта осим великог поноса да осетите кад вас из зоне операције извести да је хируршки тим војне болнице у Централноафричкој Републици успешно збринуо двојицу УН војника који су имали тешку саобраћајну незгоду, или да су наши припадници успешно извршили медицинску евакуацију ваздушним путем пет пацијената, такође војника УН, из Босемптелеа до војне болнице у Бангију. У болници је током те непреспаване ноћи третирано и пет политраума, а наши лекари оперисали су две слезине, санирали исто толико прелома руке и један прелом ноге. И како не бити поносан када вас извести да је наш гинеколог, такође из војне болнице у Централноафричкој Републици, породично припадницу једног страног контингента – започиње своју причу о актуелном тренутку Центра за мировне операције начелник пуковник др Иван Лазаревић.

Добре вести о добрим људима

Списак добрих вести, чији су актери сјајни и вредни људи, припадници Министарства одбране и Војске Србије ангажовани у мултинационалним операцијама, овде се не завршава. Наш ортопед, који је успешном операцијом потколенице спасао живот једном војнику УН након превртања борбеног возила, али и многи други „мировни амбасадори“ Србије, комплетан процес припреме, одласка и боравка у мировној мисији прошли су захваљујући Центру за мировне операције, који свој дан, 17. новембар, обележава у нешто измењеним околностима, пре свега због епидемиолошке ситуације, али и уз организационе промене након којих је тај састав препотчињен Оперативној управи (Ј-3) Генералштаба Војске Србије – истиче пуковник Лазаревић који додаје и да је тај центар однедавно и на новој локацији у Касарни „Бањица“.

– На почетку је најважније још једном истаћи да су непроцењиви трагови које широм света у операцијама очувања мира остављају српски војник, подофицир, офи-

Пуковник
др Иван Лазаревић

*Непроцењиви су
трагови које широм
света у операцијама
очувања мира
остављају српски
војник, подофицир,
официр, лекар,
медицински техничар
или сестра. С тим у
вези, са задовољством
бих напомену да
ширење вирусне
инфекције COVID-19
није довело до смањења
нашег ангажовања, па
Центар за мировне
операције извршава
своје задатке
свакодневно и редовно.*

Потпуковник
Горан Топаловић

*Добили смо одобрење, у
случају када околности
то налажу, да се и
обука пред упућивање
у зону операције
може реализовати
виртуелно, па можемо
организовати и такве
курсе и учествовати
у њима*

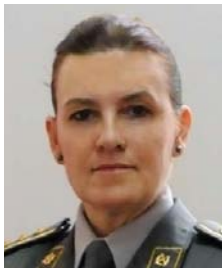
цир, лекар, медицински техничар или сестра. С тим у вези, са задовољством бих напомену да ширење вирусне инфекције COVID-19 није довело до смањења нашег ангажовања, па Центар за мировне операције извршава своје задатке свакодневно и редовно. Тренутно у зонама операција имамо 274 припадника Министарства одбране и Војске Србије – у пет операција под покровитељством Уједињених нација и три Европске уније, а, поред наших припадника, у мисији на Кипру учествују и два припадника Министарства унутрашњих послова, а у Јужном Судану ангажована су и три припадника Министарства правде, Управе за извршење кривичних санкција – каже Лазаревић и као најважнију информацију истиче да су сви наши припадници у мисијама здрави, а да Центар за мировне операције и Оперативна управа (Ј-3) Генералштаба на дневном нивоу прате безбедносну и епидемиолошку ситуацију и сходно томе предузимају одговарајуће мере и поступке.

Цењени и поуздани партнери

Центар за мировне операције постоји од 1. јануара 2005. године. Започео је с радом 2002. године као Одељење за међународне интеграције и мировне операције при Оперативној управи Генералштаба Војске Србије и Црне Горе, да би од октобра 2003. године до коначне форме функционисао и као Национални центар за мировне операције.

Говорећи о учешћу Републике Србије у мултинационалним операцијама, начелник Центра подсећа да тим ангажманом наша држава испуњава међународно прихваћене обавезе, које произилазе из чланства у Уједињеним нацијама и другим међународним организацијама.

– Поред тога, учешћем у мултинационалним операцијама потврђује се интерес и намера Републике Србије да доприне глобалној, европској и регионалној безбедности, поштовању међународног права и очувању мира, као и заштити универзалних вредности међународног система, људских права, демократије и владавине права. Јер, припадници Војске Србије у мултинационалним операцијама амбасадори су наше земље, који су преданим и посвећеним радом, пожртвованошћу и савесним извршавањем задатака, постали препознатљиви међу колегама из оружаних снага дру-

„РОДНИ АСПЕКТ” НА ДЕЛУ

Постављење пуковника **Мирјане Миленковић** на место заменика начелника Центра за мировне операције сведочи о опредељењу да се у пракси поштује родни аспект, сходно важећим резолуцијама УН, што се репрезентује и у селекцији припадника који се упућују у мултинационалне операције.

– Двадесетогодишњицу усвајања Резолуције Савета безбедности број 1325 „Жене, мир, безбедност” дочекали смо као једна од неколицине држава учесница мировних операција које се могу похвалити двоцифреним процентом жена у саставу ангажованих контингената, њих укупно 44, што је око 16 посто – каже пуковник Миленковић. Такође, допринос очувању мира у свету учешћем у мултинационалним операцијама од припадника ВС ове године је још једном померио границе, јер су први пут у историји ВС у улози војног посматрача и штабног официра, дакле на индивидуалним дужностима у МнОп, ангажоване две жене официри, а једна од њих је однедавно постављена и на дужност саветника за родна питања у команди мисије MINUSCA. Како каже пуковник Миленковић, све ово сведочи да Република Србија са Уједињеним нацијама трајно дели исте вредности.

АНГАЖОВАЊЕ ПРИПАДНИКА МИСИЈЕ У БРОЈЕВИМА

	МнОп	Ангажовани припадници ВС	Укупно	Напомена
ЕУ	EUTM Somalia – Сомалија	– шеф санитетске службе у мисији – мед. тим (лекар и четири техничара)	6	
	EUNAVFOR – ATALANTA	– два штабна официра у Оперативној команди у Роти, К. Шпанија – штабни подофицир у Оперативној команди у Роти, К. Шпанија – штабни официр у команди снага (на броду у Индијском океану)	4	
	EUTM RCA – ЦАР	– шеф санитетске службе у мисији – медицински тим (лекар и пет техничара)	7	
	UNTSO – Блиски исток	– војни посматрач	1	
УН	MONUSCO – ДР Конго	– штабни официр	1	
	UNFICYP – Кипар	– три штабна официра	3	
	UNIFIL – Либан	– девет штабних официра – пет припадника ЕНП – 130 припадника чете – 33 припадника вода за зашт.снага – официр за везу у команди мисије	178	
	MINUSCA – ЦАР	– два штабна официра – два војна посматрача – 72 припадника војне болнице 2+	76 -2	-2 (медицинска репатријација – два лица)
	UNFICYP – Кипар	– два припадника МУП РС*	2	два припадника МУП РС у UNPOL
	UNMISS – Јужни Судан	– три затворска службеника	3	три припадника Министарства правде
Припадници ВС		8 МнОп (3 ЕУ + 5 УН)	276	-2 = 274
Припадници Министарства правде		1 МнОп (УН)	3	3
Припадници МУП РС у оквиру МнОп UNFICYP*			2	2
Укупно		9 МнОп (3 ЕУ + 6 УН)	281	-2 = 279

Према речима начелника Центра за мировне операције, овогодишње обележавање Дана тог састава коинцидира и са два важна јубилеја у оквиру УН-а.

– Први је 75. годишњица оснивања Уједињених нација, а други 20. година од усвајања Резолуције СБ број 1325 „Жене, мир, безбедност”. Република Србија, као правни наследник ФНРЈ, као једног од оснивача УН и учесник прве мировне операције у којој су учествовале војне јединице земаља контрибутора, са поносом обележава ове јубилеје.

гих земаља, али и међу локалним становништвом – каже начелник Центра за мировне операције уз констатацију да српски мировњаци знатно доприносе позитивном имиџу и кредибилитету Републике Србије у међународној заједници.

Он додаје да је, осим резултата које наши припадници остварују током ангажовања у међународном окружењу, немерљив значај знања и искустава са којим се врате у земљу, који се „кроз научене лекције” користе у свакодневном раду.

Говорећи о години за нама Лазаревић подсећа да је кроз поступак избора и селекције прошло више од 700 припадника Министарства одбране и Војске Србије, од којих је 571 припадник упућен у мировне операције.

– Новина је да смо од јануара преузели и самоодрживост војне болнице у Централноафричкој Републици. Са Оперативном управом (Ј-3) Генералштаба покренули смо израду системских докумената за командовање нашим снагама у мултинационалним операцијама и започели процес оперативног планирања за сваку. Такође, отпочели смо измену законских прописа који регулишу избор припадника војске за учешће у мисијама – каже начелник Центра, уз допуну да све то, као ни многе друге задатке, не би било могуће успешно реализовати без подршке претпостављене управе и начелника Генералштаба.

Јединствен и заокружени систем

Како би се на успешан начин превазилазили изазови које је пандемија наметнула, ради максималне бригае за живот и здравље сваког ангажованог појединца, Центар за мировне операције данас користи савремена информационо-технолошка решења и настоји да у највећој могућој мери комуницира путем интернета и дигиталних платформи, али то није све, каже начелник Одељења за обуку потпуковник Горан Топаловић.

– Добили смо одобрење, у случају када околности то налажу, да се и обука пред упућивање у зону операције може реализовати виртуелно, па можемо организовати такве курсеве и учествовати у њима – истиче Топаловић и подсећа да обука за учешће у мировним операцијама јесте кључни елемент ефикасног извршења сваке мисије, али да је Центар за мировне операције јединствен, јер се, за разлику од сличних састава у свету, не бави само обуком. Ви данас када кажете Центар за мировне операције,

УТКАНИ У ТЕМЕЉЕ МИРОВНИХ МИСИЈА УН

Дан Центра за мировне операције 17. новембар обележава се у знак сећања на тај дан 1956. године, када је претходница Југословенске народне армије ступила на тло Синаја, десет дана након што је (Резолуцијом Генералне скупштине УН број 1001) успостављена мисија UNEF (United Nations Emergency Force). На тај начин наша војска је, заједно са оружаним снагама других држава контрибутора, поставила темеље онемо што данас називамо мултидимензионалним мировним операцијама Уједињених нација.

то углавном значи центар за обуку за мировне операције. Постоје још само један или два центра који, осим обуке, пружају и логистичку подршку ангажованим снагама, као што је то рецимо швајцарски.

Ипак, ниједан центар у свету, осим нашег, нема обједињене све активности у вези са другом мисијом војске. Ми се бавимо избором и селекцијом припадника, опремањем, праћењем ангажовања, логистичком подршком и свим финансијским припадностима. Јединствени смо и по питању обуке, јер једини имамо три сертификата за три различите врсте обуке издате од Уједињених нација, каже начелник Одељења за обуку и појашњава да је сертификат ексклузивна потврда да се обука у Центру за мировне операције реализује у складу са свим препорученим стандардима Уједињених нација.

Први сертификат, којим је верификован Курс за штабне официре, Центар је добио 2015, ресертификација је обављена 2019. године (период важења сертификата је четири године), па је следеће „чекирање” заказано за 2023. годину.

– Друга два сертификата, који се односе на курсеве за војне посматраче и за заштиту цивила, датирају из 2017. године, па их провера чека наредне године и темељно се за то припремамо. Практично, то значи да у планове и програме треба да уврстимо све измене унете током претходног периода, након чега ће нас посетити евалуатори из Уједињених нација, који ће нам, надамо се, након праћења реализације курса дати позитивно мишљење и продужити сертификат на наредне четири године – каже потпуковник Топаловић и додаје да је наша нормативно-правна регулатива предвидела да ниједан припадник Војске не може бити упућен у мировну операцију док не заврши обуку и не добије одговарајући сертификат.

– По томе смо такође јединствени у свету и сматрамо да је квалитет ангажовања наших припадника, мерен бројним признањима и похвалама од надлежних у мисијама, у знатној мери последица квалитете обуке пред упућивање.

Изазови који мотивишу

Говорећи о значајним изазовима и задацима који су пред Центром за мировне операције, начелник пуковник Иван Лазаревић истиче да ће, поред редовних задатака из надлежности, „свакако највећи изазов бити и потпуна реконструкција објекта у којем се налазе”.

– Ту мислим и на опремање новим намештајем и инвентаром, а пред нама је рад на организационим променама, на обједињавању Центра за мировне операције и Центра за обуку јединица за учешће у МнОп, као и одређена кадровска занављања. Имајући у виду да уживамо потпуну подршку командовања Војске Србије, од начелника Генералштаба до начелника Оперативне управе (Ј-3) генерал-мајора Желимира Глишовића, немам сумње да је наш стални састав кадар и способан да све задатке са потребним нивоом стандарда изнесе квалитетно до краја – истиче пуковник Лазаревић. |

У 98. ваздухопловној бригади

ВИСОК НИВО ОПРЕМЉЕНОСТИ И ОБУЧЕНОСТИ

Успесима постигнутим током године припадници 98. ваздухопловне бригаде поставили су изузетно високе захтеве и себи и свим другим јединицама у РВ и ПВО

Пише Душан ГЛИШИЋ

Само неколико дана уочи празника јединице 98. ваздухопловне бригаде РВ и ПВО посетио је министар одбране Небојша Стефановић поводом једног несвакидашњег, али и радосног догађаја. Пилот капетан Ана Перишић извела је први самостални контролни лет на авиону „орао“, чиме је појачала ешелон јуришних пилота ловаца Војске Србије. Био је то истовремено и први лет жене пилота на јуришном ваздухоплову у историји наше војске, што је учинило поносним не само министра Стефановића, који јој је први честитао, већ и све њене колеге, с командантом пуковником Зораном Продановићем на челу.

Није случајно што је тај неуобичајен лет обављен баш у 98. ваздухопловној бригади и њеној 241. ловачко-бомбардерској авијацијској

ескадрили, најстаријој у Војсци Србије, која баштини традиције славног 198. јуришног пука, формираног 28. новембра 1949. године. Та ескадрила данас представља окосницу 98. ваздухопловне бригаде и једна је од најопремијенијих и најмоћнијих јединица РВ и ПВО, о чему сведоче и задаци које извршава у склопу ватрене подршке јединица Копнене војске у току извођења операција. Поред 241. ловачко-бомбардерске авијацијске ескадриле, бригаду чине још 714. противоклопна и 119. мешовита хеликоптер-

Пилооти 119. мешовите хеликоптерске ескадриле су, после обуке на хеликоптеру Х-145М у Немачкој, припремајући се за вежбу „Сагејство 2020” и хеликоптерски десант, реализовали најсложеније задатке и овладали свим карактеристикама

ска ескадрила, 353. извиђачка ескадрила, 98. артиљеријско-ракетни дивизион за ПВД, два батаљона за обезбеђење аеродрома и ваздухопловно-технички батаљон.

Рад са младим официрима

Истичући да је први самостални лет пилота капетана Ане Перишић на јуришном авиону „орао“, после успешно окончане преобуке с ваздухоплова „супергалеб” Г-4, један од показатеља упорног, квалитетног и ефикасног рада с младим официрима, пуковник Продановић рекао је да све припаднике 98. ваздухопловне бригаде одликују изузетно пожртвовање у раду, високи степен ентузијазма и оданост јединици. Захваљујући томе све јединице бригаде оспособљене су за извршавање свих наменских задатака, попут одвраћања од агресије и спречавање

Фото: Игор Салингер

НАЈСЛОЖЕНИЈА УПОТРЕБА АВИЈАЦИЈЕ

Висок ниво обучености припадника и јединица 98. ваздухопловне бригаде демонстриран је и на веома сложеној здруженој тактичкој вежби са бојевим гађањем „Садејство 2020”.

– Јединице 98. ваздухопловне бригаде су у вежби која је по броју ваздухоплова, специфичним дејствима авијације и сложености изведеног хеликоптерског десанта, уз демонстрацију обучености посада на новоуведеној техници, приказале најсложенију употребу авијације од НАТО бомбардовања 1999. године. Одлично реализована дејства 241. ловачко-бомбардерске авијацијске ескадриле, са осам авиона Ј/НЈ-22, употребом авио-бомби ФАБ 250 и невођених ракета „муња” последица су квалитетно реализоване обуке најмлађих пилота. Успешно су дејствовале и посаде Ми-35М, како са НРЗ С-8КОМ тако и са вођеном ракетом „атака” на даљини од пет километара. Хеликоптерским десантом, реализованим са 11 хеликоптера на малом простору, приказали смо, у сарадњи са припадницима 63. падобранске бригаде и 72. бригаде за специјалне операције, увежбаност дела јединица Војске за хитно реаговање – рекао је командант 98. ваздухопловне бригаде пуковник Зоран Продановић.

изненађења ваздухопловним снагама, ваздухопловна ватрена подршка јединицама КоВ-а, извиђање из ваздушног простора, противваздухопловна одбрана аеродорома, који су међу најважнијим. Ту су још и превозење ваздушним путем, учешће у међународној војној сарадњи и мировним операцијама и пружање помоћи цивилним структурама у случају природних непогода, индустријских несрећа и епидемија.

– Ове године јединице 98. ваздухопловне бригаде биле су ангажоване у реализацији више значајних активности током којих је дошао до изражаја висок ниво обучености наших припадника, како пилота, тако и ваздухопловно-техничког састава, као и достигнут степен опремљености новим ваздухопловима – истакао је пуковник Зоран Продановић, додајући

да су међу најзначајнијим задацима били обука пилота и техничара на хеликоптерима Ми-35М и Х-145М, увођење у наоружање даљински пилотираног ваздухоплова ЦХ-92 и учешће у вежби „Садејство 2020” на привременом полигону Пештер. – Тако смо у 241. ловачко-бомбардерској авијацијској ескадрили, поред тренаже искуسنх пилота за дејства у ваздухоплов-

Није случајно што је овај неубицајен лети обављен баш у 98. ваздухопловној бригади и њеној 241. ловачко-бомбардерској авијацијској ескадрили, најстаријој у Војсци Србије, која баштини традиције славне 198. јуришног јука, формиране 28. новембра 1949. године

ној ватреној подршци, много учинили и на преобуци нових пилота за летење на авиону „орао”. Видан је помак и у реализованом налету пилота, стицању виших летачких категорија и наставничких звања.

Безбедно летење предуслов успеха

Заменик команданта 241. ловачко-бомбардерске авијацијске ескадриле мајор Игор Ђорђевић истакао је да су популарни „тигрови”, поред одржавања тренажа за извршење наменских задатака, успешно спровели преобуку пилота са авиона Н-62 „супер-галеб” на авион Ј-22 „орао”, као и додатно оспособљавање пилота којима је то наменски тип летелице (борбена обука, обука за летење у сложеним

„Летећи тенк“ над Србијом: хеликоптери
Ми-35М донели су „Сенкама“ из
714. противоклопне хеликоптерске
ескадриле нове изазове у управљању
једним од најбољих јуришних
хеликоптера на свету

Фото: Игор Салингер

Фото: Игор Салингер

метеоролошким условима и обука у ноћном летењу).

– За време припрема и током вежбе „Садејство 2020” успешно смо дејствовали са око 25 тона убојних средстава, а посебно смо поносни на то што ниједног тренутка није дошло до угрожавања безбедности летења. После више од двадесет и пет година 241. ловачко-бомбардерска авиацијска ескадрила успешно је извршила дејства ракетама БР-128 „муња” и вођеном ракетом АГМ-65 „маверик” – рекао је мајор Ђорђевић.

Током марта и априла на Војном комплексу „Пасуљанске ливаде” реализована је, уз подршку пиротехничара РВ и ПВО и дела састава 333. инжењеријског батаљона, веома сложена обука пилота и ваздухопловно техничког особља на хеликоптеру Ми-35М 714. противоклопне хеликоптерске ескадриле. Обуку су обележили интензивно летење и дејства у дневним и ноћним условима.

– Иако се хеликоптерима до тада није дејствовало ноћу, на гађању су

Пуковник
Зоран Продановић

Ове године јединице 98. ваздухопловне бригаде биле су ангажоване у реализацији више значајних активности током којих је дошао до изражаја висок ниво обучености наших бригада, како пилота, тако и ваздухопловно-техничког састава, као и постигнути ниво опремљености новим ваздухопловима. У 241. ловачко-бомбардерској авиацијској ескадрили многи смо учинили и на пребаци нових пилота за летење на авиону „орао”.

остварени одлични резултати, што је оправдало избор посада и још једном показало да је систем обуке пилота у нашој војсци на завидном нивоу. Попут својих колега из 714. противоклопне хеликоптерске ескадриле, чији се наставнички кадар старао и о завршетку летачке обуке са кадетима 140. класе Војне академије, уз одржавање тренаже старијих и искусних пилота, и пилоти 119. мешовите хеликоптерске ескадриле су, после обуке на хеликоптеру Х-145М у Немачкој, припремајући се за вежбу „Садејство 2020” и хеликоптерски десант, реализовали најсложеније задатке и овладали свим карактеристикама и софистицираном опремом коју један од најмодернијих хеликоптера у свету има – рекао је пуковник Продановић.

Успешна новоформирана извиђачка ескадрила

Као једну од битних овогодишњих активности у бригади истичу и поновно формирање 353. извиђачке ескадриле, наоружане беспилотном летелицом ➤

типа ЦХ-92, односно даљински пилотираним ваздухопловом кинеске производње. За врло кратко време јединица је уз помоћ кинеских стручњака овладала основним знањима потребним за пријем и употребу наведене летелице, чији је приказ у пуном обиму способности реализован на вежби „Садејство 2020”. Ту су демонстрирани употреба летелице и значај података који посаде борбене авијације и снаге КоВ-а могу користити за спровођење операција на земљи, посебно за селективна и прецизна дејства. Ове године истакли су се и припадници 98. артиљеријско-ракетног дивизиона за ПВД, посебно у опитовању и дејствима на модернизованом средству „пасарс”, чије су посаде приказале висок ниво обучености и добиле одличне оцене на бојевим гађањима.

Истичући да је 353. извиђачка ескадрила, базирана на аеродрому „Морава”, намењена за извиђање из ваздушног простора, прецизно одре-

Мајор
Игор Ђорђевић

За време припрема и током вежбе „Садејство 2020” успешно смо дејствовали са око 25 тона убојних средстава, а посебно смо поносни на то што ниједној тренутка није дошло до угрожавања безбедности летелица. После више од двадесет и пет година 241. ловачко-бомбардерска авијацијска ескадрила успешно је извршила дејства ракетама БР-128 „муња” и вођеном ракетом AGM-65 „маверик”

ђивање координата циљева на земљи и њихово аутоматско праћење, обавештајну припрему бојишта, корекцију артиљеријске ватре и ракетирање циљева на земљи ласерски вођеним бомбама-ракетама, командант 353. извиђачке ескадриле потпуковник Саша Илић изразио је задовољство због опремања јединице даљински пилотираним системом, с кинеским беспилотним ваздухопловима ЦХ-92А.

– Тај систем је у оперативној употреби од октобра ове године. Састоји се од даљински пилотираног ваздухоплова ЦХ-92А и земаљске кабине за вођење летелице. Поред тога, у оквиру система је низ додатних уређаја, који омогућавају извршавање извиђачких и других задатака за које је јединица намењена. Даљински пилотирани ваздухоплов ЦХ-92А за полетање и слетање користи бетонске писте, распон крила је 10 метара, радијус употребе већи је од 150 km, крстарећа брзина је до 200 km/h а плафон лета је 5.000

Фото: Јово Мамула

Фото: Јово Мамула

метара. У октобру смо имали ватрено крштење и успешно извршено гађање земаљских циљева, како стационарних тако и покретних, употребом ласерски вођене ракете ФТ-8Ц – рекао је потпуковник Илић.

Заслужни и техничари

Поводом Дана јединице 28. новембра, и ове године су међу најзаслужнијим за постигнуте успехе бригаде истакнути и припадници ваздухопловно-техничког батаљона, за које је пуковник Зоран Продановић рекао да својим ангажовањем у првом и другом степену техничког одржавања доприносе високом степену исправности ваздухоплова.

– Њихови наменски задаци, односно опслуживање летења и логистичка подршка свим јединицама на аеродрому „Морава“, аеродрому у Нишу и делу издвојеног састава на привременом полигону „Пештер“ (руководиоци дејства, полигонско одељење и екипа пиротехничара) у садашњим условима модернизовања летелица и опремања јединица новим ваздухо-

ДОМАЋИН НА „МОРАВИ“

Ангажовање већег дела снага Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране и синхронизација свих сложених задатака, реализованих на вежби „Садејство 2020“, показали су да је 98. ваздухопловна бригада, била веома успешна у демонстрацији могућности опслуживања толиког броја ваздухоплова уз дотур и наоружавање, организацију и руковођење летења како на аеродрому „Морава“, тако и у руководству вежбе на привременом полигону „Пештер“.

пловима, представљају императив за будућност, а њихова успешна реализација била је предуслов за постизање успеха и све похвале које је јединица после проведених вежби добила.

Командант батаљона дипл. инжењер мајор Србољуб Маринковић истакао је да јединицу у наредном периоду очекују сложени задаци у одржавању авиона Ј-22, коме је рок употребе поново продужен, по специјалном програму који је усвојио ВТИ заједно са инжењерима из јединице.

Очекује нас и успостављање линије за одржавање хеликоптера МИ-35 у другом нивоу одржавања, где инжењери и техничари који су завршили обуку у Русији раде на 200. часовном техничком прегледу. Јединица се у протеклим годинама суочава са одливом искусног техничког кадра због одласка у пензију, што је делом заустављено школовањем у Средњој стручној војној школи. Нове генерације потпоручника и водника чека доста изазова, а пре свега усвајање нових знања и вештина у одржавању савремених типова ваздухоплова као што су хеликоптери Ми-35 и Х-145М, рекао је мајор Србољуб Маринковић.

Истичући да ће се и наредне године наставити са усавршавањем и обуком пилотског и техничког састава и одржавањем високог степена борбене оспособљености, командант 98. ваздухопловне бригаде пуковник Зоран Продановић је, у нади да ће се наставити и попуна јединице техничким кадром и млађим пилотима, свим припадницима јединица пожелео срећан празник и нове успехе.

Модернизована ракетна артиљерија

НОВИ „ОГАЊ” СИСТЕМ КОНТИНУИТЕТА

Увођењем модуларног „огња” у наоружање Војске Србије ракетна артиљерија биће знатно ојачана, јер је то наше прво артиљеријско оруђе које ће, осим постојећих невођених ракета, укључујући и оне домета 40 km које су већ развијене, и ракета домета 50 km, које се развијају, моћи да гађа и вођеним ракетама. Реч је о високо аутоматизованом оруђу које ће знатно унапредити способности наше артиљерије, пре свега скраћивањем припреме за отварање ватре и могућношћу употребе више различитих ракетних пројектила, укључујући и вођене пројектиле.

Пише Мира ШВЕДИЋ

Српски *ојањ* појачао нашу артиљерију”, „Ново брутално оружје српске војске – модуларни *ојањ*!”, „*Ојањ* показао шта може”, „Модернизовани *ојањ* нова звезда извозне индустрије Србије!”, „Грми српски *ојањ*”, „Сигурно и топло око *ојања*! Ватрена артиљерија српске војске”, „Ватрени *ојањ* брани Србију”, „Модернизована ракетна артиљерија”, „Нове могућности ракетне артиљерије уз модуларни *ојањ*”, „Усавршени *ојањ* може да гађа и са навођеним ракетама”, „*Ојању* циљ до 50 километара”... Само су неки од наслова којима је од априла српска штампа испратила појаву и почетна испитивања модуларног „огња”, који се води под ознаком лансер ракета самоходни вишецевни модуларни ЛРСВМ М-18 „огањ”. Његово ефектно и ефикасно ватрено дејство на здружено-тактичкој вежби са бојевим гађањем „Садејство 2020” показало је да ће увођењем тог система у наоружање Војске Србије ракетна артиљерија добити сасвим нове могућности, какве до сада није имала.

Носилац развоја модуларног „огња” је Војнотехнички институт, систем интегратор–произвођач „Прва петолетка – Наменска” Трстеник, а међу већим кооперантима Одбрамбене индустрије који су учествовали у овом пројекту су „Застава ТЕРВО”, „ФАП Прибој” и ТРЗ „Чачак”.

ПОПУЛАРНИ ПРЕТХОДНИК

Иако је ЛРСВМ М-18 „огањ” систем чија је појава обележила прошлу и ову годину, он није изненађујућа новина, већ производ континуираног развоја у Војнотехничком институту. То је још једна од модернизација самоходног вишецевног лансера ракета СВЛР „огањ” 128 mm М-77, који потиче из чувене Вучурове београдске школе ракетне артиљерије. Наиме, генерал проф. Обрад Вучуровић био је идејни творац и руководиоца развоја читаве фамилије самоходних вишецевних лансера у нашој земљи. Сада већ „стари” „огањ” наслонио се у развоју на вучни више-

цевни лансер ракета „пламен” М-63, калибра 128 mm са 32 лансирне цеви и домета ракета од 8,6 km, и био је претходница чувеног система „оркан” М-87, калибра 262 mm, домета од 50 километара.

Развој „огања” трајао је девет година – од 1968. до 1977. године – и био је тада први савремени самоходни систем ракетне артиљерије. Прототип је први пут јавно приказан на војној паради 1975. године, а серијска производња и интеграција на платформи возила отпочела је у предузећу „Братство Нови Травник – БНТ”. Ракете калибра 128 mm произвођила је фабрика „Унис-Претис” из Вогошће. „Огањ” је дошао у јединице тадашње ЈНА 1978. године.

За основу тог система, кога опслужује петочлана послуга, искоришћено је возило ФАП-2026 БДС/А (борбена маса возила 22,4 t, а маса празног 17,8 t) са посебно изведеном платформом. На задњем делу платформе уграђен је лансер са 32 цеви калибра 128 mm, чије покретање по правцу и елевацији обављају електромотори. Поље дејства по азимуту је $\pm 110^\circ$, а време неопходно за навођење лансера је мање од 45 секунди. Систем за покретање по висини обезбеђује постизање максималне елевације од 60° за мање од 70 секунди.

За гађање из вишецевног лансера ракета користе се тренутно-фугасне ракете М-77, а развијене су и ракете са касетном бојевом главом М-92. Маса ракете је 67,1 kg, а маса бојеве главе 19,53 kg. Максимални домет је 21.000 метара.

На предњем делу платформе (иза кабине возила) смештен је пуњач са 32 резервне ракете. Пуњач обезбеђује аутоматско пуњење лансирних цеви за нешто више од три минута. Време потребно за лансирање два пуњења (64 ракете) са истог ватреног положаја је шест и по минута. Батерија од шест СВЛР може гађањем са оба пуњења на максималном домету да неутралише циљ површине око 150 хектара.

Дигитализовани „огањ” – на платформу оригинала М-77 додат је тзв. модернизациони сет

СВЛР „огањ” 128 mm М-77 био је први савремени самоходни систем ракетне артиљерије

Платформа са лансером је јако добро заштићена од метеоролошких утицаја, јер има лако склопив систем заштите. Постигнут је и ефекат маскирности – када је навучена заштита, возило М-77 „огањ” подсећа на обичан камион.

Тај систем био је јако популаран у ЈНА и са великом ефикасношћу коришћен је током осамдесетих и деведесетих година. Користи се и данас, у саставу бригада КоВ Војске Србије постоје четири дивизиона са по четири батерије „огања”.

ТЕХНОЛОШКИ ИСКОРАК – „МОРАВА”

Измењени услови ратовања утицали су на развој ратне технике. Нова научнотехничка и технолошка достигнућа изнедрила су нове конструкционе материјале, савремена решења у области електронике, нарочито система за инерцијалну навигацију (ИНС) и глобално позиционирање (ГПС). Пред развојне установе постављали су се и захтеви повећања ватрене моћи, мобилности, прецизности, ефикасности и модуларности ракетних система. Модуларност се огледала у могућности да се са једне платформе лансира више врста ракета различитих калибара и домета. Био је то почетак приче о ракетним модулима, који су обезбеђивали брзо пуњење лансера и смањивали логистичке захтеве за одржавањем и складиштењем.

И Војнотехнички институт је пратио те трендове у развоју. Идеја је била да се створи концепт ракетног система који ће бити коришћен за више врста ракетних пројектила – такозвана паметна борбена платформа, опремљена свим што сада у свету може да се нађе као висока технологија – од инерционо-навигационог система, ГПС-а, модерног СУВ-а, уређаја за отклањање утицаја косине терена... Први успешни развојни кораци били су израда система 107 mm за страног купца, који је био прво наше средство са аутоматском нишанском линијом. Потом је средином 2010. започео развој самоходног модуларног вишецевног лансера „морави” (израђен на плат-

форми 4x4 ФАП 1118), који је први пут представљен јавности на сајму наоружања и војне опреме „Партнер 2011”.

„Морава” је настала из потребе Војске Србије да батерија ракетних лансера артиљерије може да испали 150–200 ракета за 20 секунди и да брзо напусти ватрени положај, како не би била, због толике ватрене моћи, једна од првих мета непријатељевог контраудара. Систем је у потпуности аутоматизован, а модуларност, као његова главна карактеристика огледа се у способности да користи више врста ракета (ракете „пламен”, „огањ” и „град”), да модули могу брзо да се замене и да се гађа са исте платформе. На тај начин се омогућава рационална употреба ракета у зависности од намене и потребног домета.

Како би се добило на брзини и прецизности, за „мораву” је први пут у нашој земљи, у оквиру система за управљање ватром – СУВ, развијен балистички модул и интегрисан систем за инерцијалну оријентацију и навигацију – ИНС, а оригинална је и технологија израде лансирне цеви. Тако је „морава” постала прво наше средство које је и модуларно и у потпуности аутоматизовано. Данас се тај систем налази пред усвајањем у наоружање Војске.

ДВЕ МОДЕРНИЗАЦИЈЕ „ОГЊА”

Разрађујући искуства која су стекли на систему „морава”, а у жељи да се знатно смањи време превозиња из маршевог у борбени положај, у Војнотехничком институту започели су и модернизацију добро знаног система „огањ”. Она се одвија у фазама – у првој фази „огањ” је дигитализован, а у другој је развијен као модуларни систем.

Превозињем старих „огњева” у дигитализован облик (ЛРСВ „огањ” М-17), задржано је исто возило – ФАП-2026 БДС/А, а на постојећој платформи возила додат је тзв. модернизациони сет – инерцијално-навигациони систем

Наследник СВЛР 128 mm М-77 и његова усавршенија варијанта јесте модуларни „огањ”

Контролно гађање у Центру за испитивање наоружања и војне опреме у Никинцима

(ИНС), интегрисан СУВ, способност извршења самосталне борбене мисије и спрегнут рад са универзалном покретном артиљеријском рачунарском станицом (УПАРС).

Тај систем остварио је оно што је у модерном ратовању најважније – далеко већу брзину употребе. Од доласка јединице на ватрени положај до лансирања борбеног комплекта дигитализованом „огњу” потребно је три минута, док је „огњу” М-77 потребно знатно више.

Ремонт свих подсистема који су витални и битни за тај систем ради ТРЗ „Чачак”, који иначе одржава то средство и има дефинисане поступке и уређаје за контролу. Возило је ФАП-ово, а интеграцију, маскирну заштиту ради „Прва петолетка” из Трстеника. Ракете раде „Крушић” или „ЕДеПро” или у комбинацији „Крушић” и „ЕДеПро”.

Наследник тог система, његова усавршенија варијанта је модуларни „огањ”. То је високо аутоматизовано артиљеријско оруђе, које осим унапређења постигнутих код претходне верзије (М-17), има и нове борбене могућности и знатно ће унапредити способности наше ракетне артиљерије. Од дигитализованог „огња” разликује се и визуелно. Пројектован је као модуларна, лака и универзална платформа возила ФАП 2228, погонске групе 6x6, на којој је могуће поставити засебно или комбиновано лансирне модуле 128 mm М-63 „пламен” А и Д, 128 mm М-77 „огањ”, 122 mm „град” и „алас”, а и лансирати невођене ракете „пламен Д” домета 12,6 km, М-77 „огањ”, домета 21 km, и 122 mm G-2000, домета 40 km, као и вођену

ОДЛИКЕ

Систем ЛРСВМ М-18 „огањ” одликује: полиформност (више калибара, више врста бојевих глава), модуларност подсистема, потпуна аутоматизација свих функција, интегрисан СУВ, способност извршења аутономне програмиране борбене мисије, спрегнут рад са универзалном покретном артиљеријском рачунарском станицом (УПАРС) и ефикасна логистика (контејнерски тип лансирне кутије).

ОСНОВНИ ТЕХНИЧКИ ПОДАЦИ ЗА НОВИ „ОГАЊ”

- Домет
 - **8,6 km** (ракета 128 mm пламен А)
 - **12,6 km** (ракета 128 mm пламен Д)
 - **21 km** (ракета 128 mm огањ М-77)
 - **50 km** (ракета 128 mm огањ М-20)
 - **40 km** (ракета 122 mm G-2000)
- Лансирни уређај – **Изменљиви лансирни модул (контејнер) за једнократну или виšekратну употребу**
- Број контејнера на лансирној платформи – **два комада**
- Број цеви по контејнеру
 - **16 (пламен)**
 - **12 (огањ)**
 - **12 (град)**
- Нишански подсистеми – **примарни, посредством ИНС-а**
- Време припреме оруђа за дејство: **150 s**
- Време напуштања ватреног положаја: **120 s**

ракету „алас”, домета 25 km. Такође, модулари „огањ” ће моћи да лансира и ракетне пројектиле домета 50 km које развија ВТИ („кошава 1” и „кошава 2”).

Тај најновији систем из фамилије „огањ” има и појачан ниво балистичке заштите. Кабина је лако оклопљена и има панцирно стакло напред. Ниво оклопне заштите штити послугу од пешадијског наоружања и фрагментата који могу да настану услед контрабатирања непријатељске артиљерије.

**Лансирање ракете
122 mm, G-2000,
на домету од 40
километара**

У развоју је и ново логистичко возило, на платформи теренског аутомобила ФАП 2228 6×6, које има дизалицу и омогућава лако манипулисање лансирним модулима.

ИСПИТИВАЊА

Да би биле усвојене у наоружање Војске, те две варијанте новог „огањ” морају да прођу испитивања у Техничком опитном центру. Средином јуна завршен је фабрички пријем нулте серије (од седам комада) модернизованог ракетног лансера „огањ” (дигитализованог „огањ”) са контролним гађањем у Центру за испитивање наоружања и војне опреме у Никинцима. Тада су изведена сва завршна подешавања, пре свега инерционо-навигационог система. Нулта серија дигитализованих „огњева” предата је после јединици на трупно испитивање. У плану је да се до краја године модернизује на исти начин најмање још једна батерија.

Када је реч о модуларном „огњу”, његов прототип налази се у фази завршетка интерних (конструкторских) испитивања и пред предајом је на завршна испитивања у ТОЦ-у. Пажњу је привукло једно његово испитивање током првог таласа епидемије вируса корона – 26. априла. Тада су са тим средством припадници Мешовите артиљеријске бригаде и Техничког опитног центра реализовали испитно ракетно гађање на продуженом рејону Војног комплекса „Пасуљанске ливаде”. Лансирани су ракете 122 mm, G-2000 на домету од 40 километара. То није било прво гађање које је модулари „огањ” извео тим ракетама (G-2000), али је било прво у Србији на највећем домету – од 40 километара. Уједно била је то добра прилика да се провере електронски системи, ракета и заједнички ефекти рада оруђа и ракете.

Потом је средином јуна, у оквиру интерних испитивања, из контејнера монтираног на том средству премијерно успешно изведено лансирање програмски вођене ракете система „алас” са ТВ главом за самонавођење. Затим су почетком септембра, такође у оквиру интерних испитивања ЛРСВМ М-18 „огањ”, лансиране поменуте вођене ракете ради провере карактеристика земаљске станице за вођење ракете, интеграције контејнера и припадајуће електронике на оруђу. Ракета „алас” лансирана је на стационарни циљ на даљини 10,5 километара. Тај опит био је још један из серије потребног броја лансирања и изведен је као наставак претходних испитивања са инертним и ракетама са програмираном путањом овог типа. Опит је успешно изведен.

И модулари „огањ” ће као и дигитализовани бити предат на трупна испитивања у јединицу, а када буде уведен у наоружање Војске, знатно ће унапредити способности наше артиљерије. Јавност је већ могла да види како дејствују та два модернизована имењака на вежби „Садејство 2020” на Пештерској висоравни, када су припадници артиљеријских јединица извели прави ватрени спектакл.

Нови модел италијанског хеликоптера

„АГУСТИН” АДУТ

Италијанска ваздухопловна индустрија припада ексклузивном кругу малобројних пројектаната и произвођача хеликоптера. Осим за домаће потребе хеликоптери се производе за широки круг корисника на свим континентима. Најновији модел италијанског хеликоптера који доживљава тржишну експанзију носи ознаку AW169M. У питању је варијанта базичне летелице намењена војним корисницима. Хеликоптер се цивилном сектору испоручује од 2015. године. Почетком ове године испоручен је стоти примерак основне верзије, док је број наручених летелица знатно већи.

Пише Славиша ВЛАЧИЋ

Хеликоптери италијанске производње обично се везују за име Агуста (Agusta). Компанију под овим називом основао је 1923. године гроф Ђовани Агуста, један од италијанских ваздухопловних пионира. Иако је ваздухопловство било основна производна грана, у појединим периодима компанија се бавила и другим производима, посебно мотоциклима, по којима је била позната. Када је 1952. године одлучено да се започне са лиценцном израдом првих хеликоптера у Италији, избор је пао на компанију „Agusta”. У питању је био хеликоптер Bell 47. Затим су уследили Agusta-Bell AB 204 (1961), AB 205 (1966), AB 206 (1968), AB 212 (1971), AB 412 (1981) и његова модификација Griffon (1983). Осим са компанијом „Bell”, Италијани, односно „Agusta” сарађивали су и са компанијом „Sikorsky”, лиценцно производећи Agusta Sikorsky ASH-3D (1967) и HH-3F (1973). Без обзира на то што су у питању били лиценцни производи, у ознаци је увек стајао префикс Agusta.

Велики број италијанских примерака је извезен, а одређени хеликоптери набављени су и за републичке хеликоп-

терске јединице СУП-а бивше СФРЈ. Поједине летелице набављене седамдесетих и осамдесетих година прошлог века у употреби су и данас.

Међутим, технолошки снажна држава као што је Италија у овом се домену није задржала само на лиценцној

Стратешка оријентација компаније да се употпуни производни асортиман почела је да се остварује редизајном и повећањем AW139 (иницијално AB139) у снажнији војни транспортни хеликоптер AW149 (2009) и његову цивилну верзију AW189 (2011).

производњи. Први локални пројекти различитих категорија хеликоптера започети су још крајем педесетих година, али се ниједан модел није нашао у серијској производњи. Били су то хеликоптери Agusta A.101, AB.102, A.103, A.104, A.106 и A.115. Први успешни пројекат хеликоптера који је доживео комерцијални успех био је двомоторни Agusta A109, који је полетео 1971. године. Његове новије варијанте производе се и данас. Затим је пројектован борбени хеликоптер A129, који, премда конструктивно успешан, није израђиван у већим серијама нити је привукао купце.

Скуп и дуготрајан развој нових, поготово војних хеликоптера приморао је Италијане да у наредним развојним програмима улазе у партнерства са другим великим западним компанијама, те су тако настали мултинационал-

ни хеликоптери EH10 и NH90. Међутим, очигледан је био јаз у производној палети између A109 носивости шест путника или војног NH90 носивости 20 војника.

НОВА-СТАРА ПАРТНЕРСТВА

Како би задржавала тржишне позиције „Agusta” је крајем деведесетих година заједно са компанијом „Bell” формирала заједничко наменско предузеће. Резултат је био средњи хеликоптер AB139, носивости 15 путника, који је први пут полетео фебруара 2001. године. Овај модел постао је комерцијални и технолошки стуб компаније и до данас је испоручено више од 1.000 примерака у различитим варијантама. Неколико година касније „Agusta” је са британским произвођачем хеликоптера „Westland” формирала заједничку компанију „Agusta Westland”, која данас послује у оквиру концерна „Leonardo”. Тај детаљ објашњава данашњи префикс ознаке AW, тј. различита означавања хеликоптера (слично као и у случају фирми „Eurocopter”, односно „Airbus”).

Стратешка оријентација компаније да се употпуни производни асортиман почела је да се остварује реди-

AW169M

Посада: **1-2** пилота

Носивост: **до 10** путника или до два пацијента на носилима, бочна дизалица капацитета **270** kg

Погонска група: **2×Pratt & Whitney Canada PW210A**, макс.

снаге сваки **735** kW

пречник носећег ротора: **12,12** m

дужина са ротором: **14,65** m

висина до врха репног ротора: **4,50** m

запремина теретне кабине: **6,3** m³

маса празног: **2.700** kg

највећа маса у полетању: **4.600** kg

макс. маса унутрашњег горива: **888** kg

највећа дозвољена брзина: **306** km/h

брзина крстарења: **268** km/h

врхунац лебдења са утицајем земље: **4.400** m

врхунац лебдења без утицаја земље: **3.350** m

долет: **820** km

макс. трајање лета: **4 h 20** min

зајном и повећањем AW139 (иницијално AB139) у снажнији војни транспортни хеликоптер AW149 (2009) и његову цивилну верзију AW189 (2011). Наредни корак било је попуњавање „празнине” између AW109 и AW139 у смислу носивости и категорије хеликоптера. Нови пројекат добио је ознаку AW169 и његов први лет извршен је 10. маја 2012. године. Развој је у великој мери потпомогнут повољним кредитом Европске уније у износу од 272 милиона евра.

У опитовању су учествовала четири прототипа, а сертификат о пловидбености надлежног европског ваздухопловног тела (EASA) издат је 2015. године. Следеће године добијен је и сертификат за америчко тржиште.

ПОТПУНО НОВ ДИЗАЈН

AW169 припада категорији средњих двомоторних хеликоптера класичне концепције. Сматра се једним од ретких, потпуно нових хеликоптера у тој категорији који су се појавили протеклих 30 година. Погоњен је са два турбовратилна мотора Pratt & Whitney Canada PW210A, снаге сваки 735 kW, контролисаних дигиталним системом управљања. Стајни трап је типа трицикл, који се

Први хеликоптер за потребе италијанске војске испоручен је јула ове године

Поглед на хеликоптер одозго (горе). AW169 у три пројекције (доле)

Велика бочна врата са обе стране омогућавају брзо укрцавање два пацијента на носилима

ПОСЕБНОСТ У МЕДИЦИНСКОЈ КОНФИГУРАЦИЈИ

Примера ради, у медицинској конфигурацији се током спасавања, полетање и слетање не одвија увек у кратком периоду. Спасиоци се понекад удаљавају од места слетања како би пружили помоћ унесрећенима. У тим ситуацијама, да би се обезбедила енергија за рад низа медицинских уређаја као и кондиционера (климе) кабинског простора, потребно је да хеликоптер и даље ради или да располаже помоћном погонском јединицом која је уобичајена за веће хеликоптере. Уколико хеликоптер ради и ротор се окреће, осим потрошње горива може да се подигне и облак прашине или снега који отежава приступ хеликоптеру и манипулацију са пацијентом. Код овог хеликоптера систем трансмисије је тако решен да и по престанку окретања ротора, леви мотор може да настави са радом и погони неопходне специфичне уређаје и агрегате, а без уграђене АPU јединице.

увлачи/извлачи електричним путем. Конструкција хеликоптера базирана је претежно на композитним материјалима. Кабина је веома пространа за ту категорију и лако је прилагодљива различитим наменама.

Визуелни интерфејс командне табле чине три велика и два мања приказивача осетљива на додир. Уобичајени панел изнад главе препун осигурача и прекидача елиминисан је применом два мања, доња приказивача. Модовима рада приказивача могуће је управљати и преко дугмади на управљачким палицама. У састав опреме улазе и радио-висиномери, систем за избегавање терена и спречавање судара, ADS-B систем идентификације, уређај за надгледање стања летелице (HUMS). Кабински простор је стандардно прилагођен употреби наочара за ноћно летење. Систем авионики обухвата и четвороосни систем аутопилота AFCS (automatic flight control system), који заједно са рачунаром лета омогућава одржавање барометарске висине, брзине, курса и вертикалне брзине, VOR/GPS или FMS навигацију, VOR/ILS или GPS прилаз, повратни курс, процедуру за случај неуспелог прилаза, радарско одржавање висине, те одржавање норми у лебдењу. Остваривање 3Д визуелизације терена на приказивачима омогућује Synthetic vision system. Функцију остварује уз хеликоптерски систем за упозоравање на опасно приближавање земљи (HTAWS). Целокупна конфигурација омогућава безбедну експлоатацију хеликоптера са само једним пилотом. Хеликоптер нема посебно инсталирану помоћну погонску јединицу (тзв. АPU), али је конструктивно омогућено да у погону буде само један од два мотора, без спајања са ротором, који обезбеђује неопходну енергију као и АPU агрегат, док је хеликоптер у посебним режимима извршавања задатака.

Кабина и спољна опрема конфигуришу се према захтевима купца. У првим годинама

Део примерака
намењених
војсци вероватно
ће уместо
трицикл трапа
имати скије

серијске производње купци су углавном били хеликоптерски сервиси за медицинску евакуацију и транспорт, полицијске и граничне јединице, службе трагања и спасавања, корпорације, нафтне компаније и сл. У складу с тим, хеликоптери су опремани додатном оптоелектроником, системом за разлеђивање, пловцима, дизалицама, рефлекторима, звучницима, сајлама, помоћним горивним резервоарима, медицинским уређајима...

ВОЈНИ КУПЦИ

Иако замишљен као вишенаменски хеликоптер за широк спектар задатака у цивилном сектору, традиционални војни купци њихових хеликоптера показали су интерес и за ту летелицу. Прелазна фаза било је опредељење италијанске „Финансијске страже” (Guardia di Finanza) за 22 вишенаменска (Multiruolo) хеликоптера у верзији AW169M. Ова институција бави се борбом против кријумчара и представља својеврсну пореску, односно финансијску полицију. Ускоро је наручено и пет хеликоптера за Карабинијере, а потом је и војска, као најрелевантнији купац, донела одлуку.

Избор италијанских оружаних снага да своје армијско ваздухопловство опреме са AW169M имао је „слојевитију” позадину. Наиме, у оперативној употреби тог вида налази се више од 100 хеликоптера типа AB 205, AB 206, AB 212 и AB 412 који су при крају века употребе и чије коришћење једноставно није у складу са савременим трендовима у опремању оружаних снага. Такође, оваква разноликост отежава обуку, а и само одржавање. Улагање у модернизацију старе флоте је веома дискутабилно, па је одлучено да се пређе на унификацију инвентара. У првој фази уговорена је набавка 17 хеликоптера, од чега су два стандардни примерци AW169M (локална ознака UH-169B или ABC – Addestratore Basico Commerciale – комерцијални за основну обуку), док остатак треба да буде унапређен интеграцијом појединих система наоружања. Овај остатак

флоте се различито означава, па тако наилазимо на појмове AW169MA (Multiruolo Avanzato) односно LUH (Light Utility Helicopter).

Прва два примерка биће намењена основној (пре)обуци и фамилијаризацији са хеликоптером, док ће се на остатку спроводити наменска обука у складу са накнадно интегрисаном опремом и наоружањем. У овом моменту је још увек нејасно каква ће бити серијска конфигурација варијанте AW169MA, мада се у рекламним материјалима наводи примена сложених оптоелектронских сензора, војних система комуникације, низа уређаја за самозаштиту летелице итд. Од наоружања се предвиђа постављање два митраљеза 7,62 mm (на вратима) или два митраљеза 12,7 mm у контејнерима. Од ракетног наоружања у опцији су невођена ракетна зрна 70 милиметара.

Поједини извори указују на то да ће и спољна конфигурација хеликоптера бити другачија тако да ће трицикл трап бити замењен скијама. У наредним годинама очекују се поруцбине значајнијих количина.

Додатни подстицај читавом програму дала је крајем септембра и Аустрија која се одлучила да ветеране типа „Alouette III”, који се у употреби налазе преко 50 година, замени са 18 хеликоптера AW169M. Оквирна вредност уговора је око 300 милиона евра. Шест хеликоптера користиће се за обуку, а остатак флоте за различити спектар задатака. Врхунска опрема за летење ноћу и у сложеним метео-условима, у комбинацији са два довољно снажна мотора, подићи ће ниво оперативних способности за летење у захтевним брдско-планинским регионима Аустрије.

До сада су разни купци наручили више од 200 хеликоптера, чиме AW169 већ сада може да се категорише као успешан модел. У тржишној утакмици која предстоји највећи конкурент биће му хеликоптер H145M. |

Фото: „Leonardo”

Пилотским
простором
доминирају три
велика и два мања
приказивача
осетљива
на додир

Рат дрoновима око
Нагорно-Карабаха

ДАЉИНСКИ УПРАВЉАНЕ УБИЦЕ

Пише Славиша ВЛАЧИЋ

Оружани сукоб Јерменије и Азербејџана око спoрне територије Нагорно-Карабаха завршен је након шест недеља жестоких окршаја, посредовањем Русије. Интензитет, обим и начин извођења ратних дејстава превазишао је претходне сукобе, који се, с прекидима, одигравају од 1988. године. Премда су оружани судари у протеклим деценијама имали углавном локални карактер, сада су претили да прерасту у регионални конфликт. Такође, појава и остварени ефекти употребе нових средстава ратне технике имаће широке импликације на развој ратне вештине и физиономију ратова будућности. У овом контексту нарочито се издваја ефикасна употреба борбених беспилотних летелица, које су, по свему судећи, пресудно утицале на ток борбених дејстава на кавкаском терену.

У претходном броју магазина „Одбрана” представљени су војни ефективни супротстављених страна и геополитички оквир рата који је тада био у току. Међутим, и овог пута се показало да увид у инвентар борбених средстава не може да створи реалну представу онога што се дешава на терену. Квалитативни фактор који је обележио прву и очигледно кључну фазу сукоба била је примена борбених беспилотних летелица, и то у много већој мери него што се то могло и претпоставити. Премда борбене беспилотне летелице не представљају нову категорију борбених средстава, нити се користе први пут, интензитет и ефекти њихове употребе превазишли су сва очекивања, поготово што се ради о локалном сукобу две релативно мале државе и армије, које се не сврставају у ред технолошких лидера.

Својеврсну прекретницу у историју ваздушног рата унели су Израелци током дејстава против сиријских снага у долини Бека 1982. године. Иако су беспилотне летелице постојале и раније, ово је био први случај њихове масовне употребе у једној ваздухопловној операцији. Оне су коришћене за демаскирање фреквенција нишанских радарских ракетних система куџ, без ризика по посаде. Потом је на откривене ракетне положаје успешно дејствовала ловачко-бомбардерска авијација, која је неутралисала организовани систем ПВО. Сиријски ловци, који су покушали да заштите своје је-

динице, од полетања су били осматрани од беспилотних летелица, које су у реалном времену слале командним местима податке о противнику. Уз примену широког спектра електронских дејстава створени су услови да израелски ловци декласирају непријатељску авијацију, наневши јој тешке губитке. Након стварања услова за даља несметана дејства, касније је, за само 40 минута, из строја избачена цела сиријска оклопна бригада.

У наредним годинама уследио је нагли развој ове категорије ваздухоплова, која је сада и доктринарно сврстана у ваздухопловне снаге и постала незаобилазни део у пројекцији савремене ваздушне моћи. Достигнућа у области телекомуникационих система, радарске и оптоелектронске технике, навигационих система, дигиталне обраде сигнала, аутоматике и минијатуризације електромеханичких склопова снажно су утицала на бројност и квалитет новоразвијених беспилотних летелица. Из сукоба у сукоб расла је и примена беспилотних летелица, пре свега кроз разне видове извиђања из ваздушног простора (аерофото, ТВ, инфрацрвено, радарско и остало електронско извиђање). Значајна борбена примена забележена је након терористичких напада 11. септембра 2001. године, када су америчке снаге беспилотним *предајтором* (MQ-1 Predator) дејствовале по групацијама талибана и Ал Каиде. У сваком наредном сукобу у којем су САД учествовале употребљени су и *преда-*

иори, који су постепено замењивани снажнијим *ријером* (MQ-9 Reaper).

У међувремену број држава способних да произведу беспилотне летелице се константно повећавао, као и број корисника, укључујући и оне с мањим буџетима. Међутим, употреба беспилотних летелица као борбених платформи дуго је остала „ексклузивно право” неколико држава које су окледале да их експортују, чак и када се радило о савезницима. Ситуација је почела да се мења оног тренутка када су борбене беспилотне летелице из Кине, Турске и Израела постале доступне и мањим државама те им омогућиле да воде ефикасне ваздушне кампање, потпирујући сукобе попут актуелног, између Јерменије и Азербејџана. Управо у овом сукобу беспилотне летелице различитих категорија и намена су, по свему судећи, постале кључни фактор који је одредио физиономију и ток рата. Ипак, овакав сценарио није наступио услед сплета околности, већ као последица дугогодишњих припрема и промишљања.

Економски раст и снажни савезници

Први рат за Нагорно-Карабах трајао је од фебруара 1988. до маја 1994. између Републике Азербејџан и већинских Јермена из Нагорно-Карабаха, уз подршку Републике Јерме-

Беспилотна летелица Нагор лансира се из транспортног лансерног контејнера, који се налази на мобилној платформи

није. Завршен је споразумом, након којег је Нагорно-Карабах формално остао део Азербејџана, али је њиме од тада углавном владала сепаратистичка самопроглашена република, којом су управљали етнички Јермени, а подржавала их је Јерменија. Десетине хиљада људи је током овог рата изгубило животе, а скоро милион је напустило своја огњишта. Ипак, сукоб никада није у потпуност заустављен. Окршаји мањег или већег интензитета били су уобичајени у протеклим деценијама и нису попримали веће размере, изузев рата вођеног априла 2016. године, који је трајао свега четири дана. Линија разгра-

ничења није доживела значајна померања, али су већ тада уочени одређени трендови у употреби нових средстава, посебно беспилотних летелица. Нафтом богати Азербејџан окарактерисао је овај рат као међуфазу, наставивши с повећањем улагања у модернизацију оружаних снага. Дипломатском офанзивом је, такође, стварана повољнија међународна атмосфера за остваривање националних циљева. Са Турском, као природним савезником, ојачане су ионако чврсте политичке везе, са Израелом је успостављена обимна војна сарадња у домену трансфера технологија, док су истовремено са Русијом грађени добри односи. Према Стокхолмском институту за истраживање мира (SIPRI), главни добављачи Азербејџана од 2014. до 2018. били су Русија (51 одсто свих куповина), Израел (43 одсто) и Турска (2,8 одсто). С друге стране, Јерменија је у последњих пет година наоружање и војну опрему куповала готово искључиво од Русије (90 одсто). Преведено у новац, одбрамбени буџет Азербејџана у 2019. години износио је две милијарде и 805 милиона долара, или четири одсто БДП-а. Јерменија за одбрану издваја скоро пет одсто БДП-а, или милијарду и 385 милиона долара. Овај параметар довољно говори о спремности тих земаља за ратовање. Током година разлика у одбрамбеним улагањима у корист богатијег Азербејџана довела је до дестабили-

Управљачка станица „бајрактера”

Уништени јерменски лансер SCUD B

зације замрзнутог конфликта и неминовно одвела у нови сукоб.

Нови приступ модернизацији снага

Главна карактеристика програма модернизације азербејџанских оружаних снага током протекле деценије било је опредељење за набавку великог броја беспилотних летелица различитих категорија и намене. Технолошки најнапредније ставке Азербејџан је набавио у Израелу.

У октобру 2011. Азербејџан је потписао уговор о лиценцној производњи 60 беспилотних летелица Aerostar и Orbiter, као наставак већ успостављене сарадње на испоруци беспилотних летелица. Према институту SIPRI, Азербејџан је од израелских фирми до краја 2011. године набавио више од 30 летелица, укључујући најмање 25 беспилотних летелица Hermes 450 и Aerostar. Наредне године са Израелом је закључен још један уговор о наоружању, вредан 1,6 милијарди долара, који је између осталог предвидео испоруку Heron TP, тада једне од најнапреднијих израелских беспилотних летелица. У том моменту Азербејџан је постао један од највећих увозника беспилотних летелица у свету. У инвентар се уводе и летелице Thunder B, Skylark и Searcher. Паралелно је и локална индустрија, уз израелску помоћ, лиценцно правила и модификовала беспилотне летелице, укључу-

јући и беспилотне летелице „самоубице“. Ова категорија борбених беспилотних летелица, поред извиђачке опреме, поседује и дојеву главу. Након откривања циља из мода претраживања прелази у мод уништења циља и уништава га ударом из директног обрушавања. Типичан представник је израелски Нагор, који се такође налази у арсеналу Азербејџана.

Последња у низу набавки беспилотних летелица односила се на турски Bayraktar TB2, борбену беспи-

ИСТИНА ЈЕ НЕГДЕ НА СРЕДИНИ

Турски стручњаци за односе с јавношћу трудили су се да од *бајрактара* створе својеврстан мит. Међутим, колико год су им одређене околности ишле на руку, истина је, као и обично, негде на средини. Примера ради, у свим случајевима употребе *бајрактара* постојала је превласт у ваздушном простору, или противник није поседовао респективан ПВО систем с обученим људством.

Бајрактари и остале беспилотне летелице добро су се уклопили у концепт вођења борбе с минималним људским губицима уз максималну ефикасност, јер и ако буду оборене није изгубљен пилот који њима управља са безбедне дистанце. Међутим, губици нису били мали нити занемарљиви, поготово уколико се узме у обзир цена једног *бајрактара* од око пет милиона америчких долара.

лотну летелицу наоружану ласерски вођеним пројектиlima МAM-L и МAM-C малог калибра, домета до осам километара. Испоруке су обелодањене средином овог лета, а претпоставља се да је испоручено 12 система са 36 летелица.

Јерменија је, с друге стране произвела летелице *крункс*, *дазес* и X55 те увезла руске беспилотне летелице *ййшери*. Све припадају нижој технолошкој класи, с ограниченим могућностима у погледу брзине, висине лета, времена остајања у ваздуху, корисног терета и оперативног домета. Ниједна од њих није наоружана за дејство по циљевима на копну.

Имајући у виду и ограничену доступност информација, било је веома тешко да се пре последњег сукоба утврде праве бројке и типови беспилотних летелица, али и доктринарна опредељења у смислу њихове употребе.

Дугогодишња упозорења и неодговарајуће процене

Прво обарање беспилотне летелице на територији под контролом јерменских снага десило се септембра 2011. године. Више извиђачких летелица срушено је између 2014. и 2016. године, укључујући и оне јерменске. Осим за извиђање, обе стране користиле су видео-снимке и за односе с јавношћу. Током четвородневног рата у априлу 2016. године Азербејџан је први пут

за напад на јерменске снаге употребио самоубилачке беспилотне летелице израелске производње. Оне су коришћене само један дан, али су проузроковале осетне јерменске губитке.

У јулу 2017. Азербејџан је употребио неколико мањих наоружаних беспилотних летелица на јерменске положаје. Њима је, наводно, управљало особље израелске компаније „Aeronautics”, што је за последицу имало полицијску истрагу и суспендовање извозне дозволе компаније.

Јерменски команданти на терену били су свесни опасности које им долазе од беспилотних летелица, али су стратегијске одлуке, односно планове развоја система одбране водили другим правцима. Уверење да ће бројни ПВО системи на територији Јерменије и Нагорно-Карабаха, односно Арцаха, моћи да се изборе с овом претњом показало се, по свему судећи, нетачним. Премда на папиру бројни, јерменски системи ПВО територије и трупне ПВО су из шездесетих и седамдесетих година прошлог века. Беспилотне летелице, као главна претња из ваздуха, тада нису ни разматране. Иако Јерменија располаже територијалним ПВО системима С-300 пр-

вих генерација, затим са С-125М *нева*, 2К11 *круи* и 2 К12 *куб*, ниједан од њих не може ефикасно да се носи с циљевима врло мале ефективне рефлексне површине који крстаре на разним висинама, са брзинама споријим од хеликоптера. Реално ови системи нису ни предвиђени за такав вид борбе јер се у том опсегу ослањају на системе трупне ПВО, која их штити.

Управо на слабости у праћењу спорих и тешко уочљивих циљева, затим на ефикасним пасивним оптичким електронским уређајима и прецизно вођеним средствима довољно великог домета, концептирана је и употреба борбених беспилотних летелица у двобоју са ПВО.

Премда борбене беспилотне летелице не представљају нову категорију борбених средстава, ниједи се оне користе први пут, интензивно и ефектно њихове употребе у сукобу Азербејџана и Јерменије око Нагорно-Карабаха изражали су сва очекивања, њихово што се ради о локалном сукобу две релативно мале државе и армије, које се не сврставају у ред технолошких лидера

Ослонац на снажну трупну ПВО такође је био дискутабилан. И у овом случају, осим неколико изузетак, процене су биле неодговарајуће за сценарио који се одиграо. Наиме, главнину јерменске трупне ПВО представљали су системи 9К33 *оса*-АКМ и у мањој мери 9К37 *дук* М1-2, те најновији *шор*-М2КМ. Премда теоретски способни да се носе с беспилотним летелицама, системи *оса*-АКМ због своје комплексности и брзине реакције нису могли адекватно да се супротставе азербејџанским беспилотним летелицама које су у „ројевима” преплавиле небо. С друге стране, *дук* М1-2 и новоиспоручени *шор*-М2КМ нису били у довољној мери заступљени да би могли да одговоре на прави начин. Премда бројне, ИЦ вођене ракете *сирела*-10М, као и ракете лаких преносних система *сирела*-2М и *иіла*, мучиле су се са дометом јер је висина лета беспилотних летелица константно била на граници ефикасне употребе наведених система. Слично је било и са цевном ПВО, која је, иако бројна, имала проблем с ефикасним дометом.

У креирању тактике употребе против ових средстава Азербејџан је имао најбоље могуће савезнике – Израел и Турску. Као лидер у развоју беспилотних летелица, Израел константно тражи начин да одговори на претње које долазе од побројаних ПВО система, а који се налазе у наоружању арапских земаља у израелском окружењу. Искуство стечено у сталним ударицама по сиријској ПВО константно се уграђује и у тактику употребе беспилотних летелица. Турска је, рецимо, само у протекле две године масовно и с великим успехом применила своје борбене беспилотне летелице изнад територија Либије и Сирије. Летелице истог типа употребљене су и у овом сукобу. Такође, турски ловци F-16 су се током читавог сукоба налазили на азербејџанским аеродромима и одвраћали од дејства јерменску авијацију.

Русија, као очекивани савезник Јермена, истовремено пажљиво балансира у односима с Израелом и Турском. Реално, оружане снаге Руске Фе-

Оборена беспилотна летелица Нагор

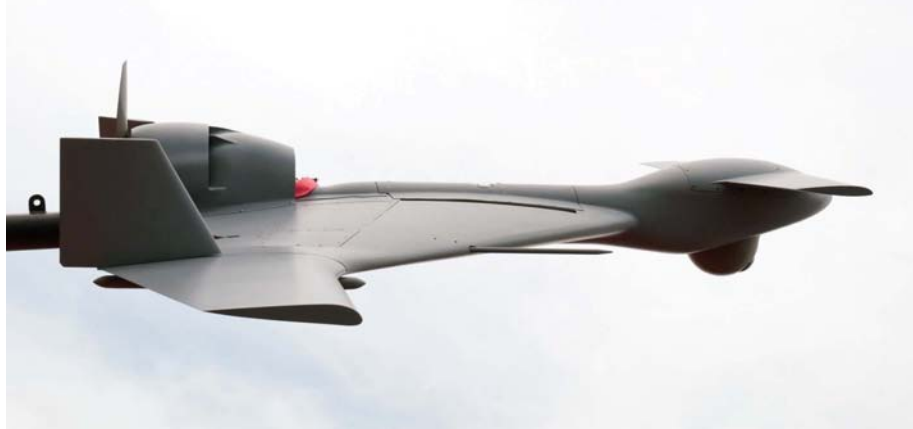
НАГОР

Главни протагонисти рата у Нагорно-Карабаху у очима медија били су израелска беспилотна летелица самоубица *Harop* и турска беспилотна летелица *Bayraktar TB2*.

Harop је беспилотна летелица с бојевој главом која се (само)наводи на објекат дејства. Њен развој је трајао од 2001. до 2005. године. Широј јавности први пут је представљена 2009, на сајму наоружања у Индији. Летелица је настала као даља фаза у развоју прве беспилотне летелице ове категорије типа *Harpy*. Посебно је специјализована за борбу против непријатељских система ПВО. *Harop* је опремљен оптоелектронским сензорима високе резолуције, који покривају простор од 360° око летелице. Лансира се из транспортно-лансирајућег контејнера који се налази на мобилној платформи. Основна карактеристика ове беспилотне летелице је двоструки режим рада. Наиме, чим преко својих сензора детектује емисију радарских сигнала на претходно програмираним фреквенцијама, *Harop* престаје да буде извиђачка беспилотна летелица. Попут самонавођене камиказе усмерава се у обрушавању под великим углом на циљ који емитује радарске таласе. При захвату циља самонавођена бојева глава користи и оптоелектронски канал. У другом режиму рада летелица може бити контролисана од оператора који има могућност да је усмери на циљ по свом нахођењу. Примера ради, уколико радар престане да емитује сигнале, оператор га преко сензора физички уочава и ручним управљањем наводи летелицу на циљ.

Harop – карактеристике

Максимални долет:	1.000 km
Макс. брзина хор. лета:	185 km/h
Дужина летелице:	2,5 m
Распон крила:	3 m
Укупна маса:	135 kg
Аутономија лета:	до 6 h
Маса бојеве главе:	23 kg

дерације једине имају знање и савремену технику да одговоре овој претњи, што је доказано у пракси. Такође, бројност руских система развијених за борбу против беспилотних летелица, а који су се појавили у претходних пар година, указују на то колико се пажње посвећује овом проблему. Споменимо само неке, јавно представљене системе: *рейеленџ*, *сайдсан декас*, *куиол*, *рубџ авиомајмика*, *луч*, *џишкар* итд.

Жестоки и координисани удари с дистанце

Отворени ратни сукоб Азербејџана и јерменских снага у Нагорно-Карабаху започет је 27. септембра ове године. У првом тренутку није било јасно ко га је изазвао, али је већ након неколико дана могло утемељено да се претпостави да је иницијатор Азербејџан. У кратком периоду на два главна оперативна правца извршени су снажни удари артиљерије и оклопних јединица, као и покушај продора у дубину територије Нагорно-Карабаха. Први снимци са терена приказивали су азербејџанске тенкове и оклопна возила како горе након погодака противоклопних пројектила. Међутим, медијски простор ускоро су преплавили снимци с азербејџанских беспилотних летелица које масовно уништавају све врсте и категорије јерменских средстава ратне технике. Ово никако није личило на „спонтани“ одговор на јерменске „провокације“, већ на брижљиво и дуготрајно припреману опе-

рацију. Од првог тренутка беспилотне летелице масовно су примењене у реализацији широког спектра задатака, као што су извиђање, генерисање сметњи, провоцирање вођењем демонстративних дејстава за укључење радара, као и за вођење информационог рата. Брза обрада информација и њихов пренос до места доношења одлука на различитим нивоима омогућили су тренутно праћење ситуације на целом ратишту и предузимање адекватних мера. Поред проналажења виталних циљева, вршено је и борбено дејство по откривеним циљевима, како прецизно вођеним средствима лансираним с ових летелица, тако и директним ударима летелица на откривене циљеве. Знајући да ефикасност система ПВО може имати кључну улогу за коначан исход оружаног сукоба, приоритет удара у првим данима били су јерменски ПВО системи. Добро познајући њихове недостатке и ограничене могућности маневрисања, маскирања, те избора радарских и ватрених положаја, умешно су вршене дејства с дистанце, у прилог чему су ишли и повољни метео услови. Ваздушни простор био је преплављен беспилотним летелицама и поједини јерменски званичници изјављивали су да имају утисак да се изнад њихових глава налази „хиљаду дронова“. Јерменски систем ПВО дефинитивно је био пољуљан, изненађен и неспособан да примерено одговори. Азербејџан је ускоро остваривао висок интензитет борбених дејстава беспилот-

BAYRAKTAR TB2

Бајрактар ТБ2 (Bayraktar TB2) је турска борбена беспилотна летелица настала из базне извиђачке варијанте чији је развој започет 2007. године. Борбена верзија је први пут полетела 2014. године. Припада категорији летелица које дуго могу да остану у ваздуху, летећи на средњим висинама. Премда се финансира у турским производним погонима, суштински битне компоненте потичу из западних земаља. Оптиелектроника Wescam MX-15 потиче из Канаде, погонска група типа Rotax из Аустрије, командно-управљачке јединице и телекомуникациони системи из САД... Велика зависност од страних добављача, који су у међувремену успоставили и ембарго у сарадњи са Турском, приморала је ову државу на убрзани локални развој компоненти и подсистема.

По овладавању технологијом производње ове категорије летелица, Турска је покренула обимну серијску производњу, како за локалне потребе, тако и за савезнике попут Украјине, Катара и, наравно, Азербејџана. Такође, није се дуго чекало ни са употребом *бајрактара* у низу сукоба у којима данас активно учествује турска војска. Круна експанзије употребе борбених беспилотних летелица типа *бајрактар* био је недавни јерменско-азербејџански рат. Основно убојно средство употребљавано за дејство по циљевима на земљи биле су турске полуактивно ласерски вођене ракете малог калибра типа МАМ-Ц и МАМ-Л домета 8 до 14 km, примењиване са различитим бојевим главама.

Бајрактар ТБ2 – карактеристике

Дужина:	6,5 m
Размах крила:	12 m
Максимална полетна маса:	650 kg
Максимална брзина:	220 km/h
Брзина крстарења:	130 km/h
Долет:	300 km
Практички врхунац лета:	8.240 m
Трајање лета:	до 24 h
Носивост:	150 kg + наоружање 55 kg

них летелица по целој дубини ратишта. Активности беспилотних летелица биле су усклађене и добро координисане, чему је очигледно претходила дугогодишња обука и припрема, праћена снажном подршком споља.

Бројни снимци прецизних удара били су снажна подршка психолошко-пропагандним дејствима. Премда за стручну јавност ово нису били први снимци успешног дејства беспилотних летелица, запањујућа је била количина снимака на којима су се систематски и координисано уништавале јерменске снаге и техника. Нарочито потресни били су снимци удара по групама јерменских војника, како на отвореном простору, тако и у склопима и рововима. И поред покушаја уздржаности и објективне обраде података за које се претпостављало да се вешто користе у пропагандне сврхе, губици јерменских снага су заиста били превелики. Поједини интернет извори (www.oryxspioenkop.com) ишли су толико далеко да су анализирали сваки снимак и документовали сваки појединачни губитак обе зарађене стране. Посебно интригантни били су снимци удара по деловима система С-300 и *ѿор*-М2КМ. Не улазећи у аутентичност снимака, оно што је дефинитивно тачно јесте чињеница да Јермени нису имали одговор на „терор“ беспилотних летелица. Системи за ометање беспилотних летелица или нису постојали, или су једноставно били бескорисни. Повећан број обарања азербејџанских беспи-

лотних летелица у завршној фази рата није био довољан.

Рат је завршен 10. новембра, потписивањем споразума зарађених страна уз посредовање Руске Федерације. Дуж постигнуте линије разграничења распоређене су руске мировне снаге. Азербејџан је прогласио победу, јерменске снаге су избегле потпуни пораз и повукле се са дела територије, а Русија је још једном потврдила да је незаобилазни политички и војни субјекат на Кавказу. Оно што је уследило биле су бројне анализе и виђења овог шестонедељног рата, који ће, осим политичких имати и значајне војне импликације, у смислу регионалних одмеравања снага Русије и Турске.

Основни закључак је да ће армије које заостају у техничко-технолошком погледу, и поред високог морала и решености за борбу, у све већој мери имати шансе за пораз. Из овог става профитираће произвођачи беспилотних летелица, као и произвођачи система који на бојишту треба да се супротставе овој савременој „пошаст“ Устаљена начела употребе оклопних јединица и ПВО система, као и других родова, доживеће значајне промене. Поједине промене ће, свакако, бити и пренаглашене под утицајем профитно оријентисаних војноиндустријских комплекса. Међутим, оно што је исто тако извесно јесте чињеница да ће и физиономија будућих локалних сукоба бити значајно другачија.

Морнаричка пешадија Оружаних снага
Руске Федерације

НОВИ ЖИВОТ „ЦРНЕ СМРТИ”

Руске јединице морнаричке пешадије представљају ударну песницу првог ешелона Оружаних снага Руске Федерације. Изузетно добро обучене и опремљене, технички и формацијски врло развијене, с богатом ратничком прошлошћу и огромним војничким искуством, своје борбене квалитете доказују и данас.

Пише Александар ЖИВОТИЋ

Савремена руска морнаричка пешадија представља род војске дуге и богате војничке и ратничке традиције. Њени корени сежу у средину XVII века, кад је на горњем току Двине започела изградња флотиле намењене превозу стрелаца. Руска морнаричка пешадија обликовала се на прелазу XVII и XVIII века, у време настојања Петра Великог да омогући Русији излаз на Балтичко и Азовско море. Датумом њеног оснивања сматра се 16/27. новембар 1705. године, када је посебним царским указом образован посебан морнарички пук. Она је расформирана 1811, али је почетком Првог светског рата почела поново да се формира, да би до почетка Октобарске револуције учествовала у бројним окршајима на морима и приобаљима.

Совјетски период

Прекретницу у развоју руских морнаричко-десантних снага представљао је почетак Другог светског рата. У првим данима Великог отаџбинског рата Црвена армија је располагала с релативно скромним снагама морнаричке пешадије. Радило се о 1. самосталној бригади морнаричке пешадије Балтичке флоте, која је непуних годину дана раније формирана у Кронштату, с јединицама дислоцираним у Выборгу, Талину и на острвима Финског залива и једном самосталном четом у саставу Пинске флотиле. Убрзо по

отпочињању рата започело је и образовање нових бригада и самосталних батаљона и одреда морнаричке пешадије. Претпоставља се да је кроз тај род војске прошло више од 100.000 људи, који су се борили на различитим поприштима Другог светског рата. Изузетно борбени и ефикасни, названи од својих противника „црна смрт”, совјетски морнарички пешадинци нису исказали пожртвованост само приликом одбране Лењинграда, Керча, Севастопоља и Одесе већ и током огорчених борби за Москву и Стаљинград, као и на многим другим местима где је ситуација на фронту захтевала употребу морнаричке пешадије на копну.

По окончању рата јединице морнаричке пешадије су постепено преформирани и укидане, да би у склопу реорганизације и бројчаног смањења совјетских оружаних снага 1956. била расформирана и последња совјетска јединица тог рода војске. Совјетско врховно командовање брзо је увидело грешку и већ 1963. започело је поновно образовање морнаричких пешадијских јединица, које је подразумевало формирање самосталних пукова у свакој флоти на бази постојећих мотострелачких пукова које су војни окрузи претходно препотчинили командама флота. Круну започетог процеса означило је стварање 55. дивизије морнаричке пешадије у саставу Тихоокеанске флоте, као најснажније јединице обновљеног рода Совјетске ар-

мије. Непосредно по поновном формирању, јединице тог рода војске уочане су на бродове Средоземне ескадре и биле ангажоване на Блиском истоку током арапско-израелског сукоба 1967. године. Брзо су уочени и недостаци постојеће организационе шеме, па је крајем седамдесетих година започео процес њиховог укрупњавања образовањем самосталних бригада морнаричке пешадије. У исто време постављена је и организацијско-формацијска основа бригаде морнаричке пешадије, која је подразумевала три самостална батаљона морнаричке пешадије, од којих је један био у потпуности попуњен током мирнодопског периода, по један самостални извиђачки, тенковски и десантно-јуришни батаљон уз самосталне дивизионе – самоходни артиљеријски, ракетни артиљеријски, противоклопни и артиљеријско-ракетни ПВО. У то време дефинисани су и задаци морнаричкопешадијских састава, који су обухватили извођење морнаричких десаната тактичког нивоа у циљу извршења самосталних задатака или у садејству с копненим снагама, коришћење морнаричке пешадије као првог ешелона приликом искрцавања десанта оперативног нивоа и одбрану места базирања флоте од евентуалног поморског и ваздушног десанта, као и садејство с јединицама копнене војске у вођењу противдесантне борбе. Непосредно пред распад Совјетског Савеза за-

Изузетно борбени и ефикасни, названи од својих противника „црна смрт”, совјетски морнарички пешадинци нису само исказали своју љубавианост и приликом одбране Лењинграда, Керча, Севастопоља и Одесе већ и током ојорчених борби за Москву и Стаљинград, као и на многим другим местима где је ситуација на фронту захтевала употребу морнаричке пешадије на коњу.

почео је процес јачања те компоненте совјетских оружаних снага придруживањем четири мотострељачке дивизије преименоване у дивизије обалске одбране и више артиљеријских пукова морнаричкој пешадији.

Савремена организација

После распада Совјетског Савеза Руска Федерација успела је да у саставу својих оружаних снага задржи готово све постојеће јединице морнаричке пешадије. Константне реорганизације и преформирања услед тешких економских прилика и измењеног безбедносног окружења представљали су сталне пратиоце развоја тог рода војске током првог постсовјетског периода. После низа интензивних промена дошло се до савремене организације руске морнаричке пешадије, која је у основи наслоњена на богате совјетске традиције. У новим условима морнаричка пешадија је замишљена као род војске који је намењен и специјално припремљен за извођење поморских десаната, као и за одбрану поморских база, важних тачака у приобаљу и објеката на обали. Њене јединице могу да дејствују самостално током извођења борбених дејстава у циљу заузимања места базирања противничких поморских снага и појединих делова обале под контролом противника. У случају да основну снагу десанта чине јединице копнене војске, морнаричке пешадијске јединице замишљене су као претходница која има задатак да заузме важне тачке на обали и омогући безбедно десантирање главних одређених снага десанта. Због тога у свом наоружању имају пливајућу борбену технику, као и преносне ракетне системе намењене за вођење противоклопне и противваздушне борбе. За десантирање јединица морнаричке пешадије намењени су посебно конструисани десантни чамци и бродови, као и хеликоптери који базирају на бродовима или на копну, уз неопходну ватрену подршку из ваздуха и с бродова. За савладавање мањих дестинација на води могу се користити и пливајућа моторна возила, као и оклопни транспортери. Млади официри за потребе јединица морнаричке пешадије школују се у Далекоисточном општевојном вишем училишту у Благовешћенску, Рјазањском вишем десантном училишту у Рјазању и Михаловској артиљеријској академији у Санкт Петербургу.

Упркос неповољним политичким и економским околностима, руски генералштаб и команда ратне морнарице настојали су да сачувају основну снагу морнаричке пешадије, трудећи се да се неповољни утицаји у што је могуће мањој мери одразе на њену оперативну и маневарску способност.

Балтичка, Црноморска и Северна флота

Почетком новог века, на основама нових реформи и свеопштер јачања руске војне моћи, ојачана је и улога морнаричке пешадије у руским оружаним снагама. У Балтичкој флоти задржана је 336. самостална бригада морнаричке пешадије, измењеног формацијског састава. Бригада базира у Балтијску и поред штаба, самосталних чета

снајпериста, везиста и инжињераца, десантно-јуришне, пламенобацачке и санитетске чете, чете техничке подршке и командног вода, у свом саставу има батерију противоклопних вођених ракета, два самостална батаљона морнаричке пешадије, извиђачки батаљон, десантно-јуришни батаљон, два самоходна артиљеријска дивизиона и један артиљеријско-ракетни дивизион ПВО. Два комбинована батаљона те бригаде учествовала су у лето 1995. у Првом чеченском рату.

У саставу Црноморске флоте очувана је 810. самостална бригада морнаричке пешадије – јединица богате традиције, с огромним искуством везаним за операције на Блиском истоку током хладног рата. У постсовјетском периоду бригада је учествовала у рату у Чеченији 1999, где се посебно истакла једна њена десантно-јуришна чета, која је изгубила својих осам бораца. Од јесени 2015. њене јединице су ангажоване и на различитим борбеним и неборбеним задацима у Сирији, у којима је страдало неколико војника те бригаде. Према званичним подацима, припадници 810. бригаде имали су „важну улогу у циљу очувања безбедности при присаједињењу Крима Русији”. Главнину бригаде која базира на Криму, поред штаба, чине извиђачки батаљон, батаљон за материјалну подршку, самосталне чете везе, инжињерије и снајпериста, чете пламенобацача, ремонтне чете, чете десантних средстава, батерије противоклопних вођених ракета, самостални десантно-јуришни батаљон, самостални батаљон морнаричке пешадије, самоходни артиљеријски дивизион и артиљеријско-ракетни дивизион ПВО. У саставу бригаде налази се

joш један самостални батаљон морнаричке пешадије, који базира у Темрјуку на Азовском мору.

Северна флота такође има своју јединицу морнаричке пешадије – реформисану 61. самосталну бригаду, распоређену на простору Мурманске области, која је после низа неуспелих реорганизација и учешћа у оба рата у Чеченији садашњи облик добила 2014. године. Њена формацијска структура се у појединим сегментима разликује у односу на друге бригаде морнаричке пешадије. Њу чине штаб, три батаљона морнаричке пешадије, од којих су два у потпуности комплетирана и професионализована, десантно-јуришни батаљон, извиђачки батаљон, два самоходна артиљеријска дивизиона, самостални артиљеријско-ракетни дивизион ПВО и поморски инжињеријски батаљон.

Тихоокеанска флота

Најбројније руске јединице поморске пешадије налазе се у саставу Тихоокеанске флоте. Настале су углавном на бази некадашње 55. дивизије, која је имала богату традицију учешћа у совјетским поморским операцијама на простору Тихог и Индијског океана, пружању помоћи оружаним снагама НДР Јемена и спровођењу заједничких вежби с јединицама вијетнамске и етиопске армије. После распада Совјетског Савеза јединице те дивизије имале су током Првог чеченског рата 1995. видно учешће у борбама. Читав низ реорганизација деведесетих година, праћен постепеним укидањем појединих јединица, довео је до расформирања дивизије крајем 2009. године. На основу њеног 165. пука образована је 155. само-

У новим условима морнаричка пешадија је замишљена као род војске који је намењен и специјално припремљен за извођење поморских десаната, као и за одбрану поморских база, важних места у приобаљу и објеката на обали

стална бригада морнаричке пешадије, с местима базирања у Владивостоку и насељу Славјанка Приморског краја. С обзиром на особености настанка и специфичну намену, организацијско-формацијска структура те бригаде битно се разликује од осталих бригада тог типа. У њеном саставу су уз штаб, батаљон морнаричке пешадије, десантно-јуришни батаљон, тенковски батаљон, самоходни артиљеријски дивизион, артиљеријско-ракетни дивизион ПВО, батерија вишецевних бацача ракета, извиђачка чета, чета везе, инжињеријска, ремонтна и пламено-бацачка чета, чета десантних средстава, батаљон за материјалну подршку, батерија противоклопних вођених ракета, вод АБХО, командни вод начелника артиљерије и командни вод. Њене јединице су већ дуже време ангажоване у Сирији, првенствено на задацима заштите руских ваздухопловних снага. Тихоокеанска флота располаже још једном бригадом морнаричке пешадије – 40. самосталном бригадом, образованом 2013. од дотадашњег самосталног 3. пука морнаричке пешадије, који је базирао на Камчатки. Специфична намена бригаде је условила њену организацијску структуру, која се добрим делом поклапа с организацијом 155. бригаде. Бригаду, уз штаб, чине по један морнаричко-пешадијски, извиђачки и десантно-јуришни батаљон, по један самоходни артиљеријски и артиљеријско-ракетни дивизион ПВО, батаљон за материјалну подршку, тенковска чета, батерија вишецевних бацача ракета, по једна инжињеријска, пламено-бацачка и ремонтна чета, чета везе, чета десантних средстава, батерија противтенковских вођених ракета, вод

АБХО, командни вод, извиђачки вод начелника артиљерије и чета беспилотних летелица.

Каспијска флота

Јединице морнаричке пешадије налазе се и у саставу Каспијске флотиле. На бази постојећег самосталног батаљона морнаричке пешадије у граду Каспијск у Дагестану 2000. образована је 77. самостална бригада морнаричке пешадије. У време постојања бригада успешно је извршила више задатака на плану извођења противтерористичких операција на подручју Северног Кавказа, као и у планинском делу Дагестана. Услед нове реорганизације бригада је расформирана 2008. године. Од њених јединица на подручју Каспијског језера образована су два самостална батаљона морнаричке пешадије у Каспијску и Астрахану, који су поново обједињени крајем 2018. у оквиру новоформираног 177. пука морнаричке пешадије. Такође, током последњег таласа реформи руских оружаних снага 2011. расформиран је 1643. самостални батаљон морнаричке пешадије, који је био задужен за обезбеђење Главног штаба руске морнарице у Москви. Радило се о једној од најстаријих јединица те врсте у руској морнарици.

Руске јединице морнаричке пешадије представљају ударну песницу првог ешелона Оружаних снага Руске Федерације. Изузетно добро обучене и опремљене, технички и формацијски врло развијене, с богатом ратничком прошлошћу и огромним војничким искуством, своје борбене квалитете данас доказују у локалним конфликтима у којима учествује Русија.¹

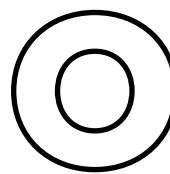

Модерна друштва и војна етика

ЕТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ

Стандарди етичког образовања официра у Војсци Србије не само да прате европске и светске трендове већ у неким сегментима готово да представљају и авангарду војноетичке мисли у сфери професионалне етике, војничких врлина, професионалног интегритета, разумевања специфичних моралних норми припадника војске у оружаним сукобима

Пише Драган СТАНАР

Оружане снаге одувек су представљале једну од најважнијих институција сваког друштва које претендује на озбиљност, одрживост и историјску трајност. Управо из централне друштвене улоге војске, која је без пандана у цивилном делу друштва, извире и њена изражена комплексност, неопходна за оптимално функционисање и испуњавање шире друштвене функције. Сложеност војске подразумева изузетно широк спектар важних својстава и чинилаца њене оперативности и релевантности, не само оних најочигледнијих. Овај аспект оружаних снага од нарочите је важности у савременим демократским системима, где су оптимална структура и функционисање војске нужни услови напретка и функционисања целокупног друштва. Комплексна и функционална војска, која је способна да у корак прати развој културе и друштва које брани, јесте *conditio sine qua non* изградње, очувања и развојка суштинских вредности, али и кључни чувар и гарант континуитета националног идентитета.

Етика – значајан атрибут војне професије

Поред развијања и унапређивања самоевидентно битних и неупитно важних аспеката система одбране, као што су доктрина одбране, наоружање, опрема и људски ресурси,

савремене оружане снаге огромне напоре улажу у конституисање додатне вредности система одбране тако што развијају и унапређују виталне етичке и моралне принципе и оквири за своје припаднике. На тај начин војске настоје да буду одраз комплексности друштва и да додатно оснаже своју друштвену улогу и релевантност. Пажљива изградња деликатних институционалних етичких темеља, успостављање јасних моралних норми приликом употребе војске, дефинисање професионалне етике припадника оружаних снага и етичке нормативне перспективе односа војске са остатком друштва, само су неки од елемената и носећих стубова етичке димензије оружаних снага.

Препознавањем и јасним дефинисањем етичке компоненте сопственог идентитета и културе војска нужно прати нове и сложене изазове савременог демократског друштва и еволвира на начин који омогућава оптимално испуњавање њене примарне функције, тј. одбране и гаранције стабилности таквог друштва. Стога не чуди што су етичко образовање и војна етика дубоко укорени у системе војног школовања и војне обуке у свим развијеним војскама света, а нарочито у најразвијенијим демократским друштвима, где се посебна пажња поклања овом неизоставном атрибуту војне професије. Значај војне етике препознат је и на интернационалном нивоу, о чему сведочи постојање веома угледних и утицајних међународних организација и друштава која се баве проблематиком и изазовима етичког атрибута оружаних снага из различитих културолошких и геополитичких перспектива и које омогућавају сарадњу и размену искустава војски из различитих земаља. У складу са тим, већ годинама на изузетно високом нивоу функционише и Европско друштво за војну етику (*EuroISME*), које окупља најеминентније европске стручњаке из сфере војне етике, припаднике оружаних снага и академских заједница великог броја европских земаља.

Војна етика у Војсци

Војска Србије је у протеклом периоду показала изузетну спремност и одлучност да ни у једном сегменту не заостаје за савременим трендовима развоја оружаних снага, укључујући и етичко образовање. У складу са таквим настојањима, кадети Војне академије Универзитета одбране изучавају војну етику већ дужи низ година кроз предмете *Војна етика са међународним хуманитарним правом* и *Морал војске*. Током школовања будући официри Војске Србије свих родова и служби стичу образовање из сфере војне етике у складу са највишим европским и светским научним стандардима, чиме Војна академија стаје раме уз раме са најпрестижнијим светским војним школама. Слушаоци Курса за резервне официре Војске Србије такође се у оквиру обуке упознају са специфичностима војне етике и официрског позива, начинима и облицима развија-

*Особитости њојма српској
рајника и вековима, кроз
најтеже и најтрајичније
изазове, трајен херојски
идентитет српске војске
у великој мери њочивају
на светлим и славним
примерима личне жртве,
војничке часћи, њоштовања
етичких норми и највиших
моралних стандарда
својина хиљада наших
предака рајника*

ња војничких врлина, моралним нормама које регулишу поступке у рату. Штавише, изучавање војне етике присутно је и на вишим нивоима каријерних усавршавања професионалних официра у Школи националне одбране, где се полазници Командно-штабног и Генералштабног усавршавања већ неколико генерација упознају са најактуелнијим изазовима војне етике. На овим нивоима усавршавања етичко образовање захтева највишу академско-стручну перспективу, у складу са високим дужностима за које се оспособљавају полазници Школе националне одбране, а које захтевају дубоко и интелектуално разумевање различитих етичких феномена и дилема у контексту оружаних снага, како у миру тако и у рату.

Не само да је Војска Србије имплементирала етичко образовање старешина као нужан услов њиховог образовања и стручног усавршавања већ је и квалитет и актуелност етичког образовања у нашој војсци на највишем светском нивоу, те ни по чему не заостаје за најпрестижнијим и најмоћнијим војскама планете. Стандарди етичког образовања официра у Војсци Србије не само да прате европске и светске трендове већ у неким сегментима готово да представљају и авангарду војноетичке мисли у сфери професионалне етике, војничких врлина, професионалног интегритета, разумевања специфичних моралних норми припадника војске у оружаним сукобима.

Сегмент који етичком образовању у Војсци Србије даје посебан квалитет и нарочиту важност јесу непосредна ратна искуства с краја прошлог века која су део живог сећања нашег народа, као и поносна херојска ратничка традиција српске војске кроз целокупну историју Срба и Србије. Војна етика је из српске перспективе од непроцењивог и јединственог значаја, имајући у виду специфично ме-

сто институције војске у савременом српском друштву, али и у колективном идентитету нашег народа, што се нарочито узима у обзир када се реализује етичко образовање српских војних старешина. Особитост појма српског ратника и вековима, кроз најтеже и најтрагичније изазове, грађен херојски идентитет српске војске у великој мери почивају на светлим и славним примерима личне жртве, војничке части, поштовања етичких норми и највиших моралних стандарда стотина хиљада наших предака ратника. Штавише, не чини се претераном тврдња да је и значајан део целокупног српског националног идентитета базиран управо на етичком и моралном атрибуту идентитета српског ратника.

Витална важност војне етике у српском друштву
Став Војске Србије који уважава суштински значај војне етике, не само за садашњу институцију војске већ и за њено будуће оптимално функционисање у оквиру модерног демократског српског друштва, стога је мудар, одговоран и стратешки промишљен. Евидентан рапидан техничко-технолошки развој Војске Србије, који јој омогућава да много тога новог може да уради, мора бити праћен и етичким образовањем које ће друштву гарантовати да ће

*Комплексна и функционална
војска која је способна
да у корак иђа са развој
културе и друштва
које брани је *conditio
sine qua non* изградње,
очувања и развијка
суштинских вредности,
али и кључни чувар и
јаранг континуитета
националног идентитета*

војска, да парафразирамо проф. Јована Бадића, „у оквиру онога што може, урадити оно што треба”.

Идентитет савременог српског ратника и српске војске није идентитет који је потребно изнова градити *ex nihilo*; то је идентитет који је природан производ вишевековног континуитета идеје српске војске, идеје која у великој мери почива на моралним претпоставкама и етичким атрибутима српског ратника и српске војничке традиције. Инсистира-

ње на етичким својствима и моралном карактеру српске војске, а нарочито њених официра, кроз имплементацију етичког образовања и војне етике исправан је, а верујемо и неопходан, сегмент очувања континуитета идентитета Војске Србије, а у ширем смислу и идентитета савременог српског демократског друштва. На тај начин Војска Србије чврсто стоји не само на бранику отаџбине већ и на бранику националног идентитета модерне и развијене српске нације – она је не само чувар суверенитета већ и културног континуитета Србије.!

Фото: Даримир Банда

(Аутор текста је професор војне етике на Војној академији, Школи националне одбране и члан Борда директора Европског друштва за војну етику – EuroISME)

Поводом Дана
„Застава филма”

СВЕДОК И ХРОНИЧАР ИСТОРИЈЕ

Војна кинематографија у Србији настала је већ са појавом прве филмске камере у свету, а историја „Застава филма” почиње 1948. године, када је формирано Одељење за производњу филмова Југословенске армије у Београду. Свој данашњи назив Војнофилмски центар „Застава филм” добија 1962. године и од својих првих остварења, до данас, ова кућа веран је и сведок и хроничар догађаја из визуре живота војске.

Према речима директора потпуковника Горана Иконића, „Застава филм” спада у модерне продукције, техничко-технолошки и стручно опремљене за реализацију бројних сложених задатака у систему одбране, које су привилегија само развијених армија, а међу њима и наше војске.

– По обиму и квалитету свог стваралаштва можемо рећи да смо раме уз раме са озбиљним продукцијама на овим просторима. У ове 72 године „Застава” је побрала мно-

Војнофилмски центар „Застава филм” Управе за односе са јавношћу Министарства одбране обележио је 14. новембра 72 године постојања и рада. Истрајно и вредно бележећи филмом војнички живот и важне друштвене догађаје, ова установа изборила је посебно место у српској кинематографији.

Пише Катарина СИМОНИЧИЋ

гобројна признања на домаћим и међународним филмским фестивалима. Снимљени су милиони метара филмске траке и остварена је заиста обимна продукција – истиче потпуковник Иконић и додаје да са 30.000 ролни филмске траке, 6.500 видео-касета и десетине хиљада видео-записа високе резолуције, филмски архив „Застава филма” представља једну од највећих ризница покретних слика на Балкану. Ту ризницу стварале су генерације филмских посленика – сјајни редитељи, искусни сниматељи и монтажери, бардови глуме.

Од Филмских прегледа до ратних прича

Данашња баштина „Застава филма” зачета је „Филмским прегледима” из Југословенске народне армије – хроникама и коментарима армијског и друштвеног живота, а затим наставним и едукативним филмовима који постају својеврсна основа рада, присутна и данас.

Током своје историје „Застава филм” бележи кратке игране и анимирани филмове, документарне и документарно-игране форме, спотове, директне преносе. Отворена према јавности, ова установа одувек је привлачила велики број филмских стваралаца, од којих су неки постали значајна имена југословенског и српског филма.

Едукативна и уметничка стремљења продукције Војнофилмског центра само су део стваралачког мозаика коме такође припадају истинито и објективно информисање и извештавање о актуелностима. Током свог постојања „Застава” је била и остала сведок и хроничар стварања и нестајања неколико држава и армија.

У периоду од 1991. до 2000. године екипе „Застава филма” снимиле су хиљаде сати документарног материјала, остављајући трајно сведочанство о сукобима на простору бивше СФРЈ, као и о НАТО агресији на нашу земљу. Да би оком камере забележили сва та де-

ПРИСУТНОСТ У БРОЈКАМА

У претходних пет година у „Застави” је настало 353 различитих мултимедијалних производа. Снимљена су 172 филма, 43 спота и 30 различитих прилога и репортажа. Праћено је 16 војних вежби и технички подржано 12 директних преноса важних догађаја у систему одбране. Сниматељске екипе „Застава филма” пратиле су више од различитих 1.500 догађаја и снимиле 3.876 видео-клипова за друштвене мреже и интернет презентације Министарства одбране и Војске Србије. Организовано је 12 великих премијера у Србији и три премијере у иностранству. Паралелно са филмском производњом „Застава” је у претходном периоду активно радила на обнављању сопствених капацитета и то подмлађивањем кадра, набавком савремене опреме и реконструкцијом ентеријера и екстеријера установе.

шавања, сниматељи „Застава филма” били су раме уз раме са војницима, често ризикујући сопствене животе.

Награде и признања

Престижном угледу Војнофилмског центра „Застава филм” допринеле су бројне награде добијене на међународним и домаћим фестивалима, међу којима су три златна и једно сребрно Сунце – популарно названи „војни оскар” са Интернационалног фестивала војног филма у Версају, специјална награда Фестивала у Берлину, кристалне призме Југословенске академије филмске уметности и науке, специјална Грамата руског патријарха, златни витезови, златне буклије, као и награде са међународних фестивала у Оберхаузену, Лондону, Венецији, Москви, Торонту, Драми...

Такође, бројна су признања за професионални рад и остварене резултате које је „Застава” добила од највишег државног и војног руководства, међу којима се посебно истичу Сре-

тењски орден трећег степена за нарочите заслуге за Републику Србију у области културно-документарних делатности и Војна спомен-медаља за изузетан допринос систему одбране.

Битан искорак

Својим значајним пројектима, који су активно заступљени у медијима, „Застава филм” на најбољи начин промовише културу сећања, српску војну кинематографију и систем одбране у целини, указује потпуковник Иконић и наглашава да је у последњих пет година Војнофилмски центар направио велики искорак у свим сферама свог рада, забележивши највеће резултате након златних осамдесетих.

– Последњих неколико година имали смо сјајну продукцију. Пре свега мислим на документарне филмове „Ратне приче са Кошара” и „Ратне приче са Паштрика”, који су имали невероватну, милионску гледаност и наишли на изузетно позитивне реакције јавности. У тројној копродукцији са

Потпуковник
Горан Иконић

По обиму и квалитету свој стваралаштва можемо рећи да смо раме уз раме са озбиљним продукцијама на овим просторима. У ове 72 године „Застава” је имала мнобројна признања на домаћим и међународним филмским фестивалима. Снимљени су милиони метара филмске траке и остварена је заиста обимна продукција.

Радио-телевизијом Србије и Радио-телевизијом Републике Српске снимили смо документарно-играни филм „Коридор 92”, који је у завршној монтажи, а чија премијера би требало да буде 9. јануара следеће године у Републици Српској. Ту је и документарни филм „Операција Ковид-19”, који говори управо о ангажовању наших екипа и Војске Србије на сузбијању епидемије вируса корона – истиче потпуковник Иконић и међу пројекте који ће ускоро угледати светлост дана најављује документарни филм „Прва српска ескадрила”, као и документарне минијатуре под називом „Српске битке”.

Свесни снаге филма, као моћног оружја којим одговорно треба руковати, а поносни на укупно културно наслеђе које су стварале генерације синеаста, у „Застава филму” поручују да је то подстрек и инспирација за будуће стваралаштво свих који данас чине Војнофилмски центар „Застава филм”.

Фото-документација „Застава филма” и Медија центра „Одбрана”

УВОД У 1999.

Војска је нападана на државној граници, при покушајима терориста да илегално пређу у Србију и пренесу велике количине наоружања и друге ратне опреме. Ради спречавања таквих активности, четири борбене групе су већ током маја биле активирани десетак километара јужно од Призрена, у рејону Бабај Бокса југозападно од Ђаковице, у близини села Рогова код Махадри махале и у рејону Дубрава на Опољу. Током децембра те 1998. догодиле су се и две акције наше војске које су јасно назначиле 1999. годину и снажно најавиле њихов пут до хероја.

Пише **Стојан КОЊИКОВАЦ**

Током 1998. године стање у зони одговорности херојске 549. моторизоване бригаде било је сложено, уз сталне тензије и неизвесност. У ваздуху се осећала напетост, а међу народом на Косову и Метохији све већа узнемиреност. Нимало случајно, демонстрације шиптарског становништва, чији је циљ био да прикрију припреме и организацију оружане побуне шиптарских сепаратиста, биле све су бројније. Привлачиле су пажњу светских медија и јавности, представљајући учеснике мирних протеста као легитимне борце у одбрани грађанских права и интереса против „угњетавања” од државних власти. У позадини таквих масовних окупљања, на територији Косова и Метохије шиптарске терористичке снаге постепено су запоседале и успостављале контролу територије.

Војска у прво време није нападана, али су полицијска возила и полицијски пунктови били све чешћа мета терориста. То су били подмукли напади наоружаних „цивила”, који су се скоро свакодневно дешавали. Војска је нападана на државној граници, при покушајима терориста да илегално пређу у Србију и пренесу велике количине наоружања и друге ратне опреме. Ради спречавања таквих активности, четири борбене групе су већ током маја биле активирани у зони одговорности бригаде, на објекту Чеја, десетак километара јужно од Призрена, у рејону Бабај Бокса, југозападно од Ђаковице, у близини села Рогова код Махадри махале и у рејону Дубрава на Опољу. Те борбене групе су, с једне стране, вршиле дубинско обезбеђење државне границе, а с друге, избегнута су негативна ис-

куства из сукоба у дивљим републикама Југославије, када је војска остала у касарнама. Бригада је дубински обезбеђивала државну границу према Албанији на простору од 90 километара. Гранични појас био је пет километара.

ПРИЧА ПРВА

Крајем 1998. године на државној граници, на планинама Паштрик (1.996 m) и Коритник (2.350 m) зима је била оштра, са температурама минус 20 степени. Са граничарима заседна места постављали су и припадници бригаде из борбених група. Сваке ноћи било је поседнуто око 40 заседних места, која су дању представљала осматрачнице. На сваком су се налазила петорица војника и један официр или подофицир, који су током 48 сати непрекидно били у готовости за реаговање и отварање ватре.

То јутро, 3. децембра 1998, уобичајено је обављана припрема за извршење свакодневних задатака – провера обучености за поступке у различитим ситуацијама, провера средстава везе, указивање на значај извршења задатка и посебно на мере безбедности како би се заштитили животи. Војници су на задатак кренули око седам часова, у комплетној борбеној опреми, са два комплета муниције. У ранцу су се, поред хране, налазиле и ручне одбрамбене бомбе. Тежина коју војник носи достиже око 25 килограма. Маршује се у колони, уз предузимање мера маршевог обезбеђења. Марш од рејона размештаја до заседног места 1Б на Паштрику води снежном стазом, чија се дубина повећава с повећањем надморске висине. Успон је на појединим местима под углом већим од 30 степени. Марш је обично трајао у просеку око четири сата и око 11.00 стизало се до заседног места, огољене листопадне шуме.

Лица војника из претходне заседе озарила су се видевиш смену. Примопредаја дужности и детаљно информисање о стању обављена је по устаљеном начину и процедури. Смештај људства био је у импровизованој бетонској бараци, маскираној и обложеној снегом, да се не би разликовала од околине. Барака се налазила у ували. У миру су се ту склањали чобани у случају кише. На улазу у бараку разпетом је шаторско крило уместо врата. У једном углу ватра је горела без престанка. Новодошли војници су се убрзо сместили и сложили опрему, док су двојица запосела заседно место, смештено изнад колибе с одличним условима за осматрање.

Зими мрак пада већ око 17 часова, а температура се током ноћи спушта и до минус петнаест степени. Редовно се чуло како дрво пуца од хладноће. Негде пре поноћи промрзли војници се, уз сагласност потпоручника, повлаче у колибу, надајући се, као и претходних ноћи, да нико неће наићи. Промрзли, лако су утонули у сан. Стражарско место било је заштићено озиданим заклоном, којим се стражар штитио од јаког ветра и суснежице. Око три

сата после поноћи, из шуме на ивици пропланка, појавио се крупан човек који се лагано приближавао месту где су се наши војници налазили. Војник на стражи узео је своју аутоматску пушку и држао га на нишану осматрајући да ли ће се још неко појавити. Терориста се лагано приближавао, не слутећи да га неко држи на нишану. Пушку је држао у руци и видело се да је неће одмах употребити. Пришао је вратима и одшкринуо шаторско крило, видео да сви спавају дубоким сном и поново га лагано затворио. Сваки тренутак био је вечност, присебност војника на стражи била је велика, као и спремност да запуца у нежељеног госта. Терориста је, ипак, био само извиђач који се затим вратио по остале. У међувремену, стражар је утрчао у колибу и рекао „Терористи, устајте”. Међутим, потпоручник и војници скоро да нису ни регистровали ово упозорење, јер није изговорено гласно, како се не би чуло далеко. Стражар се с пушком „на готовс” вратио на стражарско место.

Није прошло много времена, угледао је деветорицу терориста како се из шуме спуштају у долину и прилазе импровизованој бараци. У рукама су држали бомбе у намери да их убаце међу наше војнике. Стражар је хладнокрвно стезао пушку и чекао најповољнији тренутак за отварање ватре. Када су пришли на око 10 до 20 метара од бара-

Није прошло много времена, угледао је деветорицу терориста како се из шуме спуштају у долину и прилазе импровизованој бараци. У рукама су држали бомбе у намери да их убаце међу наше војнике.

ке, отворио је рафалну ватру по терористима којима су из руку испале бомбе и експлодирале међу њима. Од експлозија ручних бомби терористи су погинули на лицу места. Један рањени терориста успео је да се извуче.

Војници и потпоручник истрчали су из бараке, не верујући у приказ пред собом. Ондах су по околним висовима запосели положаје за кружну одбрану. Командир групе позвао је у базу и известио о догађају чији је епилог био осам убијених и један рањени терориста. Шесторица од осам страдалих били су из породице Бериша. Са наше стране није било губитака нити рањених.

Команда бригаде ујутро је обавестила делегацију ОЕБС-а у Призрену. Војник са страже и данас је активни припадник Војске Србије.

ПРИЧА ДРУГА

Терористи, смештени и обучавани у албанској бази Вицидољ, већ данима су се припремали за убацивање на нашу територију. Међу њима било је много придошлица из западне Европе, који су носили новац за финансирање терористичких акција. У преподневним сатима 13. децембра 1998, по дубоком снегу, кренули су ка врху Паштри-

ка. Међу више од 150 терориста било је и 60 официра који су завршили школовање за дужности командира вода и чете и команданта батаљона. Са њима се враћао и један од оснивача УЧК Муј Краснићи Капући, комадант 113. бригаде из оперативне зоне Дреница. Њихов повратак обезбеђивала је јединица УЧК, која је у Албанији опремљена специјалном опремом.

Током ноћи 13/14. децембра 1998. група је с територије Албаније упала у Србију.

Успели су да прођу целу планину Паштрик и дођу до нашег последњег заседног места 1А, које се налазило изнад села Кушнин. Напред су се кретали челни извиђачи који су се опрезно приближавали заседном месту. Војници су знали да је дошао тренутак извршења задатка. Чекали су да терористи приђу још ближе. Прошавши државну границу са Албанијом, већ четири километра на нашој територији, терористи су наступали лежерно и без опреза, не очекујући заседу. У погодном тренутку војници су отворили снажну ватру по терористима. Били су затечени, као да их је ударио гром из ведре неба. Већина те разбијене колоне одмах се упутила према Албанији носећи рањенике.

На следећем заседном месту, 500 метара западно и ближе Албанији, чули су пуцњаву, а не задуго и шкрипу снега. Командир заседе проценио је да наилазе терористи и отворио ватру из митраљеза. После јаче размене ватре терористи су променили правац и наставили повлачење другим путем.

У близини објекта Крбос (1.059 m надморске висине), на једном пропланку, боравили су два сата, већајући о томе како да се врате у Албанију и избегну наше заседе. Већ је свањивало, кад су наишли на још једну заседу – која им је приредила нови ватрени дочек. Планина је одјекивала од рафала и експлозија. Погинули су сви терористи

Војници су знали да је дошао тренутак извршења задатка. Чекали су да терористи приђу још ближе. Прошавши државну границу са Албанијом, већ четири километра на нашој територији, терористи су наступали лежерно и без опреза, не очекујући заседу.

с чела колоне. После почетног шока покушали су да се реорганизују и нападну војнике у заседи. За 15 до 25 минута пристигла је помоћ из наших суседних заседа, па је заробљено девет терориста, од којих и једна жена. У свитање су се могли видети ефекти дејства и избројати терористички губици. Још у току ноћи из касарне у Призрену кренула су појачања са задатком да затворе правце који се са Паштрика спуштају у села у подножју планине.

Одмах су обавештени посматрачи мисије ОЕБС-а, који су са официром за везу из Призрена кренули да обаве увиђај и да сачине извештај о овом догађају.

Епилог сукоба био је ликвидација 41 терористе, четрдесетак их је рањено, док је деветоро заробљено. Убијен је и Муј Краснићи Капући код кога је пронађена и ташна са 255.000 немачких марака. Од наоружања заплењено је 15 снајперских пушака швајцарске производње, две америчке снајперске пушке 12,7 mm, три снајпера карабина, пет старијих снајпера који су припадали албанској војсци, два самострела, два комплета лаптопова са сателитским телефонима и уређајима за криптозаштиту, борбена средства за противваздушну борбу, mine за минобацаче, *зоље*, 30 уређаја за даљинско активирање експлозива са неколико стотина пријемника, средства везе, соларне пуњаче батерија за радио уређаје. Пронађена су и лична документа, фотографије са њихове обуке у Албанији, војна литература албанске војске, топографске карте, нове униформе немачке и швајцарске војске у ранчевима какве су носили НАТО војници и најсавременија електронска опрема за извиђање...

Наши војници су још тог децембра 1998. показали задивљујућу храброст, која ће их у догађајима који су уследили довести до хероја.¹

Сећања ратног војног ветерана – професор др Милан Рунић

РУСКИМ ТЕНКОМ У СЛОБОДУ ОТАЏБИНЕ

Током Другог светског рата Милан Рунић је био припадник и југословенске и совјетске армије. Борио се у саставу Јастребачког партизанског одреда, затим постао тенкиста Црвене армије и борац Девете војвођанске народноослободилачке бригаде. Учествовао је у борбама за ослобођење Србије и Југославије, од Крушевца, Јагодине, Свилајнца и Београда, преко Ирига и Осијека, па све широм Славоније, Семберије и Западног Срема. Поводом Дана ветерана доносимо његова још увек жива и потресна сећања.

Пише Драган СПАСОЈЕВИЋ

Професор др Милан Рунић је ратни ветеран Другог светског рата, који је своју војничку каријеру започео у саставу Јастребачког партизанског одреда као седамнаестогодишњи младич. Поред дуге породичне војничке традиције, која сеже од времена битке код Сланкамена 1669. године, када се Рунићи појављују у Потиској крајини, посебно је поносан на своје племићко порекло и титулу.

Рунићи су пореклом из села Ведро Поље у близини Дрвара. Према породичном предању давнашњи предак одметнуо се из турског дела Крајине, настанио на територији Аустроугарске, да би убрзо од обичног граничара постао официр. Породично стабло и војнички гени гранају се преко оберкапетана Стојка Рунића, команданта и браниоца Бачког Градишта и његова два сина, такође официра, Симеона и Георгија.

Капетан Симеон Рунић успешно је командовао одбраном утврђења Сентомаша (Србобрана). Као награ-

ду за изузетно обављање тешке једнаестогодишње граничарске службе и заслуге за исказану храброст у рату са Турцима, поред земљишних поседа и привилегија, Симеон и његова супруга Елизабета Витковић добили су повељом царице Марије Терезије од јула 1751. године наследну племићку титулу угарског краљевства. Од те године сваког 19. октобра, у сећање на одбрану Сентомаша, Рунићи прослављају Светог апостола Тому, као заштитника породице и крсну славу.

Одлазак у рат

Средином Другог светског рата Милан Рунић се са мајком преселио из Новог Сада код оболеле сестре у Крушевац, из којег је почетком јуна 1944. године отишао у партизани. Успевши да избегне немачка хапшења по Крушевцу, у време када су вршена масовна одвођења мештана на стрељање, извукао се из града и прикључио у редове Јастребачког партизанског одреда, не слутећи да ће се веома брзо вратити као један од његових ослободилаца.

У септембру се партизански одред између Ниша и Крушевца срео са Четвртим механизованим корпусом 51. Гардијске дивизије генерала Жданова. Том приликом, као млади партизан, упознао је команданта совјетског оклопног батаљона старијег поручника Кондратенка, који га је мобилисао у своје редове. „Причали смо на руском”, објашњава професор Рунић, „Јер сам одлично говорио руски језик, који сам научио од очеве сестре удате за руског емигранта. Видевши да носим гимназијску капу занимао се за моје знање из тригонометрије, јер су мањкали са посадама тенкова.”

Како се испоставило да су се образовање партизана Рунића и његово познавање руског језика подударали с траженим квалификацијама, прекомандован је из партизанске јединице у Црвену армију. Партизанску опрему заменио је тенковском – одевен у комбинезон са фатираним шлемафоном, постао је црвеноармејски тенкиста.

„Обрео сам се у саставу извиђачке оклопне јединице, тзв. ’развијотке’ и постављен сам на место нишанције совјетског тенка Т-34. Командир тенка, у чији састав посаде сам додељен, научио ме је свему што је било потребно, од рачунања координата, пуњења, до испаливања граната из топа. Врло брзо сам стекао и праксу” – присећа се Рунић.

Први ушао у ослобођени град

Први већи град у чијем је ослобађању учествовао био је управо онај из којег је отишао у рат, наглашава и наставља своју ратничку исповест: „Како је руска пешадијска развијотка уништена од стране Немаца при уласку у Крушевац, у напад је упућена тенковска колона са извиђачком претходницом и мојим тенком на челу, који је први ушао и ослободио град.”

Након Крушевца на челу тенковске развијотке ослобађао је редом градове Параћин, Јагодину, Свилајнац и друга места, све до београдске Чукарице. Тамо их је дочекало наређење да

се преко Раковице пребаце на Авалу и у њеном подножју ступе у борбу против немачке борбене групе Штетин, упућене из Смедерева за Београд. Садејствовала им је 36. Војвођанска дивизија, а након завршене битке немачке јединице су биле разбијене.

„На почетку окршаја немачки снајпериста погодио је мог командира тенка, одмах сам преузео команду. Возачу Узбекистанцу сам командовао брзи маневар и хитро смо увукли тенк у густо грање код Белог Потока, тиме смо заварали траг 'тигру' извиђачу. Немачки тенк се окренуо, прошао поред нас и упутио се ка почетном маскирном положају. Прецизним хицем уништио сам га запаљивом гранатом која се налазила у цеви. Погодак је био директно у мотор услед којег се запалио читав тенк. Недуго после битке на Авали због уништења 'тигра' одликован сам и унапређен у виши чин.”

После битке на Авали јединица је напредовање наставила из правца Вождовца, освајајући „кућу по кућу”. На Славији су се 20. октобра спојили с другим јединицама и престоница је била ослобођена након најжешћих окршаја у Немањиној, од Славије према главној железничкој станици. Према подацима у бици за Београд погинуло је око 1.000 совјетских и више од 4.500 бораца Народноослободилачке војске Југославије. По завршетку операције за ослобођење Београда на Теразијама је приређена војна парада, а тенковски ас Милан Рунџ, као један од учесника параде, организовао је с осталим борцима велику прославу. Сведочећи томе додаје: „Свирала је хармоника, пиле се водка и ракија, а тенкисти су певали своју химну, насталу у доба грађанског рата, која је у преводу гласила: *Од сибирске џаје до бриџанских мора Црвена војска је јача од свих, у својој десници сад држи крејко свој максим за њоследњи крвави бој*”.

Након ослобођења главног града јединица је даље напредовала ка формираном фронту од Сремске Митровице према Новом Саду: „Наша јединица је стигла до Ирига и спојила се са деловима Девете војвођанске бригаде.

Фотографија из гимназијских дана

У униформи НОВЈ, март 1945.

На премијери филма *Век српске Речне ратне флотиле*, април 2018.

Тада сам замолио команданта тенковске јединице да ме демобилише како бих се вратио у редове наше војске. Командант ми је понудио да останем као командир тенка, у чину млађег поручника и да ме после рата упути на школовање у Војну академију 'Суворов'. Остао сам доследан свом захтеву. Убрзо сам добио отпусницу и опростио се од својих руских ратних другова. Сви су ме срдечно поздравили, нарочито командант, и рекли су ми да им се јавим писмом на број јединице.”

На Сремском фронту

Од 23. октобра до 28. октобра 1944. године Девета војвођанска бригада наступала је преко села Јазак и Врдник, где је пробила прву линију фронта. После ове битке јединица је са срем-

Сћари рајник професор др Милан Рунџ, њоводом 4. децембра – Дана војних вјетерана, сведочи о њожрјивованости у очувању највећих вредности. Између осталих каже: „Волео бих да са својим унуцима Андрејом и Филијом, у славу „Бесмртног љука”, одмарирам Црвеним љрјом и на љај начин одам љочаст и дужно љошљовање мојим руским друјовима и свим жрљвама љалим у борби љрошљив фашизма. Како љролази време све више у мени расље ојромна жеља и недосањани сан да љприсуљвујем Паради љобеге. Надам се љњеном скоријем исљуњенју, можда већ дојодине у Москви. Мада има времена, љшек су ми деведесет и љри!”

Девета војвођанска бригада и руски 958. стрељачки пук

ске стране, преко Фрушке горе и даље скелом преко Дунава, пребачена на бачку и већ почетком новембра ушла у ослобођени Нови Сад. „Бригада је смештена у касарну 'Краља Петра Првог'. У целом Новом Саду није било струје, све до марта наредне године, пошто је средином септембра савезничким бомбардовањем разрушена електрична централа. Стигао сам по мраку до теткине куће у Новом Саду и замолио је да обавести мајку, која је остала у Крушевцу, да сам жив и да идем на фронт код Бачке Паланке.”

Трећа југословенска армија састојала се од 18 војвођанских бригада формираних у четири дивизије, под командом генерала Косте Нађа. Положај Девете војвођанске бригаде представљао је јужно крило Треће југословенске армије, а обухватао је рејон од Бачке Паланке, преко Каравукова, Даља и Ердута, све до ушћа Драве у Дунав. Бригади је у наступању садејствовао руски 958. стрељачки пук, уз подршку хаубичког дивизиона. „На Сремском фронту су учествовале углавном српске јединице, поред којих су се налазиле Шеста личка и нешто македонских, херцеговачких и црногорских јединица. Снаге су бројале око 35.000 бораца. Зима је 1945. године била оштра, а ми слабо обучени и без рукавица, тако да су нам се прсти лепили за оружје које није било

могуће подмазати. Тих дана сам услед дејства немачке артиљеријске ватре лакше рањен у врат. После ослобођења Осијека очистили смо терен Славоније, односно Западног Срема.”

Обрачун са „крижарима”

На ослобођеној територији након рата било је усташа, које су ослободиоци прозвали „крижарима” и који су дејствовали у Славонији и Семберији. Девета војвођанска бригада, у садејству са Романијском бригадом, разбила је „крижаре” на територији Липовца, Врбање, Солана, Рачиноваца, Мајевице, Угљевика и других места. „Док смо боравили у Босутским шумама, водио сам једне ноћи патролу од пет бораца, када је на нас отворена ватра из пушкомитраљеза. Кроз шалукатре прозора куће из које је дејствовано бацио сам бомбу и уништио митраљеско гнездо. Затим сам, као ађутант батаљона, добио задатак да са два борца спроведем заробљене усташе у Нови Сад. Одлазак у град ми је добродошао, јер сам на терену углавном спавао у импровизираним колибама од грања. Отишао сам у стан у Гундулићевој школи, одакле су нас за време рата избацили Мађари, и тамо пронашао своје најмилије: мајку, оца и четворогодишњег сестрића.”

Потпоручник Милан Рунић демобилисан је фебруара 1946. годи-

не, када се најзад вратио кући. Девета војвођанска бригада расформирана је годину дана касније, а музеј бригаде формиран је у Бачкој Паланци. „Пре моје демобилизације написао сам извештај о нашим акцијама у Западном Срему и Семберији. На крају рата хрватске јединице – усташе и домобрани – добили су финске униформе плаве боје. Служећи се лукавством те униформе смо скидали са заробљеника и облачили их у акцијама хватања зликоваца. Знали смо називе њихових јединица, чиновне и команде и представљали се као крижари, те смо их тако по селима проналазили сакривене у бункерима.”

Бреме људи и времена

Прву послератну неправду Милан је доживео 7. новембра 1949. године, у време апсолвентског стажа на факултету, када га је ухапсила Управа државне безбедности. Ислеђиван је под сумњом да је информбировац и страни агент који је васпитаван у Црвеној армији. „Четврте затвореничке ноћи одведен сам пред иследника, који је наредио милиционеру да нас остави насамом. Запрепастио сам се када сам препознао свог друга из детињства Саву Палачанина. Рекао ми је да је дежуран и да треба да пожуримо јер жели да ми да нека обавештења. Попили смо по ракију и показао ми је фасциклу са мојим предметом, где сам између осталог прочитао пријаву да сам приликом једне дискусије у студентском стану скинуо Титову слику.”

Увид у досије помогао му је у даљем испитивању јер се прихватао оптужбе, али у својој верзији, тако да иследницима никако није било јасно шта је од свега истина. „Савин поступак је био изразито храбар, дао је документацију затворенику и 'противнику партије и државе', што је у то време представљало издају земље. То му никада нисам заборавио, јер сам знао какве би по њега биле последице, да се сазнало за наш разговор. На крају процеса добио сам пресуду о друштвено-корисном раду у трајању од шест месеци до две године.”

Полагање венаца на гробове Црвеноармејаца, октобар 2017.

Казна је представљала рад у циљу поправке и признавања грешке коју су осуђеници починили против партије и државе. „Кривце нису слали у казнионице, него у одговарајуће логоре: Голи оток или Свети Гргур, који су се налазили у Јадранском мору између острва Раба и Новог Винодолског. Рад се састојао у туцању камења или преношења камења са једног места на друго и обрнуто. Голи оток је био гори од совјетског Гулага или грчког Макронисоса, јер је психички за цео живот убијао људе.”

Нови парадокс дочекао је Милана у логору, који је чувала милиција, а шефови барака су били бивши логораша: усташе и припадници СС Ханцар дивизије, који су се иживљавали над затвореницима, а нарочито сурово и осветнички поступали према својим заклетим непријатељима из рата, борцима – браниоцима и ослободиоцима отаџбине.

На основу Закона о рехабилитацији усвојен је захтев професора др Милана Рунића и решењем из 2011. године као рехабилитовано лице сматра се неосуђиваним.

Дипломирани инжењер шумарства

Након две године боравка на Голом отоку стигао је кући и сазнао да му је отац преминуо, а а мајка и сестрић избачени из стана. „Кад су захтев да нам се врати стан одбили редом од градске, покрајинске, републичке и на крају савезне контролне комисије, обратио сам се кабинету председника републике. Маршалат је разматривши молбу исправио неправду, а ми смо се уселили у додељени стан у центру Новог Сада.”

Како је у то време министарство одређивало град и предузеће где се упућује свршени дипломац, по завршеним студијама средином 1952. године Рунића је посао чекао у предузећу „Грмеч” у Дрвару. „У Дрвар сам стигао почетком јануара 1953. године жељезницом уског колосека преко Сарајева. Предузеће је бројало 8.000 запослених, а читав Дрварски срез је имао 11.000 становника. Додељен ми је стан у Дрвару, а тамо сам у разгово-

ру са мештанима установио да у околини има много Рунића који су из Ветров Поља, па су ме сви због тога звали рођаче, позивали у госте и много ме заволели.”

Када је планска расподела престала инжењер Рунић је добио телеграм од предузећа за израду спортских реквизита „Спорт” из Новог Сада, где је прихватио место техничког директора. „У ’Грмечу’ сам стекао одређено знање које ми је у даљем раду користило. Када сам одлазио било ми је жао што у зору нећу више слушати рику јелена, јер тако особену можете чути само у шумама Босне.”

Професорска каријера

На позив Више техничке школе „Нови Сад” увео је предмет Управљање производњом. Редовно је одржавао курсеве из оперативног планирања у фирмама широм Југославије, Немачке и Пољске, а због успешне међуинституционалне сарадње факултет је добијао најновија учила за опремање кабинета.

Докторирао је на Шумарском факултету у Београду 1983. године, када је изабран за професора на Педагошко-техничком факултету у Зрењанину, где је убрзо постао и декан. Пензионисан је 1992. године.!

Знаменити наставници Војне академије – проф. др Милорад Обрадовић

ГОДИНЕ ИСПУЊЕНЕ ЖИВОТОМ

Животна прича пензионисаног генерал-мајора и професора Милорада Обрадовића почела је с ратним вихором и возом за Јасеновац, а стигла до генералских еполета, дужности помоћника начелника Генералштаба и звања редовног професора Војне академије и Универзитета у Новом Саду. На овогодишњим Октобарским сусретима, одржаним у Идвору 9. октобра, на дан рођења Михајла Пупина, генералу Обрадовићу уручена је престижна Пупинова медаља за науку и рад с младим докторандима.

Пише **Бобан БОНЦУЛИЋ**

Генерал Милорад Обрадовић рођен је 21. јануара 1941. у Седларима код Требиња. Само неколико месеци касније Други светски рат увукао је у крвави пир његову родну Херцеговину. Међу првима који су бачени у јаму био је његов деда по мајци, један од најугледнијих домаћина у Поповом Пољу. Родно село је до темеља спаљено 1943. године, а мештани су интернирани у Дубровник, у логор на Лападу. Одатле су у сточним вагонима одвожени ка Јасеновцу. Милорадов отац, дружни радник, успео је 25. октобра 1943. да сазна који воз их превози и на једној од станица синове Данила и Милорада извуче од сигурне смрти.

По завршетку рата 1945. године његова породица је колонизирана у село Равни Тополовац, поред Зрењанина, где је 1959. године завршио гимназију с одличним успехом, а онда се уписао на Електротехнички факултет у Београду, смер Телекомуникације и електроника, као војни стипендиста. Факултет је завршио као први у генерацији, јула 1963. године. У шали каже: „Електротехнички факултет је веома лак факултет када сам га ја успео завршити за три године и девет месеци”.

Као војни стипендиста 1964. године унапређен је у чин поручника и распоређен у Војнотехнички институт. Сматра да му је срећа била наклоњена будући да му је институт пружио све услове за развој: неограничену подршку колега, богату библиотеку, најсавременију лабораторију и добре научне програме. Резултати нису изостали. Усмереност на науку и рад на развоју нових уређаја у Војнотехничком институту омогућили су му да убрзо заврши последипломске студије на Електротехничком факултету у

Београду (1970) и потом докторира на Техничкој војној академији у Загребу код чувеног професора Георгија Лукателе. За показану иновативност и два откупљена патента 1975. године, заједно са професором Владимиром Ковачевићем први пут добија највишу војну награду СФР Југославије „22. децембар”. Биран је у звање доцента на Факултету техничких наука у Новом Саду 1976. године.

Наше тајне морамо да чувамо сами

Када је 1977. године требало поставити научне основе криптологије, објединити истраживање, развој и производњу уређаја и система криптозаштите, премештен је у 120. центар Управе веза. Тадашњи начелник тог центра био је чувени математичар проф. др Јован Ункашевић, који је брзо уочио Обрадовићеве квалитете и подржао његово научно и стручно усавршавање. Начелник центра постаје 1980. године у чину потпуковника, иако је у центру било и старијих колега, пуковника. Полазећи од тога да је знање услов напретка и да кадровски потенцијал представља највеће богатство, упорно је радио на попуњавању центра најбољим дипломцима Електротехничког, Математичког и Машинског факултета и Техничке војне академије. Испуњавајући строге услове акредитације за институте, 120. центар је 1982. године постао Институт за примењену математику и електронику (ИПМЕ), а Обрадовић његов први директор.

Заузет је јасан став – *наше тајне морамо да чувамо сами!* Колико је тај став испоштован сведочи писање угледног америчког „Вашингтон поста”, који 11. фебруара 2020. доноси текст у коме, поред осталог, пише: „Тајне службе

Професор Јован Голић и генерал Обрадовић су објавили два рада у најцењенијем светском часопису „IEEE Transaction on Information Theory”, а 1988. године генерал Обрадовић заједно са професором Миланом Милосављевићем објављује обимно дело „Дигитална обрада сигнала”, прву монографију из ове области на нашим просторима. ➤

НАСТАВНИК БРОЈНИМ ГЕНЕРАЦИЈАМА НАУЧНИКА

Наставничка каријера генерала Милорада Обрадовића отпочела је далеке 1970. године у Вишој ПТТ школи, а окончана 2008. године на Факултету техничких наука, где је као доцент, ванредни и редовни професор држао наставу из многих предмета, међу којима су: Примењена електроника и телекомуникације, Индустијска електроника, Међурачунарске комуникације, Дигитална обрада сигнала, Радиотехника, Криптозаштита... Био је ментор на пет докторских дисертација. На Електротехничком факултету у Београду на постдипломским студијама од 1977/1978. држао је предмет Електронска криптозаштита.

Посебно место у богатом наставничком искуству генерала Обрадовића представља његов рад у Техничкој војној академији. Ту је од 1987/1988. године на постдипломским студијама изводио наставу из предмета Анализа сигнала, препознавање и заштита. Техничку војну академију памти по ентузијазму студената, предусретљивости колега и опремљености лабораторија. Предавао је прво Електронику 1, а затим годинама Основе телекомуникација. Данас се поноси својим студентима који су постали не само успешни официри Војске Србије, професори Војне академије већ и врхунски научници који објављују радове у најеминентнијим светским часописима предвођени генерал-мајором проф. др Бојаном Зрнићем. Ту су и пуковник проф. др Миленко Андрић, пуковник проф. др Слободан Симић, пуковник проф. др Бобан Павловић, пуковник доц. др Бобан Бонцулић и многи други.

Професор Обрадовић је 1998. године започео сарадњу, која и данас траје, са својим пријатељем и једним од најбољих сарадника које је ИПМЕ икада имао др Владимиром Цизељом. Сарадња је била веома успешна будући да је „Влатаком“ са четири запослена постала акредитовани научноистраживачки институт високих технологија, један од најпрестижнијих у земљи. Институт „Влатаком“ се бави истраживањем у области заштите података, телекомуникационих система, сигурних градова, е-влада, безбедности копнених и морских граница, војних програма. Као акредитовани произвођач НВО, „Влатаком“ остварује веома успешну сарадњу са Војнотехничким институтом, Управом за телекомуникације и информатику, Техничким опитним центром, а има и своја решења у наоружању Војске Србије.

Данас, иако у осамдесетој години живота, са 65 година пензијског стажа (најдужим у Републици Србији) генерал и даље младалачким жаром ради као председник Колегијума дајући свој допринос како организацији рада Института, тако и научним истраживањима и решењима пре свега у области заштите информација и сарадњи Института и Војске Србије.

САД и Немачке у тајној операцији *Рубикон* деценијама су шпијунирале 130 земаља и Уједињене нације. Шпијунирање јесте задатак тајних служби, али у тој операцији је посебно то што су немачки БНД и америчке ЦИА и НСА биле тајни власници фирме *Крипто АГ* са седиштем у Швајцарској. У уређаје за шифрирање, које су обавештајне службе широм света набављале за велике паре у уверењу да купују безбедне машине из неутралне земље, уградили су *backdoor* који омогућава дешифровање. Југославија је та-

које била на мети, али безуспешно. За више стотина хиљада швајцарских франака Југославија је за своју војску купила велику количину тих електронских апарата, типа МЦЦ-314, с уграђеним *backdoor* додатком. Међутим Југославија је имала стручњаке и превара је брзо откривена. Још пре употребе тих тада најсавременијих уређаја, у Институту којим је руководио управо Обрадовић, у њих су уграђени наши алгоритми и они су безбедно коришћени.

Официрска, научна и наставничка каријера

Милорад Обрадовић је биран у звање ванредног професора 1982. године, а у звање редовног професора 1988. године на Факултету техничких наука у Новом Саду. Његова војна, научна и наставничка каријера одвијале су се паралелно, прожимајући једна другу. Пуковник је постао 1981. у четрдесетој години живота. Професор Јован Голић и генерал Обрадовић су тада објавили и два рада у најцењенијем светском часопису „IEEE Transaction on Information Theory“, а 1988. године генерал Обрадовић заједно са професором Миланом Милосављевићем објављује обимно дело „Дигитална обрада сигнала“, прву монографију из ове области на нашим просторима. Књига је била резултат

вишегодишњег научноистраживачког рада у Институту и наставно педагошког рада на факултету, који је награђен наградом „22. децембар”. Генералу Обрадовићу је то била друга таква награда и један је од ретких који су је добили два пута. Са групом аутора 1987. издаје књигу „Основи модерне криптологије”, у којој су изложени теоријски основи и примена криптологије. Монографија професора Обрадовића и групе аутора „Заштитно кодовање са статистичким препознавањем облика” објављена је 1989. године и представља капитално дело из те области.

Институт је постао најбоља научноистраживачка установа у тадашњој држави, што сведочи највеће југословенско признање „Награда АВНОЈ-а” добијено 1989. године. Обрадовић је тада рекао да се осећао веома поносно у друштву Емира Кустурице, Милорада Павића, Стојана Ђелића и других тадашњих лауреата.

Начелник Школског центра постао је 1990. године. Био је то први генералски положај на који је постављен. За начелника Управе информатике постављен је 1993. године, а убрзо је именован и за помоћника начелника Генералштаба Војске Југославије за везе, информатику и електронска дејства.

ЗАПАЖЕНИ РЕЗУЛТАТИ

Веома вредни и запажени резултати остварени у ИПМЕ су компресија и кодовање информација, у истраживањима параметарског, аналитичко-синтетичког преноса, у области анализе, синтезе и детекције основне учестаности говора. Оригиналан је резултат и дефинисање функције локалне сличности за потребе сегментације и фокусиране структуралне анализе говорног сигнала. Постигнути су значајни резултати у области аутоматског препознавања изоловано изговорених речи. Запажен је и оригиналан приступ препознавању говора на субфонемском нивоу.

У оквиру анализе временских низова и дигиталне обраде сигнала истичу се доприноси везани за спектралну естимацију, сегментацију, ауторегресионе моделе. Ту пре свега треба истаћи методе и алгоритме за спектралну анализу сигнала, који су широко прихваћени у свету и цитирају се у водећим научним енциклопедијама, часописима и књигама за ову област. Осим спектралне анализе, изузетни резултати постигнути су и у развоју поступака за детекцију нестационарности и линеарности сигнала, у пројектовању најопштије класе дигиталних филтара, као и у поступцима за процену спектра вишег реда.

Велики допринос дат је у решавању проблема повезивања области процесирања сигнала и метода вештачке интелигенције, пре свега развојем првог експертског система за процену спектра, са аутоматском трансформацијом сигнала у симболе, каква још није реферисана у светској литератури. На пољу критеријума за селекцију и издвајање обележја, односно информационих мера, као граничној области између теорије препознавања облика и теорије информација остварени су изузетни резултати који су од непосредног значаја за телекомуникационе и командно-информационе системе. На свеобухватан и целовит начин решен је један од централних проблема теорије препознавања облика, а односи се на изналажење оптималних критеријума информативности обележја. Иако су резултати изнети строгим математичким језиком, њихов утицај на практичне поступке синтезе система за препознавања облика је од виталног значаја. Овакав рад је омогућио да 65% истраживача стекну звање доктора или магистра наука. У Институту је стасало шест универзитетских професора. Били су гостујући предавачи на најугледнијим америчким универзитетима, као што су Корнел, Принстон, МИТ. Истовремено, наша војска је у своје наоружање и опрему увела савремене уређаје и системе криптозаштите.

У старосну пензију отишао је као члан Колегијума начелника ГШ, на свој захтев. У мају 1995. генерал Обрадовић се запослио на Факултету техничких наука као редовни професор. Радио је у Електротехничком одсеку овог факултета до поновног пензионисања 2008. године. До 2015. године радио је у фирми која је и његовом заслугом прерасла у Институт за рачунарску технику и рачунарске комуникације (РТ-РК) у Новом Саду. Од 2015. је у сталном радном односу у Институту „Влатаком”!

Женидба потомка ратника

Узвишени дан капетана Николића

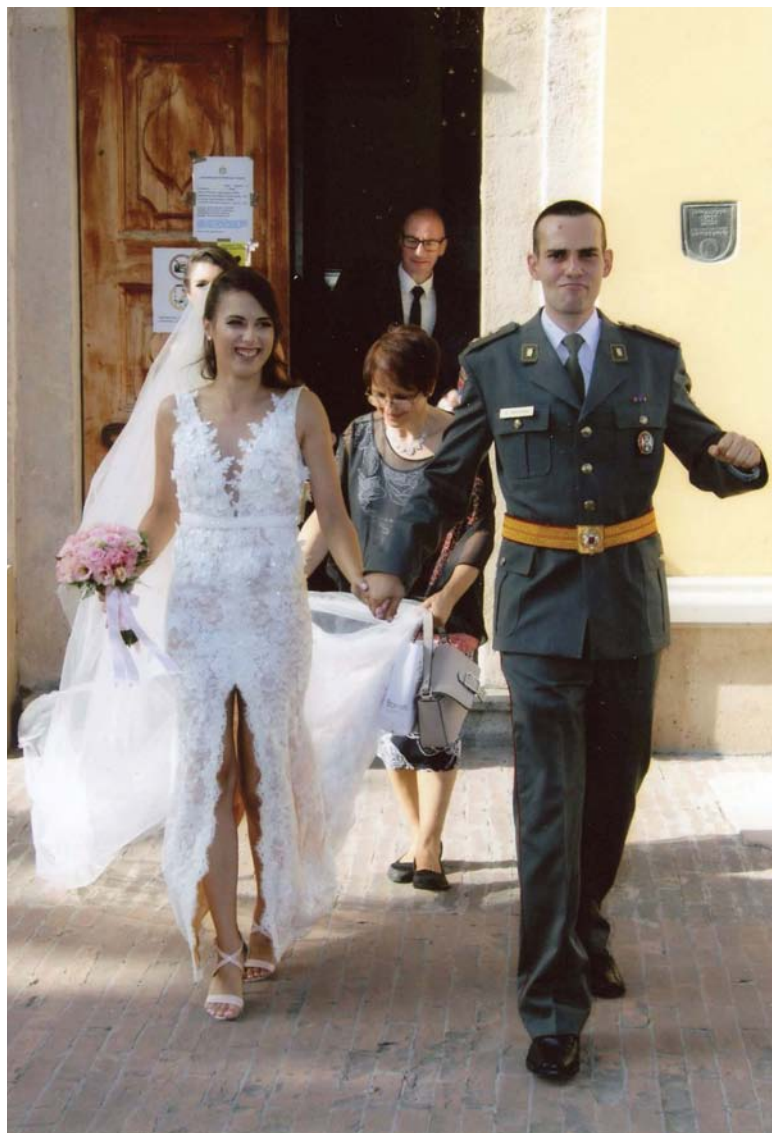
Недавно у Сремској Митровици капетан Филип Николић (син пуковника у пензији Милојка, унук заставника Селимира и праунук капетана Живка), у униформи Војске Србије венчао се са својом изабраницом Катарином. За одабране сватове, којих је због вируса корона било само тридесетак, та свечаност значила је наставак породичне традиције. На питање зашто је свадбено одело заменио свечаном униформом официра Војске Србије, каже да је много мотива утицало на такву одлуку.

– Посебно бих истакао неговање војничке традиције и афирмацију војног позива међу рођацима, пријатељима и суграђанима. Припадам четвртој генерацији војних старешина у мојој породици и надам се да се традиција неће прекинути још много поколења. Војну гимназију уписао сам на Велику госпојину 2005, а сада, након 15 година, војни позив је једно од примарних обележја мог живота, па сам на исти дан заприсио и своју супругу – каже Филип.

Катарина истиче да је од првих дана познанства са супругом окружена његовим колегама.

– Како је време одмицало, заједничка дружења постала су део наше свакодневице, а ја сам имала прилику да увидим колико су ти људи изузетни али и срећу да се једно од наших пријатељстава крунимо кумством. Иако сам неретко била у таквом окружењу, на дан венчања, због Филипове одлуке да пред матичара стане у униформи Војске Србије, осећала сам се посебно, почаствовано и узвишено. Проводећи време са својим супругом и његовим пријатељима, у мени се јавила жеља да по завршетку основних академских студија упишем Школу резервних официра на Војној академији – каже Катарина.

З. Пешић

Бронзана медаља за Ању Обрадовић на јуниорском Европском првенству у џудоу

Војни службеник Ања Обрадовић, припадница Спортске јединице Војне академије, освојила је бронзану медаљу на Европском првенству за јуниоре у џудоу, које је одржано од 4. до 7. новембра у Поречу. У жестокој конкуренцији, у категорији до 63 килограма, до бронзе је дошла након три победе, уз један пораз.

Реч је само о још једном у низу успеха младе такмичарке, која је недавно потврдила и своју доминацију на домаћој сцени, освајањем златне медаље на Првенству Србије у сениорској конкуренцији.

В. Вјештић

Дан војних ветерана

4. децембра 1912. године је потписано примирје у Првом балканском рату између савезника: Краљевине Србије, Краљевине Црне Горе, Краљевине Бугарске, са једне, и Османске царевине, са друге стране, као поражене. Тада је око 400.000 бораца Војске Краљевине Србије добило статус старог ратника (савремени термин ветеран), а о задовољењу њихових потреба бригу је преузело Министарство војно у оквиру Владе Краљевине Србије, за коју су били од животног значаја као борци у ратовима који су уследили.¹

Ванредно унапређење као награда за исказан патриотизам

Магазин „Војска” је тачно пре две деценије писао о тада поручнику Слађану Гашићу, који је због храбрости и патриотизма исказаних током одбране земље, уочи и током НАТО агресије на Савезну Републику Југославију, одликован Медаљом борца.

Током тих дана, као начелник интендантске службе тактичке групе, био је задужен за интендантско обезбеђење караула на Паштрику и другим локацијама где су вођене тешке борбе за очување граница наше земље према Албанији и Македонији. Достава хране, опреме и потрошног материјала била је веома комплексан и опасан задатак, а Гашић је знатно помогао борцима на првој линији одбране.

„Војска” је писала и да је, упркос непосредној опасности због ватре с непријатељске стране, млади потпоручник, као добровољац, често хеликоптером дотурао храну борцима на караулама „Горожуп” и „Планеја”. По завршетку рата и измештању јединица Приштинског корпуса Гашић је наставио своју патриотску мисију као официр у резерви.

Вест која је повод овог подсећања на његове ратне заслуге је то што је половином септембра, на иницијативу руководиоца надлежне организационе јединице Министарства одбране, — одлуком министра одбране ванредно унапређен у чин резервног интендантског потпуковника.

Тим поводом потпуковника Гашића, који је добитник и многих других друштвених и војних признања, недавно је примио и председник градске општине Чукарица Срђан Коларић, који је истакао да су грађани те општине поносни на суграђанина који је током херојских дана одбране земље исказао храброст и патриотизам, о чему сведочи и војна споменица коју му је у знак признања због учешћа у догађајима од пре две деценије недавно уручена.¹

В. Вјештић

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ

Војна академија
расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор лица у звање наставника у образовно-научном пољу техничко-технолошких наука, и то:

1. избор једног наставника за ужу научну област **Материјали и заштита у звање доцента.**

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

1. да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира;
2. да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе; фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи и
3. да је кандидат професионално војно лице/војни службеник.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

1. да испуњава услове за избор у звање доцент из члана 16. и члана 17. Правилника о стицању звања наставника на Универзитету одбране („Службени војни лист”, број 21/16);
2. кандидати за избор у звање доцента приступно предавање одржаће пред комисијом за приступна предавања дана 15. 12. 2020. године, са почетком у 11.00 часова; приступно предавање траје најдуже 20 минута, а тему бира кандидат, с тим да она мора да буде из уже научне области за коју конкурише за избор у звање доцента.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати прилажу:

1. документацију према Упутству за припрему конкурсне документације и изразу извештаја за избор у звање наставника (Одлука Сената број 7/56 од 20. октобра 2016. године), које је објављено на интернет страници Универзитета одбране (Војне академије);
2. попуњен одговарајући образац Извештаја комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника (CD);
3. уверење надлежног органа МУП-а о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
4. сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу у оквиру студијских програма Војне академије.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за поновни избор у звање наставника подносе се на адресу **Војна академија, Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звање наставника”.**

У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за које се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана, рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања.

ВАЖНА НАПОМЕНА

Кандидати који буду изабрани у звање наставника неће бити постављени на формацијска места наставника у Војној академији, већ ће права и обавезе наставника остваривати са формацијских места на којима су већ постављени, а у складу са чланом 88. Закона о високом образовању („Службени гласник РС”, бр. 06/2020).

На основу Одлуке о обустави обавезе служења војног рока („Службени гласник РС”, број 95/10), члана 135. ст. 4. и 5. Закона о војној, радној и материјалној обавези („Службени гласник РС”, бр. 88/09, 95/10 и 36/18) и члана 3. Уредбе о начину и поступку добровољног служења војног рока („Службени војни лист”, бр. 3/11, 29/16),

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ ОБЈАВЉУЈЕ ЈАВНИ ОГЛАС

за пријаву кандидата за добровољно служење војног рока с оружјем и кандидата за слушаоце курса за резервне офицере Војске Србије

1. Право пријављивања кандидата на добровољно служење војног рока с оружјем и кандидата за слушаоце курса за резервне офицере

На добровољно служење војног рока с оружјем у Војсци Србије могу се пријавити кандидати мушког и женског пола који у 2021. години навршавају од 19 до 30 година живота.

ОПШТИ УСЛОВИ:

- 1) да је држављанин Републике Србије;
- 2) да није осуђен на казну малолетничког затвора или безусловно на казну затвора због кривичног дела (док казну не издржи или не буде пуштен на условни отпуст);
- 3) да се не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности;
- 4) да је здравствено способан за војну службу;
- 5) да није одслужио војни рок с оружјем и
- 6) да има место пребивалишта на територији Републике Србије.

Поред општих, кандидат за слушаоца курса за резервне офицере мора испуњавати и следеће услове:

- 1) да има завршене основне академске студије, односно основне струковне студије од значаја за Војску Србије;
 - 2) да испуњава услове прописане за регруте који се упућују у посебне јединице Војске Србије и
 - 3) да има позитивну безбедносну проверу.
- 2. Подношење пријаве и потребна документација за пријаву кандидата за добровољно служење војног рока с оружјем и кандидата за слушаоце курса за резервне офицере Војске Србије**
- Кандидат подноси пријаву центру Министарства одбране за локалну самоуправу, према месту пребивалишта.

Кандидат који има боравиште у иностранству пријаву може поднети надлежном дипломатско-конзуларном представништву Републике Србије у иностранству.

Образац пријаве кандидат добија у центру Министарства одбране за локалну самоуправу.

Кандидат који се пријавио за добровољно служење војног рока с оружјем, дужан је да испуни образац пријаве и приложи:

- 1) фотокопију дипломе о завршеној школи (оригинал документа на увид) и
 - 2) биографију.
- Кандидат за слушаоца курса за резервне офицере уз пријаву прилаже и следеће доказе:
- 1) уговор с Министарством одбране о стипендирању, ако је био војни стипендиран и
 - 2) писану сагласност за безбедносну проверу за упућивање у посебне јединице Војске Србије.

3. Избор кандидата за добровољно служење војног рока с оружјем и кандидата за слушаоце курса за резервне офицере у Војсци Србије

Утврђивање коначне ранг-листе кандидата врше регионални центри Министарства одбране, на основу предлога центара Министарства одбране за локалну самоуправу, након обављених лекарских и других прегледа и психолошких испитивања кандидата у овлашћеним војноздравственим установама.

Избор потребног броја кандидата с утврђене коначне ранг-листе врше комисије регионалних центара Министарства одбране, у складу с Планом упута кандидата на добровољно служење војног рока с оружјем у центре за обуку и Планом пријема слушаоца курса за резервне офицере за одређени упутни рок.

4. Закључивање уговора

Изабрани кандидати потписују уговор с Министарством одбране, којим се уређују међусобна права и обавезе, који обавезно садржи почетак и завршетак добровољног служења војног рока, услове живота и рада, новчана примања, услове прекида добровољног служења војног рока и накнаду трошкова у случају неоправданог прекида добровољног служења војног рока.

Све додатне информације могу се добити у центру Министарства одбране за локалну самоуправу у месту пребивалишта, надлежном дипломатско-конзуларном представништву Републике Србије у иностранству и на сајту Министарства одбране (www.mod.gov.rs).

Јавни оглас за пријаву кандидата за добровољно служење војног рока с оружјем и кандидата за слушаоце курса за резервне офицере Војске Србије у 2021. години стално је отворен, а рангирање кандидата вршиће се периодично, у складу с упутним роковима.

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ ВОЈНОМЕДИЦИНСКЕ АКАДЕМИЈЕ расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор у звање наставника у образовно-научном пољу медицинских наука:

1. Расписује се конкурс за избор у звање наставника:

1. једног наставника за ужу научну област хирургија подобласт пластична хирургија и опекотине у звању редовног професора;
2. два наставника за ужу научну област орална медицина у звању редовног професора;
3. једног наставника за ужу научну област хирургија подобласт пластична хирургија и опекотине у звању ванредног професора;
4. једног наставника за ужу научну област хистологија и ембриологија у звању ванредног професора;
5. једног наставника за ужу научну област судска медицина у звању ванредног професора;
6. једног наставника за ужу научну област интерна медицина подобласт кардиологија у звању доцента;
7. једног наставника за ужу научну област офталмологија у звању доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

1. да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира;
2. да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
3. да је кандидат професионално војно лице/војни службеник.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

1. да испуњава услове за избор у звање доцента из члана 16. и члана 17. Правилника о стицању звања наставника на Универзитету одбране („Службени војни лист”, бр. 21/16 и 3/17);
2. кандидати за избор у звање доцента приступно предавање одржаће 12. јануара 2021. године. Приступно предавање траје најдуже 20 минута. Тему бира кандидат, с тим да мора бити из уже научне области за коју конкурише за избор у звање доцента.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати прилажу:

1. документацију према Упутству за припрему конкурсне документације и израду извештаја за избор у звање наставника (одлуке Сената број 7/56 од 20. октобра 2016. и број 9/66 од 21. априла 2017) које је објављено на интернет страници Универзитета одбране (Медицинског факултета ВМА);
2. попуњен одговарајући Образац Извештаја комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника;
3. уверење надлежног органа МУП-а о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи.
4. уверење да је кандидат у сталном радном односу.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране, Црнотравска бр. 17, Београд, с назнаком „конкурс за избор у звање наставника”.

У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за које се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација неће се враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана, рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања.

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ ВОЈНОМЕДИЦИНСКЕ АКАДЕМИЈЕ расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор у звање сарадника

1. Расписује се конкурс за избор у звање сарадника:

1. једног сарадника за ужу научну област интерна медицина подобласт кардиологија у звању асистента с докторатом.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

Да је кандидат професионални припадник Војске Србије.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

За избор у звање асистента:

- 1) да је кандидат завршио одговарајућу здравствену специјализацију;
- 2) да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира;
- 3) да је кандидат студије завршио с просечном оценом најмање осам (8).
- 4) да кандидат има најмање један рад *in extenso*, као први аутор у часопису с рецензијом.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса;
2. библиографију објављених научних и стручних радова с копијама примерака научних радова и других публикација;
3. уверење да је кандидат у сталном радном односу.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање сарадника подносе се на адресу Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране, Црнотравска бр. 17, Београд, с назнаком „конкурс за избор у звање сарадника”. У пријави обавезно

навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за коју се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација неће се враћати кандидатима.

Конкурс је отворен 30 дана, рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања.

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СЕКТОР ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ РЕСУРСЕ Војна контрола квалитета расписује ЈАВНИ КОНКУРС

за пријем лица у својству цивилних лица на служби у Војсци Србије у радни однос на неодређено време, ради попуње формацијских места у:

I. Назив установе Министарства одбране у којој се врши попуна радних места:

Војна контрола квалитета, Сектора за материјалне ресурсе, Министарства одбране, Републике Србије

Радна места која се попуњавају:

1. провераваач квалитета за ПС електронике, телекомуникациону опрему и ИТ технологију – 1 извршилац.

ОПШТИ УСЛОВИ:

- да су кандидати пунолетни држављани Републике Србије;
- да су здравствено способни за рад у Министарству одбране и Војсци Србије;
- да имају одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкуришу;
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа;
- да нису осуђивани на казну затвора од најмање шест месеци;
- да су безбедносно проверени и да нема безбедносних сметњи за пријем на радна места на која конкуришу.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ:

За радно место под редним бројем 1:

- завршен одговарајући факултет, да кандидат има звање дипломирани инжењер електронике или дипломирани инжењер телекомуникације.

Заједничко за сва радна места:

Изборни поступак: у изборном поступку биће примењена Одлука о критеријумима за пријем цивилних лица на службу у Војсци Србије јавним конкурсом и без јавног конкурса („Службени војни лист” бр. 13/19).

За радна места под редним бројем 1. биће спроведене следеће активности у изборном поступку: просек оцена с нивоа школовања предвиђеног за формацијско место које се попуњава (40% од укупног броја бодова), психолошка процена кандидата (40% од укупног броја бодова), разговор с кандидатом (20% од укупног броја бодова), медицинско-здравствена процена и безбедносна провера.

Место, дан и време када ће се спровести изборни поступак: кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на формацијским местима за која конкуришу биће упућени на психолошку процену капацитета у надлежне војноздравствене установе. Наведена процена врши се путем стандардизованих тестова.

О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета кандидати ће бити благовремено обавештени писаним путем или путем мејла на е-mail адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени или који се не одазову позиву да учествују у овој фази изборног поступка губе право на даље учешће у изборном поступку.

За кандидате који задовоље процену психолошких капацитета биће организован разговор.

О датуму, времену и месту обављања разговора кандидати ће бити благовремено обавештени писаним путем или путем мејла на е-mail адресе наведене у пријави.

За кандидате који уђу у најужи избор, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера у складу с прописима којима је уређено вршење безбедносне провере у Министарству одбране.

Изабрани кандидати пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о општој здравственој способности за рад на формацијском месту на које су конкурисали.

Место рада: Београд.

II. Рок за подношење пријаве на јавни конкурс

30 (тридесет) дана и почиње да тече наредног дана од дана када је јавни конкурс оглашен у магазину „Одбрана”.

III. Лица задужена за давање обавештења о јавном конкурс:

Станиша Тодоров, 011/2051-464 и Драгана Марковић, тел. 011/2051-022.

IV. Адреса на коју се подноси пријава на јавни конкурс:

Поштом на адресу Војна контрола квалитета, Ратка Ресановића 1, 11000 Београд, с назнаком „за јавни конкурс”. Лична достава пријава може се извршити у канцеларији број 215, Војна контрола квалитета, Ратка Ресановића 1, Београд.

VI. Докази који се прилажу уз пријаву на јавни конкурс:

Уз пријаву у којој се наводе основни лични подаци, адреса становања, контакт телефон, е-mail адреса, редни број радног места на које се конкурише, кандидати, поред кратке биографије, прилажу и следеће:

За радно место под редним бројем 1: CV или радна биографија; оригинал или оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема, односно стечено прописано звање или занимање; уверење о држављанству (не старије од шест месеци); извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац – не старији од шест месеци); уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци); уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа.

Сви докази прилажу се у оригиналу или у фотокопији овереној код јавног бележника.

Изузетно у градовима и општинама у којима нису именовани јавни бележници приложени докази могу бити оверени у основним судовима, судским јединицама, пријемним канцеларијама основних судова, односно општинским управама као поверени посао.

Напомена:

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или у фотокопији овереној код јавног бележника биће одбачене заједнички.

Сагласно одредби члана 125. Закона о Војсци Србије при избору за пријем у службу у својству цивилног лица на служби у Војсци Србије додатно се вреднује чињеница да је кандидат супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије, дете палог борца, супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања и супружник, односно члан породице професионалног војног лица.

Пробни рад је обавезан за све кандидате који први пут заснивају радни однос у државном органу. Пробни рад за радни однос заснован на неодређено време траје шест месеци. Запосленом који не задо-

вољи на пробном раду, отказује се радни однос без права на новчану накнаду без отказа.

Јавни конкурс спроводи Конкурсна комисија коју именује министар одбране.

Одредбом члана 9. и члана 103. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС”, бр. 18/16) прописано је, између осталог, да у поступку који се покреће по захтеву странке орган може да врши увид, прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то неопходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће податке прибавити сама.

Потребно је да кандидат попуни изјаву којом се опредељује за једну од две могућности: да орган прибави податке о којим се води службена евиденција или да ће то кандидат учинити сам. Наведену изјаву могуће је преузети на веб-страници Министарства одбране Републике Србије (www.mod.gov.rs). Потписану изјаву неопходно је доставити уз напред наведене доказе како би орган могао даље да поступа.

Документа о чињеницама о којима се води службена евиденција су: уверење о држављанству; извод из матичне књиге рођених; уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности; уверење из МУП-а да лице није осуђивано на казну затвора у трајању од најмање шест месеци и уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа.

Кандидати који конкуришу на више формацијских места подносе појединачне пријаве за свако формацијско место на које конкуришу у којима наводе уз коју од пријава су приложили тражене доказе.

Лице које је већ запослено у Министарству одбране и Војсци Србије, а које се пријављује на јавни конкурс, уместо уверења о држављанству и извода из матичне књиге рођених, подноси решење о распоређивању на радно место, односно формацијско место у организационој јединици у којој ради, или решење да је нераспоређено.

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СЕКТОР ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ РЕСУРСЕ Војна контрола квалитета расписује ЈАВНИ КОНКУРС

за пријем лица у својству цивилних лица на служби у Војсци Србије у радни однос на неодређено време, ради попуње формацијских места у:

I. Назив установе Министарства одбране у којој се врши попуна радних места:

Војна контрола квалитета, Сектора за материјалне ресурсе, Министарства одбране, Републике Србије

Радна места која се попуњавају:

1. провераваач квалитета за ваздухопловну опрему, РТС и РРС и СА, ВСС – 1 извршилац;

2. провераваач квалитета за покретне ствари опште намене и материјале, ВСС – 1 извршилац.

ОПШТИ УСЛОВИ:

- да су кандидати пунолетни држављани Републике Србије;
- да су здравствено способни за рад у Министарству одбране и Војсци Србије;
- да имају одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкуришу;
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа;
- да нису осуђивани на казну затвора од најмање шест месеци;
- да су безбедносно проверени и да нема безбедносних сметњи за пријем на радна места на која конкуришу.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ:

За радно место под редним бројем 1:

- завршен одговарајући факултет, да кандидат има звање дипломирани машински инжењер, област ваздухопловство;
- завршен одговарајући факултет, да кандидат има звање дипломирани машински инжењер.

Заједничко за сва радна места:

Изборни поступак: у изборном поступку биће примењена Одлука о критеријумима за пријем цивилних лица на службу у Војсци Србије јавним конкурсом и без јавног конкурса („Службени војни лист“ бр.13/19).

За радно место под редним бројем 1 и 2 биће спроведене следеће активности у изборном поступку: просек оцена с нивоа школовања предвиђеног за формацијско место које се попуњава (40% од укупног броја бодова), психолошка процена кандидата (40% од укупног броја бодова), разговор с кандидатом (20% од укупног броја бодова), медицинско-здравствена процена и безбедносна провера.

Место, дан и време када ће се спровести изборни поступак: кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на формацијским местима за која конкуришу биће упућени на психолошку процену капацитета у надлежне војноздравствене установе. Наведена процена врши се путем стандардизованих тестова.

О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета кандидати ће бити благовремено обавештени писаним путем или путем мејла на e-mail адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени или који се не одазову позиву да учествују у овој фази изборног поступка губе право на даље учешће у изборном поступку.

За кандидате који задовоље процену психолошких капацитета биће организован разговор.

О датуму, времену и месту обављања разговора кандидати ће бити благовремено обавештени писаним путем или путем мејла на e-mail адресе наведене у пријави.

За кандидате који уђу у најужи избор, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера у складу с прописима којима је уређено вршење безбедносне провере у Министарству одбране.

Изабрани кандидати пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о општој здравственој способности за рад на формацијском месту на које су конкурисали.

Место рада: Београд.

II. Рок за подношење пријаве на јавни конкурс

30 (тридесет) дана и почиње да тече наредног дана од дана када је јавни конкурс оглашен у магазину „Одбрана“.

III. Лица задужена за давање обавештења о јавном конкурс:

Станиша Тодоров, 011/2051-464 и Драгана Марковић, тел. 011/2051-022.

IV. Адреса на коју се подноси пријава на јавни конкурс:

Поштом на адресу Војна контрола квалитета, Ратка Ресановића 1, 11000 Београд, с назнаком „за јавни конкурс“. Лична достава пријава може се извршити у канцеларији број 215, Војна контрола квалитета, Ратка Ресановића 1, Београд.

VI. Докази који се прилажу уз пријаву на јавни конкурс:

Уз пријаву у којој се наводе основни лични подаци, адреса становања, контакт телефон, e-mail адреса, редни број радног места на које се конкурише, кандидати, поред кратке биографије прилажу и следеће:

За радна места под редним бројем 1 и 2: CV или радна биографија; оригинал или оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема, односно стечено прописано звање или занимање; уверење о држављанству (не старије од шест месеци); извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац – не старији од шест месеци); уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци); уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа.

Сви докази прилажу се у оригиналу или у фотокопији овереној код јавног бележника.

Изузетно у градовима и општинама у којима нису именовани јавни бележници приложени докази могу бити оверени у основним судовима, судским јединицама, пријемним канцеларијама основних судова, односно општинским управама као поверени посао.

Напомена:

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или у фотокопији овереној код јавног бележника биће одбачене решењем.

Сагласно одредби члана 125. Закона о Војсци Србије при избору за пријем у службу у својству цивилног лица на служби у Војсци Србије додатно се вреднује чињеница да је кандидат супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије, дете палог борца, супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања и супружник, односно члан породице професионалног војног лица.

Пробни рад је обавезан за све кандидате који први пут заснивају радни однос у државном органу. Пробни рад за радни однос заснован на неодређено време траје шест месеци. Запосленом који не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду без отказа.

Јавни конкурс спроводи Конкурсна комисија коју именује министар одбране.

Одредбом члана 9. и члана 103. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС“, бр. 18/16) прописано је, између осталог, да у поступку који се покреће по захтеву странке орган може да врши увид, прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то неопходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће податке прибавити сама.

Потребно је да кандидат попуни изјаву којом се опредељује за једну од две могућности: да орган прибави податке о којим се води службена евиденција или да ће то кандидат учинити сам. Наведену изјаву је могуће преузети на веб-страници Министарства одбране Републике Србије (www.mod.gov.rs). Потписану изјаву неопходно је доставити уз напред наведене доказе како би орган могао даље да поступа.

Документа о чињеницама о којима се води службена евиденција су: уверење о држављанству; извод из матичне књиге рођених; уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности; уверење из МУП-а да лице није осуђивано на казну затвора у трајању од најмање шест месеци и уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа.

Кандидати који конкуришу на више формацијских места подносе појединачне пријаве за свако формацијско место на које конкуришу у којима наводе уз коју од пријава су приложили тражене доказе.

Лице које је већ запослено у Министарству одбране и Војсци Србије, а које се пријављује на јавни конкурс, уместо уверења о држављанству и извода из матичне књиге рођених, подноси решење о распоређивању на радно место, односно формацијско место у организационој јединици у којој ради, или решење да је нераспоређено.

72. БРИГАДА ЗА СПЕЦИЈАЛНЕ ОПЕРАЦИЈЕ расписује ИНТЕРНИ КОНКУРС

за пријем кандидата на селективну обуку
у циљу попуне 72. брСО

I. УСЛОВИ КОНКУРСА:

За пријем кандидата на селективну обуку у 72. бригаду за специјалне операције могу конкурисати професионални официри, подофицири и професионални војници свих родова и служби из Министарства одбране и Војске Србије који испуњавају следеће опште и посебне услове:

А) ОПШТИ УСЛОВИ:

- да испуњавају услове прописане одредбама члана 39. Закона о Војсци Србије;
- да су здравствено способни за војну службу без ограничења;
- да нису осуђивани.

Б) ПОСЕБНИ УСЛОВИ:

- да нису старији од 28 година;
- да су он и чланови његове уже породице (брачни друг и деца) држављани Републике Србије;
- да имају радно искуство у Војсци Србије од најмање две године;
- да немају негативних службених оцена и да су им последње две службене оцене најмање „врло добар“;
- да су психофизички здрави и способни за рад у јединицама 72. бригаде за специјалне операције, што се утврђује налазом надлежне војнолекарске комисије, психолошким тестирањем и провером физичких способности;
- да испуњавају критеријуме безбедносне провере;
- да су пливачи.

II. НАЧИН КОНКУРИСАЊА:

- кандидати подносе молбе за пријем на селективну обуку у 72. бригаду за специјалне операције (ВП 8486 Панчево) преко својих матичних команди;
- уз молбу, кандидати обавезно прилажу: кратку биографију; извод из матичне књиге рођених, уверење о држављанству за њега и чланове његове уже породице, оверени образац КОЛП из програмског пакета КаИС, изјаву да жели да обавља падобранску службу, уверење о извршеној провери физичких способности с натуралним показатељима и мишљење команданта ранга батальона или вишег старешине;
- по пристизању молби и анализе, кандидати који задовоље опште услове конкурса ће добити позив преко претпостављене команде, с тачним местом и временом за упућивање на психолошку процену „Хедоника“ и лекарски преглед ради оцене здравствене способности (преглед траје три дана);
- кандидати који испуне опште и посебне услове, биће позвани на селективну обуку у 72. бригаду за специјалне операције.

Конкурс је отворен од 31. децембра 2020. године.

Конкурси су отворени од 2. децембра, првог дана од објављивања „Одбрана“

Припадници Четврте бригаде КоВ реализовали су на Војном комплексу „Пасуљанске ливаде” стационарно логоровање, током кога су увежбавали различите садржаје обуке. Логоровање је завршено извођењем заједничке тактичке вежбе „Муњевити удар 2020”.

